



ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ & ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

**Εφαρμοσμένα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών στο Χωρικό Σχεδιασμό
Μεταναστευτικής Πολιτικής: Μια Πολυκριτηριακή Ανάλυση για τη Χωροθέτηση
Ανοιχτών Δομών Φιλοξενίας Προσφύγων στην Ελλάδα**

Πτυχιακή εργασία

Αναστασία Τσακίριδη



Idomeni refugee camp, Greece, March 2016. Photo: Pablo Tosco/Oxfam

Αθήνα, 2019



ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

**ΣΧΟΛΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ & ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ**

ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

**Απόστολος Γ. Παπαδόπουλος
Καθηγητής, Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο**

**Γεώργιος Ι. Κρητικός
Καθηγητής, Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο**

**Γεώργιος Μαυρομάτης
Επίκουρος Καθηγητής, Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο**

Εγώ η Αναστασία Τσακιρίδη, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

1) Είμαι ο κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων της πρωτότυπης αυτής εργασίας και από όσο γνωρίζω η εργασία μου δε συκοφαντεί πρόσωπα, ούτε προσβάλλει τα πνευματικά δικαιώματα τρίτων.

2) Αποδέχομαι ότι η ΒΚΠ μπορεί, χωρίς να αλλάξει το περιεχόμενο της εργασίας μου, να τη διαθέσει σε ηλεκτρονική μορφή μέσα από τη ψηφιακή Βιβλιοθήκη της, να την αντιγράψει σε οποιοδήποτε μέσο ή/και σε οποιοδήποτε μορφότυπο καθώς και να κρατά περισσότερα από ένα αντίγραφα για λόγους συντήρησης και ασφάλειας.

...στον παλπού μου και τη γιαγιά μου

Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιον, (κε' 31-40)

31 Ὄταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ·

32 καὶ συναχθήσεται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφοριεῖ αὐτούς ἀπ' ἀλλήλων, ὡσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων, 33 καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων.

34 τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ· δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου·

35 ἐπέινασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με, ξένος ἦμην καὶ συνηγάγετέ με,

36 γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με, ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με, ἐν φυλακῇ ἦμην καὶ ἦλθετε πρὸς με.

37 τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες· κύριε, πότε σε εἶδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν;

38 πότε δέ σε εἶδομεν ξένον καὶ συνηγάγομεν, ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν;

39 πότε δέ σε εἶδομεν ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἦλθομεν πρὸς σε;

40 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλους τους καθηγητές μου, γιατί χωρίς τις δικές τους γνώσεις και πολύτιμη καθοδήγηση, η ολοκλήρωση αυτής της εργασίας δεν θα ήταν εφικτή. Επίσης ευχαριστώ την εταιρία Marathon Data για την αρωγή της στην παροχή του προγράμματος ArcDesktop 10.7 με το οποίο διεξήχθη η μελέτη.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στη Διαλεχτή, η οποία αποτέλεσε το στήριγμα και την πνευματική μου πυξίδα καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου, από την υποβολή του Μηχανογραφικού Δελτίου Πανελλαδικών Εξετάσεων, έως και σήμερα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη στα Ελληνικά.....	σ.9
Περίληψη στα Αγγλικά.....	σ.10
Κατάλογος Εικόνων.....	σ.11
Κατάλογος Πινάκων.....	σ.12
Κατάλογος Σχημάτων.....	σ.13
Κατάλογος Χαρτών.....	σ.14
Συντομογραφίες.....	σ.15
Εισαγωγή.....	σ.16
Κεφ.1 Η ανθρώπινη Κινητικότητα	σ.18
1.1 Ορισμοί, έννοιες.....	σ.18
1.2 Κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις της μετανάστευσης.....	σ.23
1.3 Οι παγκόσμιες μεικτές μεταναστευτικές ροές.....	σ.29
1.4 Οι μεικτές μεταναστευτικές ροές στην Ελλάδα.....	σ.33
1.5 Συνοπτική παράθεση της Ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής.....	σ.41
1.6 Νομοθετικές ενέργειες από την ΕΕ και την Ελλάδα για την αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης.....	σ.44
1.7 Η σημερινή κατάσταση των Δομών Φιλοξενίας Προσφύγων και ΚΥΤ.....	σ.48
Κεφ.2 Πολυκριτηριακή ανάλυση για τη χωροθέτηση Ανοιχτών Δομών Φιλοξενίας Προσφύγων στην Ελλάδα.....	σ.53

2.1 Τα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών και οι βασικές έννοιες χαρτογράφησης	σ.53
2.2 Μέθοδοι Πολυκριτηριακής Ανάλυσης και Χωρικής Πολυκριτηριακής Ανάλυσης.....	σ.58
2.3 Κριτήρια Χωροθέτησης Ανοιχτής Δομής Φιλοξενίας Προσφύγων Φιλοξενίας Προσφύγων στην Ελλάδα.....	σ.59
2.4 Μεθοδολογία.....	σ.83
2.5 Αποτελέσματα.....	σ.90
2.6 Συμπεράσματα.....	σ.97
Βιβλιογραφία.....	σ.103
Παράρτημα Α'	σ.116

Περίληψη στα Ελληνικά

Εισαγωγή: Η Ελλάδα αποτελεί την τελευταία πενταετία μία από τις βασικές πύλες εισόδου και υποδοχής προσφύγων και μεταναστών από την ευρύτερη γεωγραφική περιοχή της Μέσης Ανατολής και Βόρειας Αφρικής, στην προσπάθειά τους να διαφύγουν από διάφορες πολεμικές συγκρούσεις, και όχι μόνο. Λύση σε αυτή τη δύσκολη διαχειριστικά μεταναστευτική και προσφυγική κρίση ήρθε να δώσει η δημιουργία δεκάδων Δομών Φιλοξενίας Προσφύγων και Κέντρων Υποδοχής και Ταυτοποίησης εντός της ελληνικής επικράτειας, όσο και άλλων Ευρωπαϊκών και γειτονικών χωρών. Όμως συχνά ο προσωρινός και έκτακτος χαρακτήρα των δομών αυτών, δύναται οδηγήσει στην κατασκευή τους εντός ακατάλληλων περιοχών.

Σκοπός: Η παρούσα πτυχιακή εργασία, έχει ως σκοπό την παροχή ενός πολυκριτηριακού μεθοδολογικού πλαισίου, ως εργαλείου για το χωρικό σχεδιασμό μεταναστευτικής πολιτικής.

Μεθοδολογία: Παρουσίαση και αποσαφήνιση των βασικών εννοιολογικών όρων, την οποία ακολούθησε παράθεση των σχετικών στατιστικών δεδομένων και της μεταναστευτικής νομοθεσίας. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση, από την οποία προέκυψαν 6 ερευνητικά άρθρα, 1 μελέτη και 2 εγχειρίδια, τα οποία οδήγησαν στην καταγραφή εικοσιτριών (23) κριτηρίων χωροθέτησης και αφορούσαν σε α) κοινωνικές, β) υποδομικές και γ) γεωγραφικές συνιστώσες. Πέραν των κριτηρίων που έχουν προταθεί στη βιβλιογραφία, η παρούσα εργασία προτείνει τη διάσπαση του κριτηρίου «εγγύτητα στον τοπικό πληθυσμό» σε δύο νέα διακριτά κριτήρια ως εξής: α) «εγγύτητα στις μεσαίες πληθυσμιακά αστικές συγκεντρώσεις» και β) «απόσταση από πολύ μικρές και πολύ μεγάλες πληθυσμιακά αστικές συγκεντρώσεις». Για τη διερεύνηση καταλληλότητας εκτάσεων για τη χωροθέτηση Ανοιχτής Δομής Φιλοξενίας Προσφύγων στην ελληνική επικράτεια, έγινε εκτενής χρήση των Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών, σε συνδυασμό με πολυκριτηριακή ανάλυση των ταξινομημένων κριτηρίων, σύμφωνα με την βιβλιογραφία και την ισχύουσα νομοθεσία.

Αποτελέσματα: Τα αποτελέσματα ανέδειξαν το χάρτη εδαφικής καταλληλότητας από τον οποίο προέκυψε ότι τα 6.267,65 χλμ² της ελληνικής επικράτειας κρίνονται κατάλληλα για την χωροθέτηση τέτοιας δομής, ενώ τα 125.761,34 χλμ² ακατάλληλα. Τον μεγαλύτερο μέσο όρο κριτηριακής βαθμολογίας συγκέντρωσε η Περιφερειακή Ενότητα (ΠΕ) Πειραιώς, την περισσότερη έκταση κατάλληλων εδαφών η ΠΕ Έβρου και την υψηλότερη τιμή καταλληλότητας η ΠΕ Μεσσηνίας. Επίσης η μεγαλύτερη έκταση υψηλών τιμών παρουσιάστηκε στην ΠΕ Ηλείας, όπου εντός της λειτουργεί και Δομή Φιλοξενίας Προσφύγων. Ωστόσο, μόνο οι 9 από τις 36 λειτουργικές Δομές Φιλοξενίας Προσφύγων και Κέντρων Υποδοχής και Ταυτοποίησης βρέθηκαν να υφίστανται εντός ή πλησίον των περιοχών καταλληλότητας.

Συμπεράσματα: Η συντριπτική πλειονότητα των υπαρχόντων Δομών Φιλοξενίας Προσφύγων και ΚΥΤ έχουν τοποθετηθεί εντός ακατάλληλων περιοχών της ελληνικής επικράτειας. Τούτο αναδεικνύει μία έλλειψη κατάλληλου σχεδιασμού, το οποίο δύναται να έχει πολλαπλές επιπτώσεις στον πληθυσμό (γηγενή και αλλογενή). Η εφαρμογή Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών στο χωρικό σχεδιασμό μεταναστευτικής πολιτικής κρίνεται απαραίτητη για την ορθή χωροθέτηση ανοιχτών δομών φιλοξενίας.

Λέξεις κλειδιά: [Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών, Ανοιχτές Δομές Φιλοξενίας Προσφύγων, Πολυκριτηριακή Ανάλυση, Χωρικός Σχεδιασμός, Μεταναστευτική Πολιτική]

Abstract

Background: Greece has been one of the main gateways for the entrance and reception of refugees and immigrants from the wider geographic region of the Middle East and North Africa over the last five years, in their quest to escape war conflicts and due to various other reasons. In order to deal with this migration and refugee crisis, a number of Temporary Accommodation Facilities (Refugee Camps) and Reception and Identification Centers has been constructed within territory of Greece and other European and neighbor countries. However, the temporary and emergent nature of these facilities may often lead to their construction within inappropriate areas.

Purpose: This Bachelor thesis aims to provide a multi-criteria methodological framework as a tool for spatial planning of immigration policy.

Methodology: The presentation and clarification of the basic conceptual terms, was followed by the listing of the relevant statistical data and the migration legislation. Then, a literature review was carried out, that resulted in 6 research articles, 1 study and 2 textbooks and led to the listing of twenty-three (23) spatial criteria of a) social, b) infrastructure and c) geographic components. In addition to the criteria proposed in the literature, this thesis proposes the division of the criterion “proximity to the local population” into two new distinct criteria as follows: (a) “proximity to the middle range populated urban concentrations” and (b) “distance from small and very large populated urban concentrations”. In order to investigate the suitability of areas for the location of a Refugee Accommodation Facility in Greece, extensive use of Geographical Information Systems was carried out, in combination with a multi-criteria analysis of the classified criteria, in accordance with the literature and existing legislation.

Results: The results are summarized into the spatial suitability map showing that the 6,267.65 km² of the Greek territory are suitable for the siting of such a facility, while the 125.761,34 km² are not. The Region of Piraeus had the highest average score, the largest suitable area was located at the Evros’ Region and the highest perceived value at the Region of Messinia. Moreover, the largest area containing high values was found at the Region of Ilia, where already exists a Refugee Accommodation Facility. However, only 9 out of the 36 Accommodation Facilities and Reception and Identification Centers that currently exist have been found within or close to the suitable areas.

Conclusions: The overwhelming majority of the Refugee Accommodation Facilities and Reception and Identification Centers that currently exist have been placed in inappropriate areas of the Greek territory. That indicates a lack of planning, which may have multiple effects on the population (native and foreign). The application of Geographical Information Systems (GIS) to the spatial planning of immigration policy is essential so as the appropriate placement of open hosting structures to be feasible.

Keywords: [GIS, Refugee Accommodation Facilities, Multicriteria Decision Analysis, Immigration Policy]

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικ.1	Γεωγραφικό σύστημα συντεταγμένων.....	σ. 54
Εικ.2	Χαρτογραφικές Προβολές.....	σ. 55
Εικ.3	Αποτελέσματα απεικονίσεων σε σχέση με τον προσανατολισμό.....	σ. 55
Εικ.4	Τα μέρη ενός ΓΣΠ.....	σ. 55
Εικ.5	Σύνθεση Γεωγραφικών Επιπέδων.....	σ. 57
Εικ.6	Δεδομένα Vector και Raster.....	σ. 57
Εικ.7	Τα στάδια ΠΚΑ.....	σ. 59
Εικ.8	Χάρτες κριτηρίων.....	σ. 91
Εικ.9	Χάρτες ταξινομημένων κριτηρίων.....	σ. 92
Εικ. 10	Δομή Φιλοξενίας στη Κάτω Μηλιά Πιερίας.....	σ.100
Εικ. 11	Δομή Φιλοξενίας στη Νέα Καβάλα Πολύκαστρου.....	σ. 100
Εικ.12	ΚΥΤ Φυλακίου Έβρου.....	σ. 100
Εικ.13	Δομή Φιλοξενίας στη Μυρσίνη Ανδραβίδας.....	σ. 100
Εικ.14	ΚΥΤ Μόριας	σ. 100
Εικ.15	Δομή Φιλοξενίας στο Λαύριο Αττικής.....	σ. 101
Εικ.16	Δομή Φιλοξενίας Ριτσώνα Εύβοιας.....	σ. 101
Εικ.17	Δομή Φιλοξενίας στο Κουτσόχερο Λάρισας	σ. 101
Εικ.18	ΚΥΤ ΒΙΑΛ Χίου.....	σ. 101

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πιν. 1	Εγκατασταθέντες στην Ελλάδα κατά το τελευταίο έτος πριν την Απογραφή κατά ομάδες χωρών προέλευσης, ομάδες ηλικιών και αστικότητα τόπου διαμονής τους, κατά την Απογραφή 2011.....	σ. 34
Πιν. 2	Μεταναστευτικό ισοζύγιο της Ελλάδας 1991-2016.....	σ. 36
Πιν. 3	Οι Δομές Φιλοξενίας στην Ηπειρωτική Ελλάδα.....	σ. 49
Πιν. 4	Οι Δομές Φιλοξενίας στην Ακριτική Ελλάδα.....	σ. 52
Πιν. 5	Κριτήρια Χωροθέτησης σύμφωνα με τη βιβλιογραφία.....	σ. 61-69
Πιν. 6	Βαθμονόμηση Κριτηρίων Χωροθέτησης.....	σ. 71-82
Πιν. 7	Στατιστικά στοιχεία καταλληλότητας Περιφερειακών Ενοτήτων.....	σ. 94-95

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχ. 1	Ηλικιακή Πυραμίδα πληθυσμού της χώρας την 1 ^η Ιανουαρίου 2018 σε χιλιάδες.....	σ. 25
Σχ. 2	Ηλικιακή Πυραμίδα πληθυσμού ξένης υπηκοότητας την 1 ^η Ιαν 2018.....	σ. 25
Σχ. 3	Ηλικιακή Πυραμίδα εισερχόμενων μεταναστών 2017 σε χιλιάδες.....	σ. 26
Σχ. 4	Ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού της Χώρας για τα έτη 1951 – 2011 και 2018.....	σ. 27
Σχ. 5	Χώρα καταγωγής ατόμων σε κίνδυνο.....	σ. 31
Σχ. 6	Χώρα Ασύλου 2016-2017.....	σ. 33
Σχ. 7	Χώρες προέλευσης εγκατασταθέντων με ξένη υπηκοότητα κατά την τελευταία πενταετία πριν την Απογραφή.....	σ. 35
Σχ. 8	Εισερχόμενοι και Εξερχόμενοι Μετανάστες.....	σ. 36
Σχ. 9	Μεταναστευτικό Υπόβαθρο ανά Περιφέρεια.....	σ. 38
Σχ. 10	Εισερχόμενα άτομα στην Ελλάδα από Ιαν 2014 έως Μαρ 19.....	σ. 39
Σχ. 11	Οι εθνικότητες των αφίξεων από τη θάλασσα από 1 Ιαν 2019 έως 31 Μαρ 19....	σ. 40
Σχ. 12	Η δομή της έρευνας.....	σ. 84
Σχ. 13	Μοντέλο ενεργειών (1)	σ. 85
Σχ. 14	Μοντέλο ενεργειών (2)	σ. 86
Σχ. 15	Μοντέλο ενεργειών (3)	σ. 86
Σχ. 16	Μοντέλο ενεργειών (4)	σ. 87
Σχ. 17	Μοντέλο ενεργειών (5)	σ. 88
Σχ. 18	Μοντέλο ενεργειών (6)	σ. 88
Σχ. 19	Μοντέλο ενεργειών (7)	σ. 89
Σχ. 20	Μοντέλο ενεργειών (8)	σ. 90

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

Χαρ.1	Αριθμός Νεκρών Μεταναστών και Προσφύγων στην Μεσόγειο, Β Αφρική και την Μέση Ανατολή τα έτη 2014-2019.....	σ. 23
Χαρ.2	2017: Άτομα που υπέστησαν βίαιη εκδίωξη.....	σ. 32
Χαρ.3	Ποσοστό μεταναστών στο σύνολο του πληθυσμού των Νομών 2001.....	σ. 38
Χαρ.4	Ποσοστό μεταναστών στο σύνολο του πληθυσμού των Περιφερειακών Ενοτήτων 2011.....	σ. 38
Χαρ.5	Ποσοστό ατόμων που Λαμβάνουν Οικονομική Βοήθεια ανά Περιοχή.....	σ. 41
Χαρ.6	Δομές Φιλοξενίας αιτούντων άσυλο στην Ηπειρωτική Ελλάδα.....	σ. 50
Χαρ.7	Δομές Φιλοξενίας αιτούντων άσυλο και Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης στα Νησιά του Αιγαίου και στον Έβρο.....	σ. 51
Χαρ.8	Καταλληλότητα εδαφών για την χωροθέτηση Ανοιχτής Δομής Φιλοξενίας Προσφύγων.....	σ. 93
Χαρ.9	Εκτάσεις «υψηλής» καταλληλότητας.....	σ. 96
Χαρ.10	Καταλληλότητα εδαφών για την χωροθέτηση Ανοιχτής Δομής Φιλοξενίας Προσφύγων.....	σ. 99

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΜΚΑ	Αριθμός Κοινωνικής Ασφάλισης
ΑΦΜ	Αριθμός Φορολογικού Μητρώου
ΓΕΕΘΑ	Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας
ΓΣΠ	Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών
ΕΓΣΑ 87	Ελληνικού Γεωδαιτικού Συστήματος Αναφοράς του 1987
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκής Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΚΥΤ	Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίηση
ΚΥ	Κέντρα Υγείας
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΤΑ	Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΠΕ	Περιφερειακές Ενότητες
ΠΚΑ	Πολυκριτηριακή Ανάλυση
Στε	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΧΠΚΑ	Χωρική Πολυκριτηριακή Ανάλυση
ΑΗΡ	Μέθοδος Αναλυτικής Ιεράρχησης
ΑΝΡ	Αναλυτικής Δικτυωτής Διαδικασίας
DEM	Digital Elevation Model
ESDAC	European Soil Data Centre
Fuzzy AHP	Ασαφούς λογικής αναλυτικής ιεραρχικής διαδικασίας
Fuzzy Logic	Ασαφής λογική
Fc	Χωρητικότητα πεδίου μετά την βροχή
GIS	Geographical Information System
GPS	Ground Point System
OECD	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
OWA	Ordered weighted averaging
Ks	Κορεσμένη αγωγιμότητα
NATO	Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου
Ths	Περιεχόμενο νερού σε κορεσμό
TOPSIS	Technique for Order of Preference by Similarity to Ideal Solution
UNHCR	Ύπατη Αρμοστέια του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία έχει σκοπό να εξετάσει πολυκριτηριακά την καταλληλότητα εδαφών για τη χωροθέτηση Ανοιχτών Δομών Φιλοξενίας προσφύγων στην Ελλάδα, με στόχευση μια μέση διάρκειας αξιοπρεπούς διαμονής σε αυτές και υπό το πρίσμα του σεβασμού της ισχύουσας νομοθεσίας. Εφαλτήριό της, είναι η λεγόμενη προσφυγική και μεταναστευτική κρίση των τελευταίων ετών των ευρωπαϊκών χωρών και ιδιαίτερα αυτών που βρίσκονται στα νότια σύνορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Μία κρίση η οποία αποτέλεσε μία πολιτική και διαχειριστική πρόκληση στο σύνολο της.

Τα τελευταία χρόνια η ένταση των πολεμικών συγκρούσεων – απόρροια της «Αραβικής Άνοιξης» - στην ευρύτερη γεωγραφική περιοχή της Μέσης Ανατολής, Βόρειας Αφρικής και Μεσογείου αποτέλεσε τη βασικότερη αιτία για τη δημιουργία χιλιάδων εκτοπισμένων ανθρώπων. Σημαντική συμβολή στον πληθυσμό των εκτοπισμένων είχε ο πολυετής εμφύλιος πόλεμος στη Συρία. Βασικές πύλες εισροής και υποδοχής αυτών των μετακινούμενων πληθυσμών ιδιαίτερα των Σύριων αποτέλεσαν οι γειτονικές χώρες, όπως η Τουρκία, ο Λίβανος η Ιορδανία, αλλά και Ευρωπαϊκές χώρες (Manrommatis, 2016). Από τη χώρα μας -μία βασική πύλη εισόδου- έχουν διέλθει μέχρι σήμερα περίπου 1.158.832 πρόσφυγες και μετανάστες, έχοντας παραμείνει σε αυτήν μόνο οι 74.350, με εκατοντάδες να είναι τα ανθρώπινα θύματα αυτού του επικίνδυνου διασυνοριακού ταξιδιού.

Η διέλευση αυτών των ατόμων από την Ελλάδα και η μετέπειτα μετακίνηση τους μέσω των βαλκανικών χωρών σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες δημιούργησε μία έντονη δυσαρέσκεια σε αυτές, οι οποίες επέμεναν σε ένα κλείσιμο των συνόρων και σε μία απροθυμία να δεχτούν πρόσφυγες. Έτσι αρκετοί «παγιδεύτηκαν» στην Ελλάδα η οποία κλήθηκε παράλληλα να διαμορφώσει μία νέα μεταναστευτική πολιτική υλοποιώντας βασικές κατευθύνσεις της ΕΕ, εξορθολογώντας τη διαδικασία ασύλου και δημιουργώντας Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης και «προσωρινές» Δομές Φιλοξενίας Προσφύγων.

Οι ανθρώπινες αυτές ροές βέβαια, έχουν μειωθεί από τη συμφωνία που πραγματοποιήθηκε μεταξύ ΕΕ και Τουρκίας στις 18 Μαρ 2016, η οποία ως βάση της είχε την επιστροφή των εισερχόμενων στην Ελλάδα μεταναστών, που δεν δικαιούνται άσυλο πίσω στην Τουρκία. Η ανθρώπινη κινητικότητα όμως, είναι ένα φαινόμενο που είναι δύσκολο να προβλεφθεί, καθώς βασίζεται σε ασταθείς πολιτικοοικονομικές και κοινωνικές συγκυρίες και

φαινόμενα και «κρίσεις» παρόμοιου τύπου θα συνεχίσουν να υφίστανται. Η παρούσα εργασία έρχεται να προτείνει κριτήρια και μεθοδολογία για τη χωροθέτηση Δομών Φιλοξενίας, έχοντας ως κατεύθυνση την ενδεχόμενη μελλοντική χρήση τους για νέες αναγκαίες εγκαταστάσεις ή τη σημερινή ορθότερη επανατοποθέτηση των ήδη υπαρχόντων Δομών.

Αρχικά, σε αυτή την εργασία γίνεται μία προσπάθεια κατανόησης του πλαισίου και των αιτιών που ωθούν τους ανθρώπους στην επιλογή της μετανάστευσης στοχεύοντας σε μία εννοιολογική αποσαφήνιση των όρων και της σχετικής νομοθεσίας. Παράλληλα γίνεται μία σύντομη αναφορά στις παγκόσμιες και στις ελληνικές μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές. Οι εισαγωγικές αυτές ενότητες του πρώτου κεφαλαίου, αποτελούν το γνωστικό υπόβαθρο και παρέχουν μία αναλυτική ερμηνεία υπό το πρίσμα μιας πιθανής μελλοντικής πρόβλεψης μεταναστευτικών τάσεων. Έπειτα από την παρουσίαση αυτών των εισαγωγικών ενοτήτων ακολουθεί το ερευνητικό μέρος της εργασίας, με το δεύτερο κεφάλαιο και τις ενότητές του να συνθέτουν την πολυκριτηριακή ανάλυση χωροθέτησης των Δομών. Οι δύο πρώτες ενότητες του δευτέρου κεφαλαίου εισάγουν τον αναγνώστη στα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών και στις βασικές έννοιες χαρτογράφησης και πολυκριτηριακής ανάλυσης. Τέλος οι ενότητες των κριτηρίων/προδιαγραφών, της μεθοδολογίας, των αποτελεσμάτων και των συμπερασμάτων αποτελούν την απόληξη αυτής της χωροταξικής μελέτης.

Οι εκατοντάδες προσφυγικοί καταυλισμοί τόσο στην Ελλάδα όσο και σε όλο τον κόσμο συνήθως διακρίνονται από έλλειψη σχεδιασμού λόγω του προσωρινού και έκτακτου χαρακτήρα τους. Όμως οι άνθρωποι που διαμένουν σε αυτούς έχουν πολλαπλές ανάγκες προς εκπλήρωση όπως βιολογικές, μαθησιακές, κοινωνικές και επαγγελματικές. Τα αποτελέσματα αυτής της μελέτης μπορούν να αξιοποιηθούν ως εφαλτήριο για το σχεδιασμό και υλοποίηση νέων λεπτομερέστερων χωροταξικών μελετών μεγαλύτερης κλίμακας ανάλυσης και δεδομένων, που θα επικεντρώνονται σε συγκεκριμένες Περιφερειακές Ενότητες ή Δήμους, ενώ τα κριτήρια και η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε δύναται να αποτελέσουν ένα πολύτιμο εργαλείο στους σχεδιαστές πολιτικής άλλων χωρών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ανθρώπινη Κινητικότητα

Σκοπός του παρόντος κεφαλαίου είναι να παρουσιάσει τους ορισμούς και να αναδείξει τις βασικές έννοιες της μετανάστευσης όπως έχουν διαμορφωθεί τη σημερινή εποχή, ενώ παράλληλα να παραθέσει στοιχεία μέσα από τη βιβλιογραφία αναφορικά με τις σύγχρονες μεικτές μεταναστευτικές ροές και τη συμβολή αυτών στις τοπικές κοινωνίες και στην τοπική οικονομία. Τέλος παρουσιάζεται εν συντομία η ελληνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες. Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί μία εισαγωγή σε ένα πολυσύνθετο κοινωνικό φαινόμενο και μια προσπάθεια ανάδειξης των βασικότερων συνιστωσών που το αποτελούν, αποφεύγοντας την μακροσκελή παράθεση στοιχείων και νομοθεσίας, μέσα από ένα κριτικό πρίσμα ανάγνωσης το οποίο έχει ως στόχο να προβληματίσει.

1.1: Ορισμοί, έννοιες

Η αρχική αυτή ενότητα παρουσιάζει τους ορισμούς και τις έννοιες με τους οποίες πραγματεύεται όλη η εργασία. Αποτελεί μία απαραίτητη γνώση και υπόβαθρο πριν από την παράθεση συγκεκριμένων πληροφοριών και στοιχείων αναφορικά με την μετανάστευση.

Στην εποχή μας ιδιαίτερος λόγος γίνεται για την ανθρώπινη κινητικότητα. Το κοινωνικό αυτό φαινόμενο όμως, σύμφωνα με τον McNeill (1984), είναι τόσο παλιό όσο και η ανθρωπότητα. Πιθανόν και εμείς αν ψάξουμε τις οικογενειακές μας ρίζες να ανακαλύψουμε τουλάχιστον μία μετακίνηση ή μετοίκηση (Κρητικός, 2007, σ. 340). Ωστόσο οι σύγχρονες αυξημένες διασυνοριακές μετακινήσεις είναι σχεδόν καθημερινά στο προσκήνιο του δημόσιου διαλόγου και συνήθως απεικονίζονται ως ένα φαινόμενο που χρήζει διαχείρισης – ελαχιστοποίησης. Συχνοί είναι οι δημόσιοι διάλογοι στους οποίους οι χαρακτηρισμοί μετανάστης και αιτών άσυλο παράγουν αρνητικές εικόνες και σε πολλές κοινωνίες απηχούν στον παλιό φόβο απέναντι στο κάθε τι ξένο ή βάρβαρο (Γκολντιν κά., 2013, σ. 24-25).

Τις τελευταίες δεκαετίες, αυτή η αρνητικότητα έχει ενταθεί έπειτα από το τρομοκρατικό χτύπημα στους δίδυμους πύργους της Νέας Υόρκης αλλά και λόγω των μετέπειτα τρομοκρατικών χτυπημάτων από φονταμενταλιστές οργανώσεις σε διάφορα μέρη

της Ευρώπης και της Αμερικής (Κρητικός, 2007, σ. 367) . Η ανασφάλεια που αυτά έχουν δημιουργήσει έχει οδηγήσει σε μία προσέγγιση ασφαλειοποίησης της μετανάστευσης. Βασική άποψη και ζητούμενο αυτής, είναι η ασφάλεια του πληθυσμού των ανεπτυγμένων κρατών (Bigo, 2002), ενώ συνήθως αγνοείται το γεγονός ότι οι μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές οφείλονται στην έλλειψη ανθρώπινης ασφάλειας στις χώρες προέλευσης μεταναστών.

Αυτή η μετακίνηση του πληθυσμού από τις χώρες προέλευσης στις χώρες προορισμού συχνά, αν και λανθασμένα, θεωρείται ως μία απλή μετάβαση. Η αλήθεια είναι πως για να φτάσει ο μετακινούμενος άνθρωπος στη χώρα τελικού προορισμού του, θα πραγματοποιήσει μια αρκετά περίπλοκη διαδρομή, διερχόμενος από πλήθος χωρών σε πολλές διαφορετικές φάσεις, χρονικές περιόδους, και ανάπαυλες. Η κινητικότητα αυτή λοιπόν, αποτελεί μία δυναμική διαδικασία, όπου παρατηρείται ο αποχωρισμός και η ενσωμάτωση των μετακινούμενων στις κοινωνίες όπου διέρχονται (Manrommatis, 2018), ενώ ταυτόχρονα τα μετακινούμενα άτομα και ο περίγυρό τους μετασχηματίζεται αντίστοιχα (Papastergiadis, 2010). Για να γνωρίσει κανείς όμως ποιοι συνιστούν τα μέλη αυτού του φαινομένου θα πρέπει να στραφεί στην διεθνή και εγχώρια ορολογία.

Σύμφωνα λοιπόν, με την «Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη» της οποίας η δημόσια διαβούλευση ολοκληρώθηκε πρόσφατα (15/2/19), ως μετανάστευση ορίζεται «η μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου, μιας ομάδας ή ενός κοινωνικού συνόλου», ενώ τα βασικότερα αίτια της είναι: *«η αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης και οικονομικής ευημερίας, η οικογενειακή επανένωση, η φυγή από συνθήκες που απειλούν τη ζωή και την ασφάλεια του ατόμου ή της ομάδας που μετακινείται, κυρίως από εμπόλεμες περιοχές και αυταρχικά καθεστώτα που παραβιάζουν βασικά δικαιώματα και την ελευθερία των ατόμων»*. Κριτήρια διαφοροποίησης αυτού του φαινομένου δύναται να είναι: χρονικά (μόνιμη ή προσωρινή), ο βαθμός επιλογής μετακίνησης (εκούσιος ή ακούσιος χαρακτήρας), το μέγεθος του μετακινούμενου πληθυσμού (ατομική ή ομαδική), ο νομικός χαρακτήρα της (νόμιμη ή παράτυπη) και το γεωγραφικό εύρος της (εσωτερική ή εξωτερική/διεθνής).

Πέραν της παραπάνω τυπολογίας, τις τελευταίες δεκαετίες λόγω των επιπτώσεων της παγκοσμιοποίησης και της μετέπειτα εκμηδένισης των γεωγραφικών και κοινωνικών αποστάσεων, των συνεχώς διευρυνόμενων κοινωνικών ανισοτήτων, της αυξανόμενης ζήτησης εργαζόμενου πληθυσμού και των έντονων δημογραφικών αλλαγών (Castels, 2013: Γκόλντιν κά, 2013, σ. 31-35: Κρητικός, 2007, σ. 383), έχουν παρουσιάσει και νέες κατηγορίες

μετανάστευσης όπως: η μετανάστευση για λόγους εκπαίδευσης και εξειδίκευσης: η κυκλική εποχική μετανάστευση, η μετανάστευση υψηλής εξειδίκευσης εργαζόμενων και η μετανάστευση για περιβαλλοντικούς λόγους. Η πολύπλοκη αυτή δυναμική διαδικασία, διαρκώς μεταβάλλεται καθώς μετανάστες και μη, συνεχώς εξετάζουν και επανεξετάζουν τα υπέρ και τα κατά της μετακίνησής τους (Cohen & Strirkeci 2011, σ.12-13). Από γεωγραφική σκοπιά οι όροι «παράγοντες έλξης» (pull factors) και «παράγοντες απώθησης» (push factors) αναφορικά με την περιοχή υποδοχής και περιοχή αποστολής μεταναστών παρουσιάζουν μια πιο ξεκάθαρη εικόνα. Ως παράγοντες έλξης μεταναστών, πέρα από το μέγεθος της απόστασης που δύναται να διανύσουν οι μετακινούμενοι, είναι συνολικά οι ευκαιρίες που τους δίνονται σε μια νέα περιοχή, ενώ ως παράγοντας απώθησης η έλλειψη αυτών των ευκαιριών καθώς επίσης τυχόν ασθένειες, φυσικές καταστροφές και πολεμικές συρράξεις (Κρητικός, 2007, σ. 341, 348).

Τα παραπάνω παρουσιάζουν την έννοια της μετανάστευσης ως πολυδιάστατη. Από την άλλη μεριά όμως, η έννοια του πρόσφυγα ως δικαιούχου διεθνούς προστασίας είναι αρκετά πιο δομημένη και περιορισμένη. Η έννοια του πρόσφυγα είναι δημιούργημα ευρωπαϊκών ιστορικών γεγονότων τα οποία συσχετίζονται με την αναβάθμιση της σημασίας των συνόρων και της εθνικής κυριαρχίας, την ενίσχυση της κρατικής παρέμβασης και την εμφάνιση διαφορετικών εκδοχών της εθνικής ταυτότητας ως συστατικού μέρους του Εθνικού κράτους (Sassen, 1999, σ. 78). Η σημερινή έννοια του πρόσφυγα καθορίζεται με την Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το καθεστώς των προσφύγων, Κεφάλαιο I, άρθρο 1 (1.2), και εφαρμόζεται επί *«Παντός προσώπου όπερ συνέπεια... δεδικαιολογημένου φόβου διώξεως λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξεως ή πολιτικών πεποιθήσεων ευρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας έχει την υπηκοότητα και δεν δύναται ή, λόγω του φόβου τούτου, δεν επιθυμεί την απολαύη της προστασίας της χώρας ταύτης, ή εάν μία έχον υπηκοότητα τινά και ευρισκομένον συνέπεια τοιούτων γεγονότων εκτός της χώρας της προηγούμενης συνήθους αυτού διαμονής, δεν δίνεται, ή λόγω του φόβου τούτου δεν επιθυμεί να επιστρέψει εις ταύτην»* (Σύμβαση του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων, όπως κυρώθηκε με το ν. 3989 της 19/26 Σεπτεμβρίου 1959 περί κυρώσεως της πολυμερούς Συμβάσεως περί της Νομικής Καταστάσεως των Προσφύγων ΦΕΚ Α' 201).

Είναι εμφανές οπότε, πως οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας εξαναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις χώρες τους, λόγω του φόβου δίωξης ή του φόβου για ενδεχόμενο κίνδυνο της ζωής, της σωματικής τους ακεραιότητας ή της ελευθερίας τους, που δύναται να οφείλεται

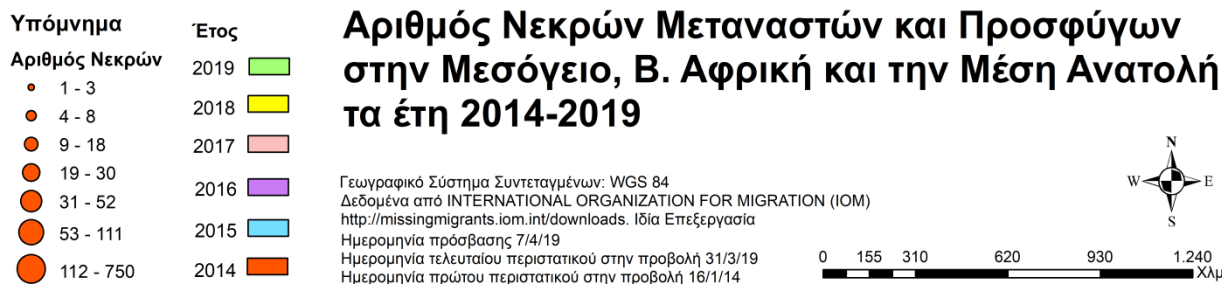
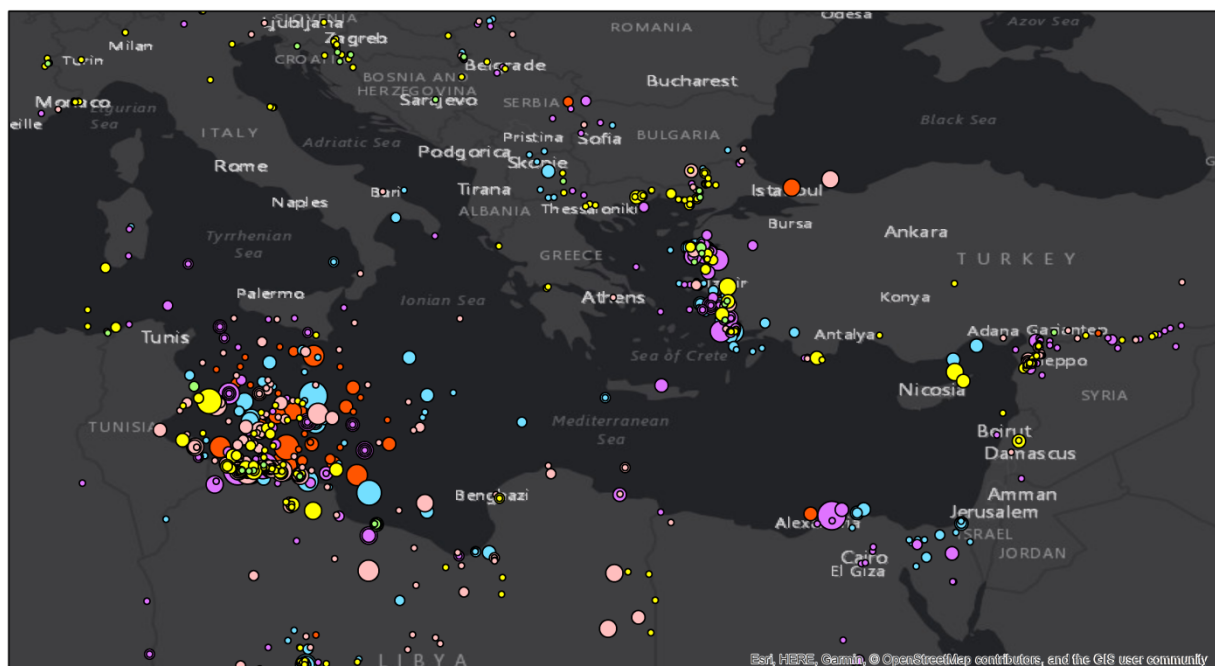
σε γενικευμένη βία ή σε γεγονότα που διαταράσσουν σοβαρά τη δημόσια τάξη. Κρίνεται ιδιαίτερης σημασίας να τονισθεί πως κάθε πρόσφυγας είναι κατ' αρχήν αιτών/αιτούσα άσυλο. Ως Αιτών διεθνούς προστασίας/Αιτούσα διεθνούς προστασίας σύμφωνα πάλι με την «Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη» ορίζεται *«ο/η αλλοδαπός/ή ή ανιθαγενής που δηλώνει προφορικά ή γραπτά σε οποιαδήποτε αρμόδια κρατική αρχή ότι ζητά άσυλο ή ζητά να μην απελαθεί γιατί φοβάται δίωξη λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων, ή γιατί κινδυνεύει να υποστεί σοβαρή βλάβη στη χώρα καταγωγής ή προηγούμενης διαμονής του/της, ιδίως γιατί κινδυνεύει με θανατική ποινή ή εκτέλεση, με βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή κινδυνεύει η ζωή ή η ακεραιότητά του/της λόγω διεθνούς ή εμφύλιας σύρραξης».*

Άλλοι ορισμοί σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) είναι: α) οι «εσωτερικά εκτοπισμένοι», οι οποίοι λογίζονται ως τα άτομα που έχουν αναγκαστεί να εγκαταλείψουν τα σπίτια ή τους τόπους συνήθους διαμονής τους, ιδίως ως αποτέλεσμα ή για να αποφύγουν τις συνέπειες των ένοπλων συγκρούσεων ή καταστάσεις γενικευμένης βίας, β) οι «επιστρεφόμενοι πρόσφυγες», οι οποίοι λογίζονται ως τα άτομα που είναι πρώην πρόσφυγες οι οποίοι έχουν επιστρέψει στη χώρα καταγωγής τους αυθόρμητα ή με οργανωμένο τρόπο, γ) οι «απάτριδες», οι οποίοι όπως ορίζονται στο διεθνές δίκαιο είναι πρόσωπα που δεν θεωρούνται υπήκοοι κανενός κράτους δυνάμει της νομοθεσίας του, δ) άλλα «άτομα ενδιαφέροντος», που δεν εμπίπτουν απαραίτητως σε κάποια από τις ανωτέρω ομάδες, αλλά στους οποίους η UNHCR επεκτείνει τις υπηρεσίες προστασίας και / ή βοήθειας της για ανθρωπιστικούς ή άλλους ειδικούς λόγους.

Μπορεί η διαφορά ανάμεσα σε μετανάστη και πρόσφυγα να παρουσιάστηκε παραπάνω αρκετά ξεκάθαρη και σαφής, καθώς η πρώτοι επιλέγουν με τη βούλησή τους να αναχωρήσουν από την χώρα τους, ενώ οι δεύτεροι αναγκάζονται, όμως αυτή η δομική προσκόλληση σε αυτές τις διανοητικές απλουστεύσεις και τους γραφειοκρατικούς ορισμούς δημιουργεί συχνά αρκετά κενά στην επεξήγηση ενός τόσο σύνθετου κοινωνικού φαινομένου. Σύμφωνα με τον Παπαδόπουλο (2017, σ. 38-41) οι μετακινούμενοι πληθυσμοί μπορούν να θεωρηθούν πολυσθενή κοινωνικά υποκείμενα, τα οποία επηρεάζονται από πολλούς και διαφορετικούς παράγοντες και άρα η απόδοση ερμηνευτικής σημασίας στην αρχική απόφαση (ή εξαναγκασμό) μετακίνησης, δεν μπορεί να αποδώσει την πολυπλοκότητα του τρόπου σκέψης και δράσης τους. Η λήψη μιας τόσο σημαντικής απόφασης μετακίνησης συνήθως είναι μια περίπλοκη διαδικασία και η απλούστευση της - πως μπορεί δηλαδή να είναι μία απλή

παρόρμηση ή ένας ψυχρός υπολογισμός οικονομικών αποδοχών ή ένας απερίσκεπτος καταναγκασμός - χωρίς να έχει προηγηθεί εκτενής αποτίμηση των συνεπειών που θα έχει αυτό στην ζωή όλης τους, δύναται να δημιουργήσει εννοιολογικά λάθη (Cohen & Strirkeci, 2011, σ. 75).

Αναγνώριση στη σύνθετη εικόνα και δυναμική που παρουσιάζουν οι σύγχρονες πληθυσμιακές μετακινήσεις, δίνει ο όρος «μικτές μεταναστευτικές ροές», ο οποίος πρωτοεμφανίστηκε το 2005 στην έκθεση της παγκόσμιας επιτροπή για τη διεθνή μετανάστευση. Σύμφωνα με την UNHCR *«οι μικτές μετακινήσεις (ή μεικτή μετανάστευση) αναφέρονται σε ροές ανθρώπων που ταξιδεύουν μαζί, κατά γενικό κανόνα κατά τρόπο αντικανονικό, στα ίδια δρομολόγια και χρησιμοποιούν τα ίδια μέσα μεταφοράς, αλλά για διάφορους λόγους. Οι άνδρες, οι γυναίκες και τα παιδιά που ταξιδεύουν με αυτόν τον τρόπο συχνά είτε έχουν εξαναγκαστεί από τα σπίτια τους με ένοπλη σύρραξη ή δίωξη είτε βρίσκονται σε κίνηση αναζητώντας μια καλύτερη ζωή. Οι άνθρωποι που ταξιδεύουν στο πλαίσιο μικτών κινήσεων έχουν διαφορετικές ανάγκες και ενδέχεται να περιλαμβάνουν αιτούντες άσυλο, πρόσφυγες, απάτριδες, θύματα εμπορίας ανθρώπων, ασυνόδευτα ή χωρισμένα παιδιά και μετανάστες που βρίσκονται σε παράνομη κατάσταση»*. Μεταξύ άλλων όμως, τη σύνθετη εικόνα της διεθνούς μετανάστευσης αποτελούν και οι μετανάστες που μεταπηδούν από τη μία κατηγορία στην άλλη κατά τις μεταναστευτικές μετακινήσεις τους, καθώς για παράδειγμα, κάποιοι οικονομικοί μετανάστες με την ελπίδα ότι θα κερδίσουν τα προνόμια που συνδέονται με την αναγνώριση του πρόσφυγα, υποβάλουν αίτημα ασύλου. Από την άλλη μεριά έντονη κριτική στην χρήση του όρου «μικτές μεταναστευτικές ροές» έχει εκφραστεί από ερευνητές οι οποίοι των χαρακτηρίζουν ως αποπροσανατολιστικό, καθώς δεν οδηγεί στην συγκρότηση στοχευμένης πολιτικής στη διαχείριση μεταναστευτικών ροών. Η χρήση του όρου αυτού τονίζει και παρουσιάζει μόνο τους οικονομικούς μετανάστες και υπονοεί πως όσοι θέτουν τη ζωή τους σε κίνδυνο διαπερνώντας πχ. τη Μεσόγειο (Χάρτης 1) το κάνουν μόνο για οικονομικούς λόγους. Γεγονός άκρως παραπλανητικό της παρούσας εικόνας χιλιάδων προσφύγων που προσπαθούν να δραπετεύσουν από την αθλιότητα και τους κινδύνους και των λίγων ατόμων που προσπαθούν να γλυτώσουν από την ανυπόφορη φτώχεια. (Παπαδόπουλος, 2017, σ. 45-46).



Χάρτης 1: «Αριθμός Νεκρών Μεταναστών και Προσφύγων στην Μεσόγειο, Β Αφρική και την Μέση Ανατολή τα έτη 2014-2019» (Ίδια επεξεργασία, πηγή δεδομένων: International Organization for Migration)

1.2: Κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις της μετανάστευσης

Στην ενότητα που ακολουθεί γίνεται μια σύντομη παρουσίαση των πολυποίκιλων επιπτώσεων της μετανάστευσης. Αφοσιώνεται κυρίως στις επιπτώσεις και τα οφέλη που θα έχουν οι κοινωνίες υποδοχής, όμως δεν παραλείπει να αναφέρει και τις επιπτώσεις στα ίδια τα άτομα που μεταναστεύουν, αλλά και στις κοινωνίες αποστολής.

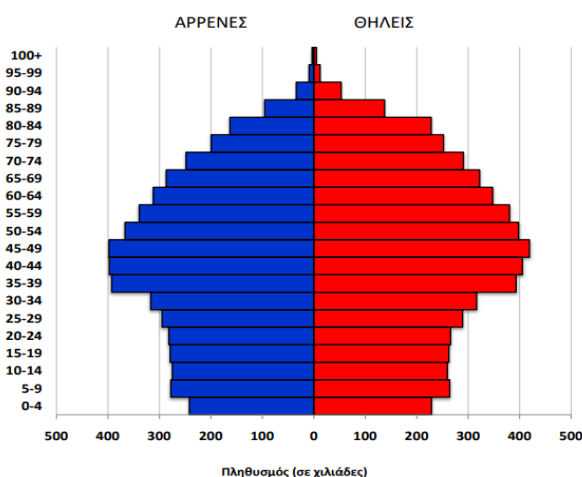
Τα επόμενα 50 χρόνια, οι ερευνητές αναμένουν αύξηση των δυνητικών μεταναστών, καθώς το οικονομικό και εκπαιδευτικό επίπεδο σε χώρες χαμηλών εισοδημάτων στην Αφρικανική Ήπειρο και στην κεντρική Ασία θα αυξηθεί. Είναι λογικό οπότε οι άνθρωποι αυτοί να συνεχίσουν να επιζητούν καλύτερες ευκαιρίες, εισόδημα και ασφάλεια από τις χώρες

διαμονής τους, ενώ σε αυτό θα συμβάλει και η ενδεχόμενη διεύρυνση των ανισοτήτων ανάμεσα στις διάφορες χώρες. Συγχρόνως και λειτουργώντας ως παράγοντας προσέλκυσης, προβλέπεται να αποτελέσει η αύξηση στην ζήτηση μεταναστών ως εργατικό δυναμικό (ειδικευμένο και ανειδίκευτο) στις πιο αναπτυγμένες χώρες, ως αποτέλεσμα της συρρίκνωσης και της γήρανσης του πληθυσμού τους.

Το πρόβλημα της γήρανση και της πτώσης της γονιμότητας, είναι άμεσα συνδεδεμένο με τις πιέσεις που θα δεχτούν οι δημόσιες υπηρεσίες και το δημόσιο ταμείο, καθώς όλο και λιγότεροι εργαζόμενοι θα πληρώνουν φόρους για τις συντάξεις και την φροντίδα υγείας των ηλικιωμένων. Η πρόταση του OECD και των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την αντιμετώπιση αυτών των θεμάτων ήταν η αύξηση των φόρων και των ορίων συνταξιοδότησης, η αύξηση της γυναικείας συμμετοχής στην εργασία και η μείωση των κρατικών υπηρεσιών, μέτρα που σίγουρα θα προκαλούσαν λαϊκή δυσαρέσκεια και άρα είναι σχεδόν ακατόρθωτα να τα εφαρμόσουν δημοκρατικές κυβερνήσεις (Cotis, 2003). Όμως ακόμα και αν οι ανεπτυγμένες χώρες εφάρμοζαν αυτά τα μέτρα, ίσως να μη μπορούσαν να αντισταθμίσουν τις πιέσεις των δημογραφικών αλλαγών και για αυτό το λόγο αρκετοί σχολιαστές αναφέρουν πως η εστιασμένη μετανάστευση αποτελεί οικονομική και ηθική υποχρέωση ιδιαίτερα των Ευρωπαϊκών χωρών (Γκόλντιν κά, 2013, σ. 484-485). Επιπλέον, συμφώνα με τους Castles κά (2009, σ. 264) οι όποιες βραχυπρόθεσμες συνέπειες δύναται να έχει η μετανάστευση στις χώρες υποδοχής εξαρτώνται από 3 παράγοντες. Αρχικά τον τρόπο που αντιμετωπίζουν οι γηγενείς τους μετανάστες, κατά δεύτερον τις τυχόν ευκαιρίες για την κοινωνική ανέλιξη τους και τρίτον, τυχόν κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα που μπορούν να διεκδικήσουν. Σπάνια δε οι μετανάστες εκδηλώνουν εξαρχής αντικοινωνική συμπεριφορά στη χώρα υποδοχής τους, ενώ όταν αυτό συμβαίνει, συχνά οφείλεται στον κοινωνικό αποκλεισμό, την ανεργία, τις διακρίσεις και την έλλειψη ευκαιριών ανέλιξης.

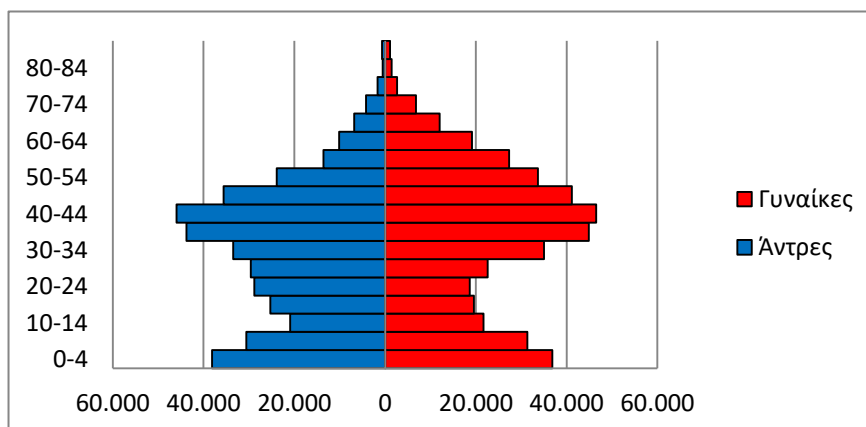
Η μετανάστευση συχνά έρχεται να αυξήσει το εργατικό δυναμικό και να τροποποιήσει την ηλικιακή πυραμίδα των χωρών υποδοχής, καθώς συχνά οι μετανάστες είναι συγκεντρωμένοι στις νεότερες και οικονομικά ενεργές ηλικιακές ομάδες, σε σύγκριση με τους ντόπιους και συνεπώς συμβάλλουν στη μείωση των λόγων εξάρτησης. Όμως από την άλλη, αντίστοιχα αρνητικές συνέπειες αντιμετωπίζουν οι χώρες αποστολής οι οποίες θα στερούνται των πλέον παραγωγικών ηλικιών (Κρητικός, 2007, σ. 344, 365). Στην περίπτωση της Ελλάδας, η ηλικιακή πυραμίδα έχει όπως το παρακάτω Σχήμα 1, στο οποίο εμφανώς παρουσιάζεται μία αύξηση στις ηλικιακές ομάδες 30 – 60, οι οποίες δεν αναμένεται να αναπληρωθούν τα

επόμενα χρόνια. Κατ' επέκταση η μείωση του συνολικού πληθυσμού είναι αναπόφευκτη. Σε αυτή τη μείωση έρχεται να συνεισφέρει και το φαινόμενο της μετανάστευσης των ως επί το πλείστον νέων και μορφωμένων Ελλήνων. Σχετικές έρευνες κάνουν λόγο για μία δημογραφική κάμψη λόγω της οικονομικής κρίσης της τάξεως των 233.000 νέων κατά τα έτη 2008-2013 (Λαζαρέτου, 2016)



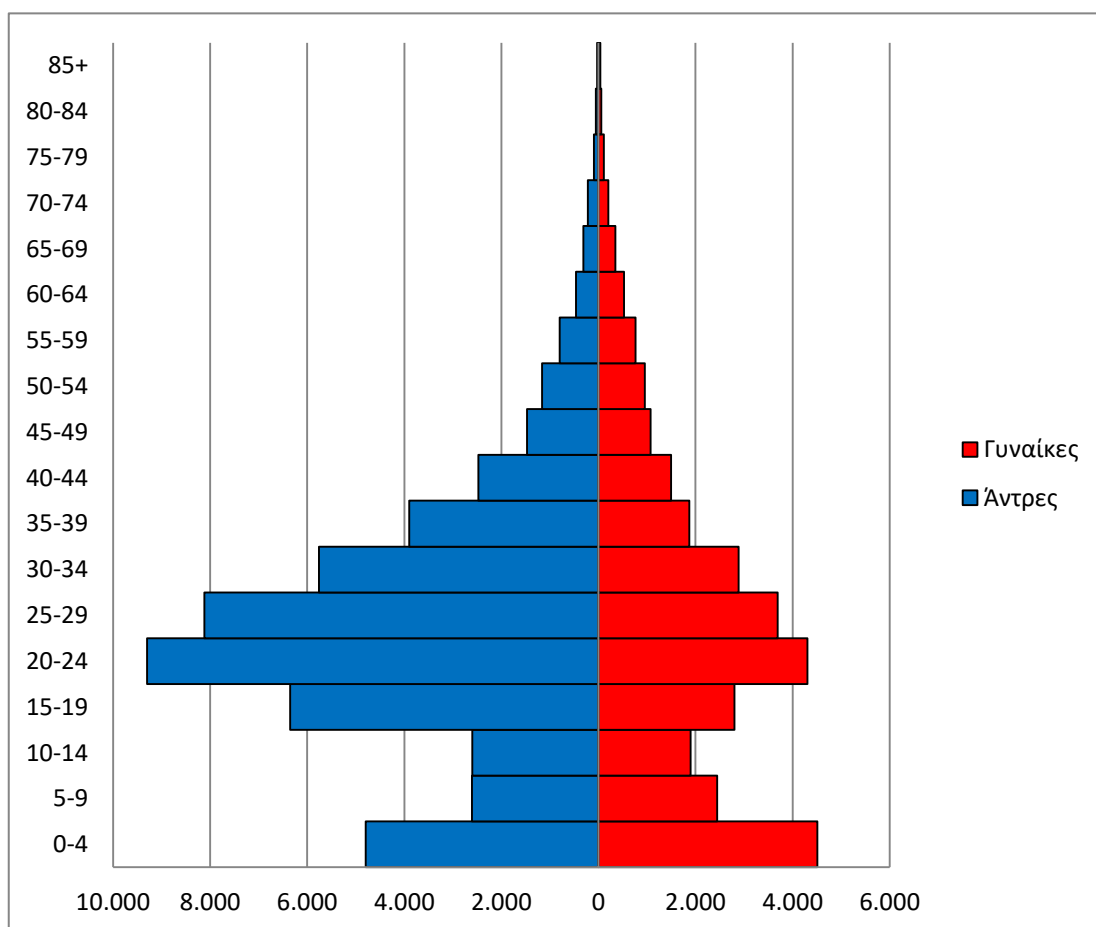
Σχήμα 1: «Πυραμίδα πληθυσμού της χώρας την 1^η Ιανουαρίου 2018 σε χιλιάδες» (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2018)

Σε αντιδιαστολή, η δημογραφική πυραμίδα των εισερχόμενων μεταναστών το 2009 - 2017 παρουσιάζεται ελαφρώς πιο κωνική, με μεγαλύτερη ένταση στις ηλικιακές ομάδες 34 - 44 και 0 - 4 (Σχήμα 2). Όμως και πάλι αυτοί οι πληθυσμοί αν και αυξάνουν εμφανώς το εργατικό πληθυσμό, δεν δύναται να αναπληρώσουν την γενική πληθυσμιακή μείωση που θα εμφανίσει η χώρα τις επόμενες δεκαετίες, παρά μόνο σε περίπτωση που τους δοθούν κίνητρα και δυνατότητες για περισσότερο αυξημένες γεννήσεις.

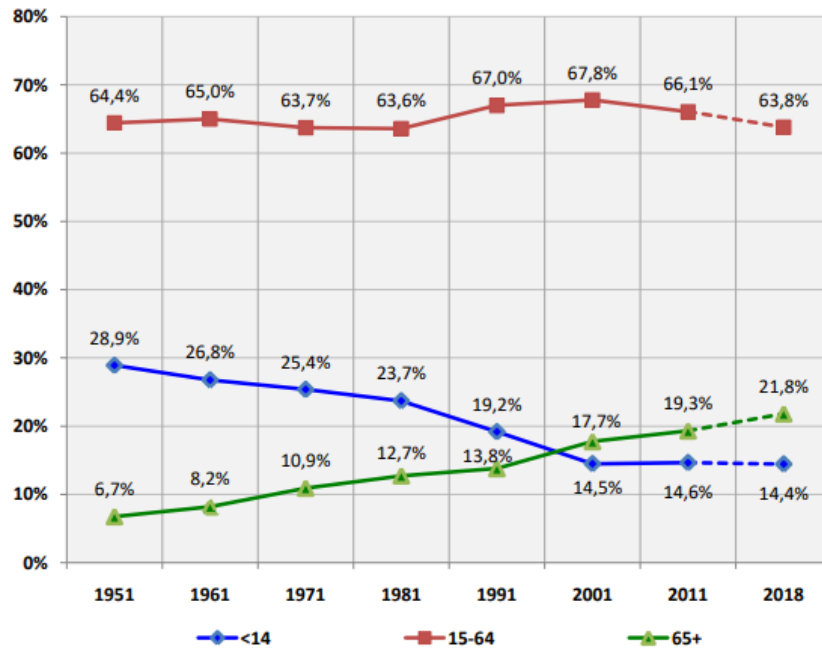


Σχήμα 2: «Ηλικιακή Πυραμίδα πληθυσμού ξένης υπηκοότητας την 1^η Ιαν 2018» (Ιδία επεξεργασία, πηγή δεδομένων: ΕΛΣΤΑΤ, 2018)

Εξετάζοντας κανείς το έτος 2017, ως προς την ηλικιακή κατανομή των εισερχόμενων μεταναστών (Σχήμα 3) θα παρατηρήσει πως υπάρχει αυξημένη εισροή ανδρών ηλικίας 15-40. Ηλικίες οι οποίες αποτελούν την πιο παραγωγική περίοδο ενός ατόμου. Έτσι αναμένεται ένας θετικός αντίκτυπος στους δημόσιους προϋπολογισμούς, ο οποίος γενικά τείνει να είναι υψηλότερος όταν το ποσοστό των αλλοδαπών που είναι μετανάστες εργατικού δυναμικού είναι μεγάλο (OECD, 2018). Παράλληλα, παρατηρείται επίσης και μία αύξηση της εισροής παιδιών ηλικίας 0-4 σε σχέση με τις υπόλοιπες ηλικιακές ομάδες. Σε αντιδιαστολή όμως, η μειωμένη εισοδος γυναικών πιθανόν να μην επιφέρει μελλοντική αύξηση των προσδοκούμενων γεννήσεων (ανάλογα με τα πόσα παιδιά αναμένεται να γεννήσει η κάθε μία). Όπως αναφέραμε και παραπάνω, το πληθυσμιακό πρόβλημα εντοπίζεται ιδιαίτερα στους δείκτες εξάρτησης (Σχήμα 4), οι οποίοι είναι αρκετά απαισιόδοξοι για το μέλλον, καθώς τα ποσοστά των ατόμων ηλικίας 0-14 στην πληθυσμιακή κατανομή χώρας διαχρονικά μειώνονται σε σχέση με το ποσοστά του πληθυσμού 65+ που καταγράφουν αύξηση.



Σχήμα 3: «Δημογραφική Πυραμίδα εισερχόμενων μεταναστών 2017 σε χιλιάδες» (Ιδία επεξεργασία, πηγή δεδομένων: ΕΛΣΤΑΤ, 2017)



Σχήμα 4: «Ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού της Χώρας για τα έτη 1951 – 2011 και 2018» (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2018)

Στο θετικό δημογραφικό αντίκτυπο των μεταναστών, έρχονται να προστεθούν οι αναλύσεις του OECD (2014) οι οποίες έχουν διαψεύσει την εικόνα πως οι μετανάστες «παίρνουν» τις δουλειές των ντόπιων ή χρησιμοποιούν υπέρμετρα τις κοινωνικές παροχές των χωρών υποδοχής. Αντιθέτως η συνεισφορά τους σε κοινωνικές εισφορές καταγράφεται να είναι μεγαλύτερη σε σχέση με τις παροχές που λαμβάνουν και οι θέσεις εργασίας τους να είναι συνήθως συμπληρωματικές του ντόπιου εργατικού δυναμικού.

Συγκεκριμένα στην Ευρώπη, μπορεί να παρατηρήσει κανείς πως οι μετανάστες αντιπροσωπεύουν περίπου το ένα τέταρτο των εισοδημάτων στα πιο έντονα μειούμενα επαγγέλματα της (24%), όπως είναι οι βιοτέχνες και συναφή επαγγέλματα, καθώς και οι χειριστές μηχανών και οι συναρμολογητές. Πρόσφατες εργασίες σχετικά με τις δημοσιονομικές επιπτώσεις της μετανάστευσης, σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες του OECD, καθώς και στην Αυστραλία, τον Καναδά και τις Ηνωμένες Πολιτείες, παρείχαν νέα και διεθνή συγκριτικά στοιχεία. Η συγκέντρωση των στοιχείων, παρουσιάζει τον οικονομικό αντίκτυπο σωρευτικών κυμάτων μετανάστευσης που έφτασαν τα τελευταία 50 χρόνια στις χώρες του OECD, οποίος κυμαίνεται κατά μέσο όρο κοντά στο μηδέν και σπανίως υπερβαίνει το 0,5% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) είτε θετικά είτε αρνητικά. Ο αντίκτυπος εμφανίστηκε υψηλότερος στην Ελβετία και το Λουξεμβούργο, όπου οι μετανάστες παρέχουν ένα καθαρό όφελος περίπου 2% του ΑΕΠ, στο δημόσιο ταμείο (OECD, 2014). Στην Ελλάδα από

προσεγγίσεις, έχει βρεθεί πως οι μετανάστες είχαν συμβάλει στην δημιουργία του ΑΕΠ το 2004 κατά 2,3%-2,8%, ένα ποσοστό που κρίνεται απαισιόδοξο, καθώς δεν περικλείει τις έμμεσες ή δευτερογενείς επιδράσεις των μεταναστών σε ολόκληρη την οικονομία της χώρας (Ζωγραφάκης κá, 2008, σ. 52).

Στην Ελλάδα όμως της οικονομικής κρίσης η ρητορική διαφέρει και δεν γίνεται λόγος πλέον για τα οφέλη της μετανάστευσης στο ΑΕΠ. Η κρίση έπληξε τους γεννηθέντες σε τρίτες χώρες πολύ πιο άνισα από ότι τους γηγενείς, καθώς από το 2005 έως το 2017, το ποσοστό ανεργίας του άρρεν ντόπιου πληθυσμού αυξήθηκε από 6,2% σε 17,1%, ενώ για τους αλλοδαπούς από 6,7% σε 26,2%. Επίσης για την ίδια χρονική περίοδο το ποσοστό απασχόλησης των γηγενών ανδρών μειώθηκε από 73,5% σε 62,6% και των αλλοδαπών από 82,6% σε 65%. Οι γηγενής γυναίκες από την άλλη είδαν μια παρόμοια αύξηση με αυτή των αντρών στα ποσοστά ανεργίας για την ίδια χρονική περίοδο από 15,4% σε 25,4%, ενώ οι αλλοδαπές από 15,6% σε 34,2%. Αναφορικά με την εργασιακή τους απασχόληση όμως η μείωση ήταν πολύ λιγότερη από αυτή των αντρών. Για τις γηγενείς από 45,7% σε 44,6 % και για τις αλλοδαπές από 50,2% σε 42,5% (OECD 2018). Πέραν όμως από το σκληρό χτύπημα της οικονομικής κρίσης, οι μετανάστες έχουν βρεθεί στο στόχαστρο μιας σκληρής αντιμεταναστευτικής ατζέντας, που τους στοχεύει ως υπευθύνους για τα περισσότερα δεινά της χώρας και τα φαινόμενα ξενοφοβίας φτάνουν να απειλούν ανοιχτά τη ζωή τους, σπέρνοντας φόβο και ανασφάλεια (Mavrommatis, 2017).

Αν και πολλές έρευνες έχουν συνταχθεί για την οικονομική επιρροή των μεταναστών στις χώρες υποδοχής, λίγες υπάρχουν για τους πρόσφυγες. Σύμφωνα όμως με τον OECD (2017, σ. 11) οι πρόσφυγες μπορούν να συμβάλουν θετικά στις οικονομίες των χωρών υποδοχής μέσω διάφορων καναλιών. Μπορούν να φέρουν δεξιότητες και να συμβάλλουν στο ανθρώπινο κεφάλαιο, καθώς και να τονώσουν το εμπόριο και τις επενδύσεις. Οι πρόσφυγες μπορούν επίσης να δημιουργήσουν ευκαιρίες απασχόλησης και να προσελκύσουν ενισχύσεις και ανθρωπιστικές επενδύσεις, για παράδειγμα σε υποδομές που θα ωφελήσουν τόσο τους πρόσφυγες όσο και την κοινωνία στο σύνολό της. Με μακροπρόθεσμη προοπτική, οι πρόσφυγες ενθαρρύνουν την κατανάλωση, έστω και για βασικές ανάγκες. Αυτό προκαλεί ανταπόκριση στην προσφορά, με επακόλουθες επενδύσεις στο λιανικό εμπόριο και τις μεταφορές και ενίσχυση του ΑΕΠ. Εντούτοις, μια εισροή προσφύγων μπορεί να δημιουργήσει βραχυπρόθεσμες δαπάνες για τη χώρα υποδοχής. Ενδεχόμενο είναι να υποστεί πίεση και η εγχώρια αγορά εργασίας, με μείωση των μισθών και της απασχόλησης. Επιπλέον, μπορεί

κανείς να αναμένει μια ανοδική πίεση στις τιμές σε περιοχές όπου η ανταπόκριση στην προσφορά περιορίζεται, όπως στην αγορά στέγης. Έρευνες στη γειτονική Τουρκία σχετικά με τις Συριακές προσφυγικές ροές, δείχνουν ότι οι πρόσφυγες χωρίς άδεια εργασίας, είχαν αρνητικές αναπτυξιακές συνέπειες για τους Τούρκους εργαζόμενους και ιδιαίτερα τους χαμηλόβαθμους εργαζόμενους στον ανεπίσημο γεωργικό τομέα (Del Carpio & Wagner, 2015). Εντούτοις, διαπιστώθηκαν θετικές επιπτώσεις στα επίπεδα των μισθών των υπολοίπων Τούρκων εργαζομένων, λόγω της επαγγελματικής αναβάθμισης από τη δημιουργία επίσημων θέσεων εργασίας υψηλότερων μισθών. Η εισροή προσφύγων οδήγησε επίσης σε μείωση των τιμών για τους καταναλωτές.

Γίνεται εμφανές λοιπόν, ότι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες δεν αποτελούν ούτε μακροπρόθεσμη επιβάρυνση για το δημόσιο ταμείο, αλλά ούτε είναι και πανάκεια για την αντιμετώπιση των δημοσιονομικών τους προκλήσεων. Η απασχόληση είναι ο μοναδικός καθοριστικός παράγοντας της καθαρής δημοσιονομικής συνεισφοράς τους, ιδίως σε χώρες οι οποίες έχουν αυξημένο σύστημα πρόνοιας. Στις κοινωνίες όμως με οικονομική κρίση είναι αυτοί που δέχονται τα σκληρότερα χτυπήματα καθώς θεωρούνται ένα ευέλικτο εργατικό δυναμικό (Manrommatis, 2017). Από την άλλη μεριά δεν υπάρχει αμφιβολία σε χώρες με αυξημένη οικονομία, η μετανάστευση δύναται να επεκτείνει το εργατικό δυναμικό και το συνολικό ΑΕΠ αναμένεται να αυξηθεί, ιδίως αν η εργασιακή τους ένταξη γίνει σύμφωνα με τις δεξιότητές τους (OECD, 2015: OECD, 2008). Ωστόσο η κατάσταση είναι λιγότερο σαφής, όσον αφορά την αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (OECD, 2014). Πέραν όμως από τους ίδιους τους μετανάστες οι οποίοι πιθανόν να βιώσουν μία αύξηση στην ευημερία τους, οι χώρες υποδοχής μπορούν να δουν αύξηση της κοινωνικής ποικιλομορφίας, της οικονομικής ανάπτυξης και της καινοτομίας, ενώ από την άλλη μεριά τα χρηματικά εμβάσματα στις χώρες προέλευσης σίγουρα θα έχουν ένα ισχυρό αντίκτυπο στις τοπικές οικονομίες των αντίστοιχων χωρών (Γκόλντιν κά, 2013, σ. 33).

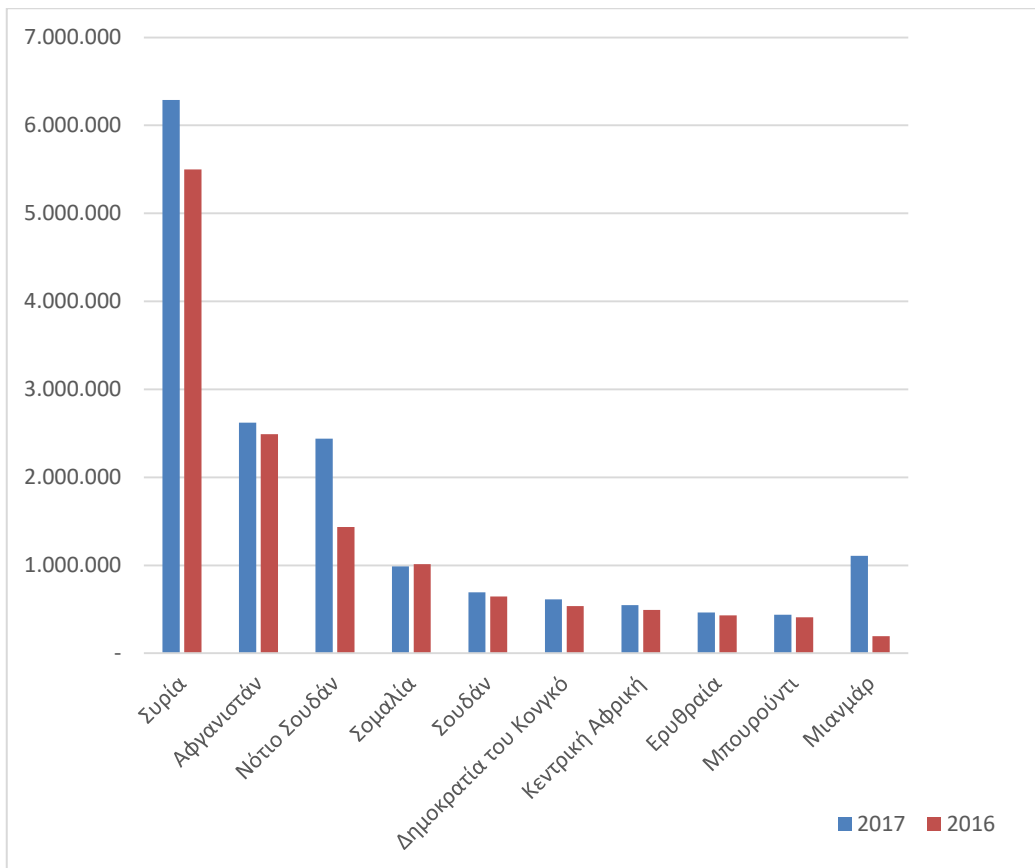
1.3: Οι παγκόσμιες μεικτές μεταναστευτικές ροές

Η παρούσα ενότητα αποτελεί μια προσπάθεια κατανόησης αυτού του κοινωνικού φαινομένου μέσα από μία παγκόσμια σκοπιά. Η παράθεση στοιχείων που ακολουθεί, αρκετές φορές έχει κατακριθεί ως μία μέθοδος αποστειρωμένη στην οποία απουσιάζει ο παράγοντας

άνθρωπος και μετατρέπονται όλοι σε αριθμούς. Όμως μια τέτοια καταγραφή κρίνεται απαραίτητη σε αυτήν την εργασία, αποσκοπώντας στην ανάδειξη του επείγοντος ανάληψης παγκόσμιας και συλλογικής δράσης για την αντιμετώπιση τυχών παραγόντων ανθρώπινης δυστυχίας και δυσκολιών.

Σύμφωνα με την Έκθεση για τη Διεθνή Μετανάστευση του 2017 των Ηνωμένων Εθνών, ο αριθμός των διεθνών μεταναστών παγκοσμίως το 2017 ήταν 258 εκατομμύρια. Παρουσιάζοντας έτσι μία αύξηση της τάξης του 17% από το 2010 (220 εκατομμύρια) και μία αύξηση 49% από το 2000 (173 εκατομμύρια). Οι χώρες υψηλού εισοδήματος απορρόφησαν το μεγαλύτερο ποσοστό (75%) των ατόμων που μετανάστευσαν μεταξύ του 2000-2017 (τα 64 από τα 85 εκατομμύρια) διαμορφώνοντας έτσι έναν υψηλό ρυθμός αύξησης του μεταναστευτικού πληθυσμού της τάξης του 2,9% ετησίως. Από την άλλη μεριά στις χώρες χαμηλού εισοδήματος ο ρυθμός αύξησης του μεταναστευτικού πληθυσμού ήταν περίπου 2,4% ανά έτος. Πιο αναλυτικά, σχεδόν το 60% όλων των διεθνών μεταναστών ζουν στην Ασία (80 εκατομμύρια) ή στην Ευρώπη (78 εκατομμύρια). Η Βόρειος Αμερική φιλοξενεί τον τρίτο μεγαλύτερο αριθμό διεθνών μεταναστών (58 εκατομμύρια), ακολουθούμενη από την Αφρική (25 εκατομμύρια), τη Λατινική Αμερική και την Καραϊβική (10 εκατομμύρια) και την Ωκεανία (8 εκατομμύρια).

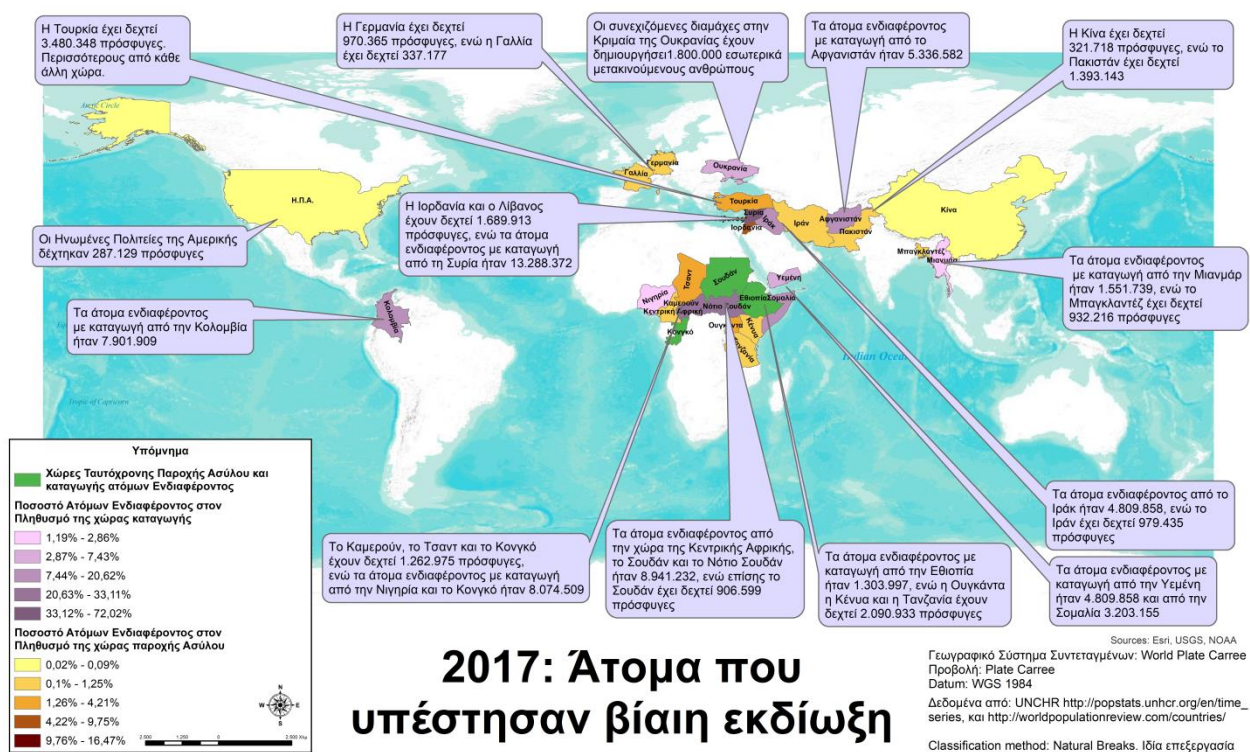
Εξετάζοντας κανείς από την άλλη μεριά τους ανθρώπους που έχουν εκδιωχθεί βίαια, θα παρατηρήσει πως ο σχετικός αριθμός έχει δει αύξηση τις τελευταίες δύο δεκαετίες, αγγίζοντας τα 68,5 εκατομμύρια ανθρώπους το 2017. Σύμφωνα με την UNHCR (2017) το 2017, νέοι εκτοπισμένοι ήταν 16,2 εκατομμύρια, που ισοδυναμεί με αύξηση 10% από το 2016, με κατά μέσο όρο 31 άτομα να εκτοπίζονται κάθε λεπτό κάθε μέρα. Η πλειοψηφία των ατόμων αυτών δεν διέσχισε τα διεθνή σύνορα, καθώς από τα 68,5 εκατομμύρια άτομα που έχουν εκτοπιστεί βίαια παγκοσμίως, περίπου οι 40,3 εκατομμύρια ήταν εσωτερικά εκτοπισμένοι εντός των χωρών τους. Ως πρόσφυγες λογίζονται 25,4 εκατομμύρια άτομα, μεταξύ των οποίων 19,9 εκατομμύρια πρόσφυγες υπό την εντολή της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες και 5,5 εκατομμύρια Παλαιστίνιοι πρόσφυγες. Στα 68,5 εκατομμύρια εκτοπισμένους περιλαμβάνονται και 3,1 εκατομμύρια αιτούντες άσυλο οι οποίοι αναμένουν μια απόφαση σχετικά με τη μοίρα τους.



Σχήμα 5: «Χώρα καταγωγής ατόμων σε κίνδυνο» (Ιδία επεξεργασία, πηγή δεδομένων: UNHCR)

Μεταβαίνοντας στη διαμονή τους, η πλειοψηφία των σημερινών προσφύγων, δηλαδή το 85% (περίπου 16,9 εκατομμύρια άτομα) φιλοξενούνται στις αναπτυσσόμενες περιοχές. Αυτό περιλαμβάνει τις χώρες του Καμερούν, του Τσαντ, της Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, της Αιθιοπίας, της Κένυας, του Σουδάν, της Ουγκάντας και της Σομαλίας, οι οποίες φιλοξενούν το 22%.

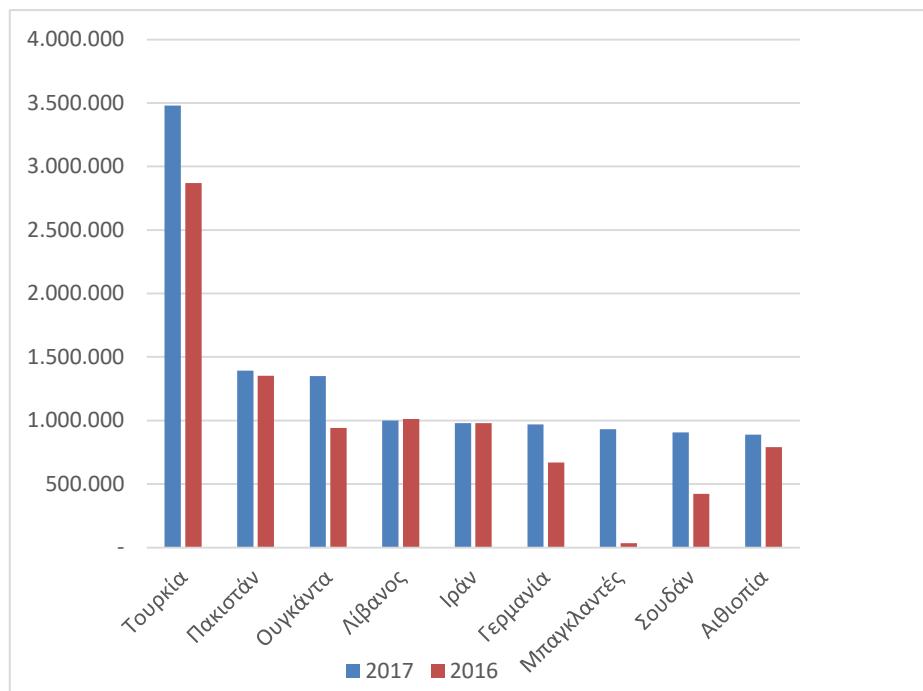
Συνολικά, περισσότερα από τα δύο τρίτα (68%) όλων των προσφύγων παγκοσμίως προέρχονταν από πέντε μόνο χώρες: Αραβική Δημοκρατία της Συρίας (6,3 εκατομμύρια), Αφγανιστάν (2,6 εκατομμύρια), Νότιο Σουδάν (2,4 εκατομμύρια), Μιανμάρ (1,2 εκατομμύρια), Σομαλία (986.400). Από αυτούς το 51% ζει σε ιδιωτική κατοικία και το 24% σε προσφυγικούς καταυλισμούς. Επιπρόσθετα σήμερα, σε παγκόσμιο επίπεδο, το 52% των προσφύγων και των εκτοπισμένων παγκοσμίως είναι παιδιά, γεγονός που απαιτεί ειδικές και στοχοθετημένες προσπάθειες για την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων της αναγκαστικής μετακίνησης σε αυτά. Ο αριθμός των ιδιαίτερα ευάλωτων ασυνόδευτων ή μεμονωμένων ανηλίκων είναι σημαντικός και φτάνει περίπου τους 45.500.



Χάρτης 2: «2017: Άτομα που υπέστησαν βίαιη εκδίωξη» (Ιδία επεξεργασία, πηγή δεδομένων: UNHCR)

Πιο συγκεκριμένα η πολεμική σύρραξη στη Συρία είχε ως αποτέλεσμα και το 2017 να την κατατάξει ως τη χώρα καταγωγής των περισσότερων προσφύγων. Μέχρι το τέλος του 2017, συνολικά 6,3 εκατομμύρια άνθρωποι από τη Συρία ήταν πρόσφυγες - σχεδόν το ένα τρίτο του παγκόσμιου πληθυσμού προσφύγων - σημειώνοντας αύξηση 14% από το 2014, ενώ τους έχει χορηγηθεί άσυλο σε 129 χώρες παγκοσμίως συμπεριλαμβανομένων μεγάλων αριθμών στο Λίβανο, την Ιορδανία, τη Γερμανία και το Ιράκ. Οι περισσότεροι Σύριοι πρόσφυγες (3,4 εκατομμύρια) φιλοξενούνται στην Τουρκία γεγονός που την κατατάσσει ως τη χώρα που φιλοξενεί περισσότερους πρόσφυγες παγκοσμίως. Δεύτερο στην κατάταξη είναι το Αφγανιστάν όπου λόγω των εκτεταμένων συγκρούσεων αποτελεί χώρα προέλευσης 2,6 εκατομμύριων εκτοπισμένων, ενώ το Νότιο Σουδάν - η χώρα με τη μεγαλύτερη αύξηση το 2017 - είναι υπεύθυνο για τον τρίτο μεγαλύτερο προσφυγικό πληθυσμό με 2,4 εκατομμύρια μετακινούμενους και με συνήθη προορισμό την Ουγκάντα. Εκεί, οι ένοπλες συγκρούσεις σε συνδυασμό με την οικονομική στασιμότητα, τις ασθένειες και την επισιτιστική ανασφάλεια, έχουν βυθίσει τη χώρα σε απελπισία και έχουν αναγκάσει το 25% των Νότιο Σουδανέζων σε βίαιη εκδίωξη. Οι πρόσφατες αφίξεις στην Ουγκάντα δεν είναι ενθαρρυντικές καθώς εξακολουθούν να μιλούν για βάρβαρη βία, με ένοπλες ομάδες να καίνε σπίτια με αμάχους

μέσα, σκοτώνοντας ανθρώπους μπροστά στην οικογένεια τους, να κάνουν σεξουαλικές επιθέσεις σε γυναίκες και κορίτσια και να απαγάγουν αγόρια για καταναγκαστική στρατολόγηση.



Σχήμα 6: «Χώρα Ασύλου 2016-2017» (Ιδία επεξεργασία, πηγή δεδομένων: UNHCR)

1.4: Οι μεικτές μεταναστευτικές ροές στην Ελλάδα

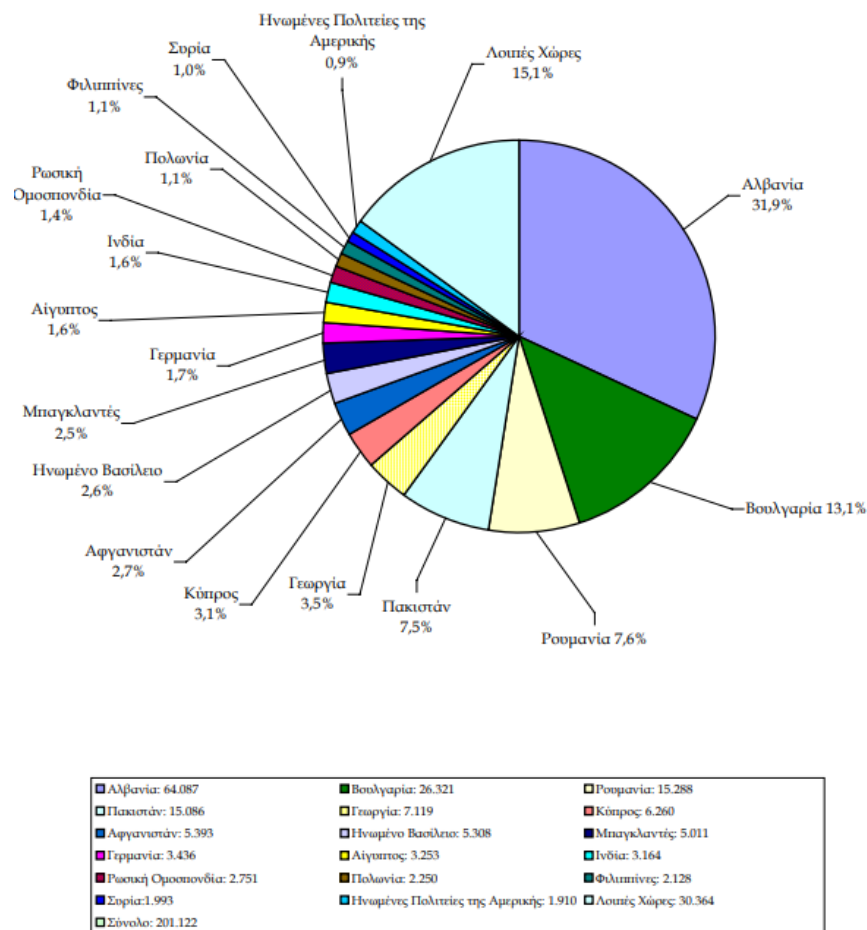
Τα τελευταία 30 χρόνια οι Ευρωπαϊκές χώρες στην περιοχή της Μεσογείου έχουν βιώσει έντονα μία μεταναστευτική μετάβαση, καθώς γρήγορα μετατράπηκαν από χώρες αποστολής μεταναστών σε χώρες υποδοχής μεταναστών, ενώ συγκεκριμένα η Ελλάδα πλέον θεωρείται μια χώρα ταυτόχρονης αποστολής και υποδοχής μεταναστών (Manrommatis, 2017). Γεωγραφικά αποτέλεσαν ένα μονοπάτι μεταναστευτικής διαδρομής προς τις Βόρειες και Δυτικές Ευρωπαϊκές χώρες, καθώς η εκτενής παράκτια ζώνη, τα «διάτρητα» σύνορα αλλά και η πολιτική ένωση των χωρών αυτών με την ΕΕ ήταν κύριοι λόγοι προσέλκυσης μεταναστευτικών ροών. Ιδιαίτερα στην περίπτωση της Ελλάδας, ελκυστικοί παράγοντες αποτέλεσαν επίσης, η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και παραοικονομίας, η εποχικότητα της εργασίας του εκτεταμένου τουριστικού τομέα και της γεωργίας αλλά και άνθηση της ναυτιλίας, σε συνδυασμό με ελλείψεις σε χαμηλόμισθο εργατικό δυναμικό, λόγω βελτίωσης του βιοτικού και εκπαιδευτικού επιπέδου του ντόπιου πληθυσμού. Οι μετανάστες αυτοί κατέλαβαν επισφαλείς εργασιακές θέσεις υψηλής εκμετάλλευσης και χαμηλών αμοιβών, που

εγκατέλειψε ο ντόπιος πληθυσμός, σε κλάδους όπως είναι η οικογενειακή βιοτεχνία, οι κατασκευές, ο τουρισμός, το εμπόριο, οι κατ' οίκον υπηρεσίες και η γεωργία. Η μετανάστευση αυτή, στη βιβλιογραφία ονομάζεται νότιο-ευρωπαϊκή καθώς τα χαρακτηριστικά της είναι ο παράνομος χαρακτήρας της, η πολλαπλότητα και η ετερογένεια των εθνικοτήτων, η διαφορετικής έντασης συμμετοχή των δύο φύλων, η διαφορετική γεωγραφική και κοινωνική προέλευση των μεταναστών και τέλος, η συνύπαρξη της μετανάστευσης με την υψηλή ανεργία και την υποαπασχόληση στις χώρες υποδοχής (Κασίμης & Παπαδόπουλος, 2012, σ. 13: Κασίμης, 2004, σ. 29).

Στην Ελλάδα σύμφωνα με την απογραφή του 2011 μπορεί κανείς να αντιληφθεί πως το μεγαλύτερο ποσοστό εισερχόμενων μεταναστών την τελευταία πενταετία πριν την απογραφή του 2011, αποτελούνταν από άτομα από τις χώρες της Ευρώπης, οι οποίοι κατά κύριο λόγο είχαν ως τόπο μόνιμης διαμονής κάποια αστική περιοχή. Η κυριότερη ηλικιακή ομάδα ήταν η 20-29 ακολουθούμενη από τις ηλικιακές ομάδες 30-39 και 40-49, ενώ παρατηρούμε πως οι περισσότεροι μετανάστες ήταν Αλβανικής, Βουλγαρικής και Ρουμανικής καταγωγής (Πίνακας 1 και Σχήμα 7).

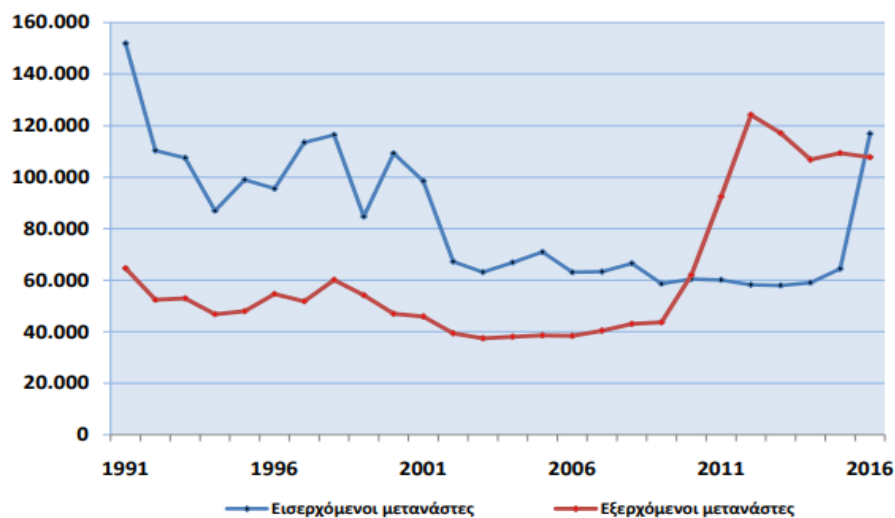
Αστικότητα τόπου διαμονής/ ομάδες ηλικιών	Σύνολο	Χώρες προέλευσης							
		Χώρες ΕΕ	Λοιπή Ευρώπη	Αφρική	Καραϊβική, Νότια ή Κεντρική Αμερική	Βόρεια Αμερική	Ασία	Ωκεανία	Δεδηλωσαν
Σύνολο Ελλάδος	329.556	160.703	81.579	12.708	1.430	15.063	54.508	3.564	1
0_9	26.894	10.810	11.336	604	150	995	2.818	181	0
10_19	32.800	12.853	13.286	731	127	770	4.828	205	0
20_29	102.136	45.049	25.643	5.403	372	2.244	23.064	361	0
30_39	75.199	37.339	16.116	3.480	335	3.371	14.059	499	0
40_49	37.653	21.061	7.206	1.224	182	1.917	5.607	456	0
50_59	23.990	13.736	4.856	665	119	1.658	2.551	404	1
60_69	19.695	13.653	1.906	357	75	2.073	916	715	0
70 και άνω	11.189	6.202	1.230	244	70	2.035	665	743	0
Αστικές περιοχές	244.410	116.178	55.557	11.472	1.221	10.655	47.169	2.158	0
0_9	18.909	7.581	7.130	569	126	772	2.598	133	0
10_19	23.883	9.439	8.760	672	112	595	4.160	145	0
20_29	82.383	37.578	17.694	4.993	335	1.852	19.655	276	0
30_39	59.228	29.278	11.199	3.129	299	2.737	12.221	365	0
40_49	27.328	14.631	4.795	1.051	157	1.464	4.919	311	0
50_59	15.703	7.954	3.641	563	94	981	2.250	220	0
60_69	10.478	6.414	1.412	292	54	1.147	802	357	0
70 και άνω	6.498	3.303	926	203	44	1.107	564	351	0
Αγροτικές περιοχές	85.146	44.525	26.022	1.236	209	4.408	7.339	1.406	1
0_9	7.985	3.229	4.206	35	24	223	220	48	0
10_19	8.917	3.414	4.526	59	15	175	668	60	0
20_29	19.753	7.471	7.949	410	37	392	3.409	85	0
30_39	15.971	8.061	4.917	351	36	634	1.838	134	0
40_49	10.325	6.430	2.411	173	25	453	688	145	0
50_59	8.287	5.782	1.215	102	25	677	301	184	1
60_69	9.217	7.239	494	65	21	926	114	358	0
70 και άνω	4.691	2.899	304	41	26	928	101	392	0

Πίνακας 1 «Εγκατασταθέντες στην Ελλάδα κατά το τελευταίο έτος πριν την Απογραφή κατά ομάδες χωρών προέλευσης, ομάδες ηλικιών και αστικότητα τόπου διαμονής τους, κατά την Απογραφή 2011» (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2011)



Σχήμα 7: «Χώρες προέλευσης εγκατασταθέντων με ξένη υπηκοότητα κατά την τελευταία πενταετία πριν την Απογραφή» (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2011)

Όμως η μεταναστευτική μετάβαση της Ελλάδας, ξεκινά πολλές δεκαετίες πριν από την παραπάνω απογραφή του 2011. Η μαζική εισαγωγή μεταναστών στη χώρα μας ξεκίνησε γύρω στο 1970. Αυτοί οι νεοεισερχόμενοι προέρχονταν κυρίως από την Πολωνία, το Μπαγκλαντές, την Αίγυπτο, τις Φιλιππίνες κ.λ.π., προκειμένου να ανταποκριθούν σε συγκεκριμένες ανάγκες στην αγορά εργασίας και ειδικότερα στον τομέα της μεταποίησης, της ναυπηγικής, των οικιακών υπηρεσιών κλπ. Τη δεκαετία του 1980, «ομοεθνικές» ομάδες επέστρεφαν από τις πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες και τη Νότια Αλβανία και άρχισαν να εγκαθίστανται στη χώρα. Επίσης, μαζική μετανάστευση δέχτηκε η χώρα την δεκαετία του 1990 από πληθυσμούς πρώην κομμουνιστικών βαλκανικών χωρών (Μανρωμμάτις, 2017). Όλες αυτές οι μετακινήσεις είχαν ως αποτέλεσμα την δημιουργία ενός μεταναστευτικού αποθέματος της τάξης του 8-10% επί του πραγματικού πληθυσμού, δηλαδή περίπου 800.000 με 900.000 άτομα (Σχήμα 7 και Πίνακας 2)



Σχήμα 8: «Εισερχόμενοι και Εξερχόμενοι Μετανάστες» (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2016)

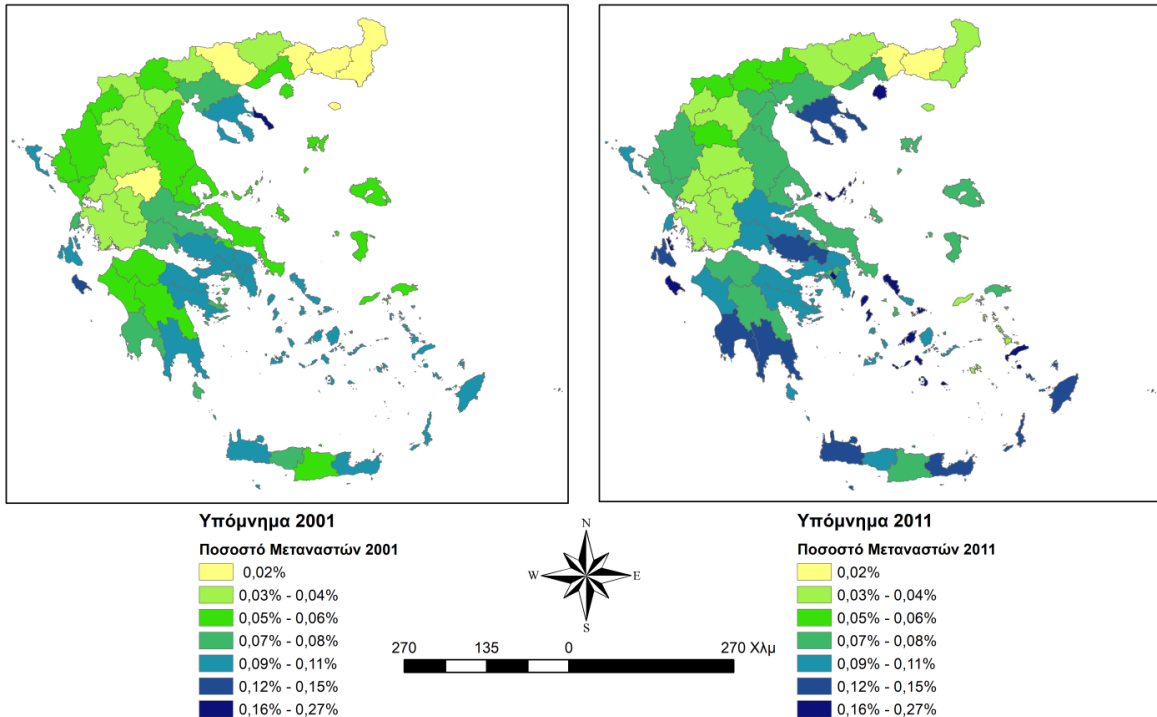
Έτος	Εισερχόμενοι μετανάστες	Εξερχόμενοι μετανάστες	Καθαρή μετανάστευση
1991	151.978	64.628	87.350
1992	110.334	52.389	57.945
1993	107.462	52.929	54.533
1994	86.959	46.813	40.146
1995	98.989	47.967	51.022
1996	95.585	54.628	40.957
1997	113.477	51.794	61.683
1998	116.411	60.119	56.292
1999	84.695	54.175	30.520
2000	109.251	46.993	62.258
2001	98.471	45.909	52.562
2002	67.220	39.378	27.842
2003	63.141	37.433	25.708
2004	66.871	38.041	28.830
2005	70.933	38.583	32.350
2006	63.094	38.368	24.726
2007	63.298	40.400	22.898
2008	66.529	43.044	23.485
2009	58.613	43.686	14.927
2010	60.462	62.041	-1.579
2011	60.089	92.404	-32.315
2012	58.200	124.194	-65.994
2013	57.946	117.094	-59.148
2014	59.014	106.804	-47.790
2015	64.446	109.351	-44.905
2016	116.867	106.535	10.332

Πίνακας 2 «Μεταναστευτικό ισοζύγιο της Ελλάδας 1991-2016» (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2016)

Οι παρακάτω χάρτες, απεικονίζουν το ποσοστό μεταναστών επί του μόνιμου πληθυσμού της χώρας σε επίπεδο Νομοί/ Περιφερειακής Ενότητας τις απογραφές 2001-2011 ΕΛΣΤΑΤ με τη μέθοδο ταξινόμησης «Natural Breaks». Στο χάρτη που ακολουθεί (Χάρτης 3) το έτος 2001 παρουσιάζει μεγάλη συγκέντρωση αλλοδαπών στις Περιφέρειες Αγίου Όρους (17,94%), Αττικής (10,57%), Νοτίου Αιγαίου (10,53%) και Ιονίων Νήσων (9,92%).

Μεταβαίνοντας στο 2011, (Χάρτης 4) παρατηρείται μια ελαφρώς διαφορετική εικόνα, με το Άγιο Όρος να μην καταγράφεται πλέον και η μεγαλύτερη συγκέντρωση αλλοδαπών να εμφανίζεται στις Περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου (12,18%), Ιονίων Νήσων (11,43%), Πελοποννήσου (10,67%) και Αττικής (10,55%). Γίνεται αντιληπτό λοιπόν, πως τα νησιά και η Πελοπόννησος εμφανίζουν αύξηση, ενώ η Αττική έχει σταθερές τιμές. Πιθανή εξήγηση γι' αυτήν την αύξηση, μπορεί να είναι η ευκολότερη εξεύρεση εργασίας των μεταναστών, λόγω των αυξημένων εργατικών αναγκών στον τουριστικό τομέα. Σε αντίθεση έρχονται τα αποτελέσματα της έρευνας (ad hoc) για τη θέση στην αγορά εργασίας των μεταναστών και των άμεσων απογόνων τους, η οποία διεξήχθη παράλληλα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού το Β' τρίμηνο του 2014, (Σχήμα 9), όπου παρατηρείται ότι οι περισσότεροι μετανάστες κατοικούν στις Περιφέρειες Αττικής (15,2%) και Νοτίου Αιγαίου (13,9%), ενώ ακολουθούν η οι Περιφέρειες Πελοποννήσου (9,9%), Κεντρικής Μακεδονίας (9,8%) και Κρήτης (9,8%). Οι μικρότερες τιμές καταγράφονται στις Περιφέρειες Ηπείρου και Δυτικής Ελλάδας. Η διαφοροποίηση αυτή σε διάστημα 3 ετών, πιθανόν να εξηγείται με την αύξηση των προσφυγικών ροών και την εγκατάστασή τους στην Αθήνα, Ρόδο αλλά και περιφερειακά της Θεσσαλονίκης, η οποία για πρώτη φορά η Περιφέρειά της εμφανίζεται με αυξημένο ποσοστό αλλοδαπών.

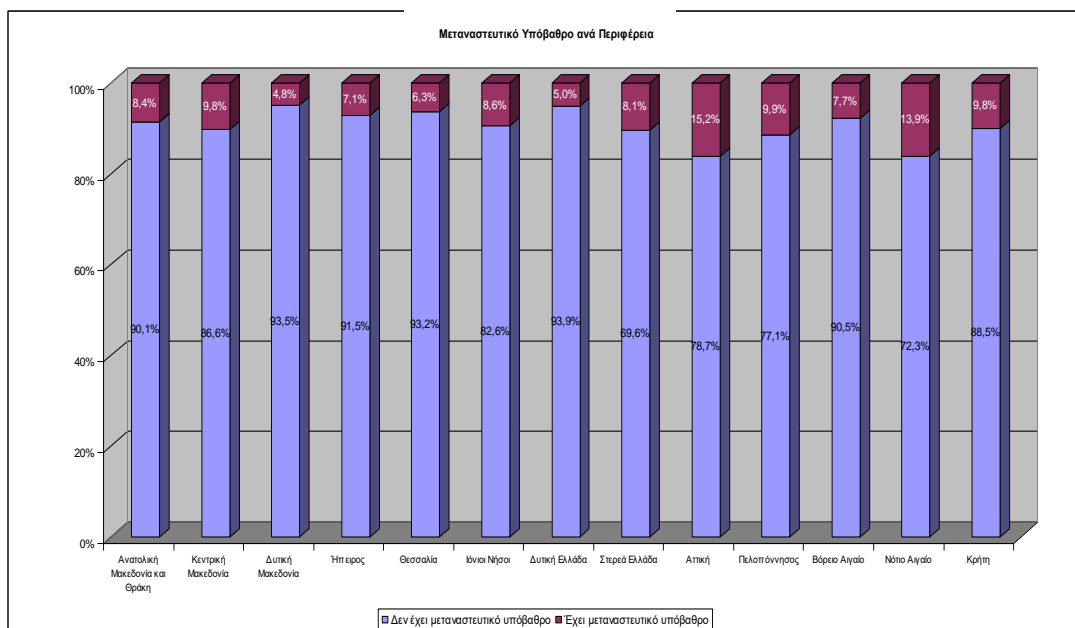
Ποσοτό Μεταναστών στο σύνολο του Πληθυσμού των Περιφερειακών Ενοτήτων/Νομών 2001 - 2011



Δεδομένα απογραφών 2001 και 2011 από ΕΛΣΤΑΤ <http://www.statistics.gr/el/statistics/pop>. Ημερομηνία προσπέλασης 8/4/19.
 Ίδια Επεξεργασία Classification Method: Manual

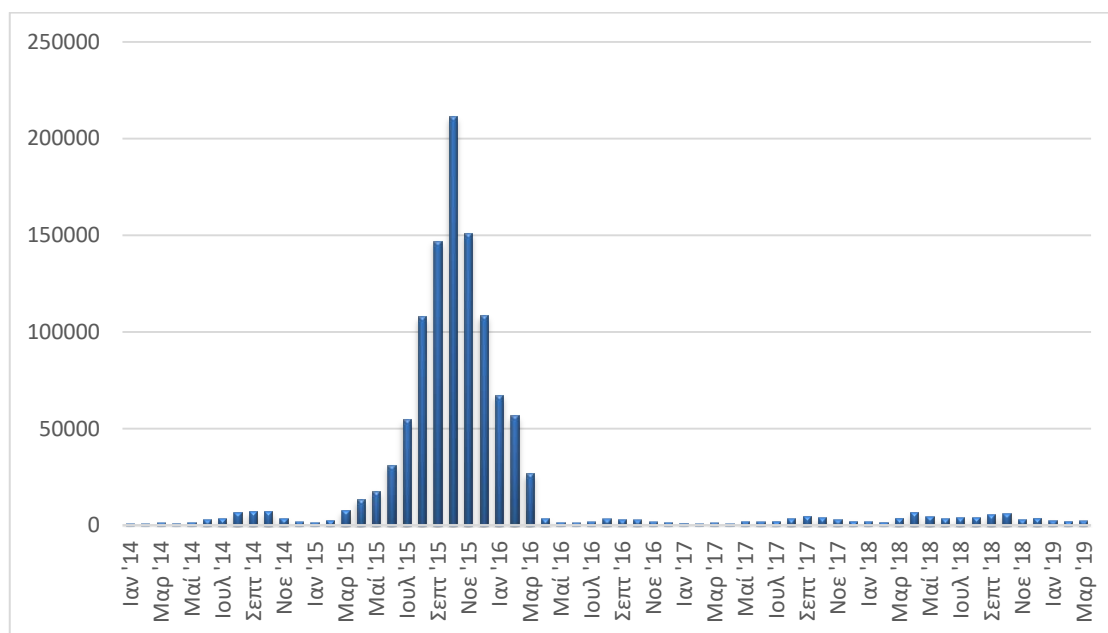
Γεωγραφικό Σύστημα Συντεταγμένων: ΕΓΣΑ '87, Προβολή: Transverse Mercator, Ίδια επεξεργασία Ημερομηνία: 16 Μαΐ 19

Χάρτης 3 και Χάρτης 4: «ποσοτό μεταναστών στο σύνολο του πληθυσμού των Νομών/Περιφερειακών Ενοτήτων 2001-2011» (Ίδια επεξεργασία, πηγή δεδομένων: ΕΛΣΤΑΤ, 2001 και 2011)



Σχήμα 9 «Μεταναστευτικό Υπόβαθρο ανά Περιφέρεια» (Ίδια επεξεργασία, πηγή δεδομένων: ΕΛΣΤΑΤ, 2014)

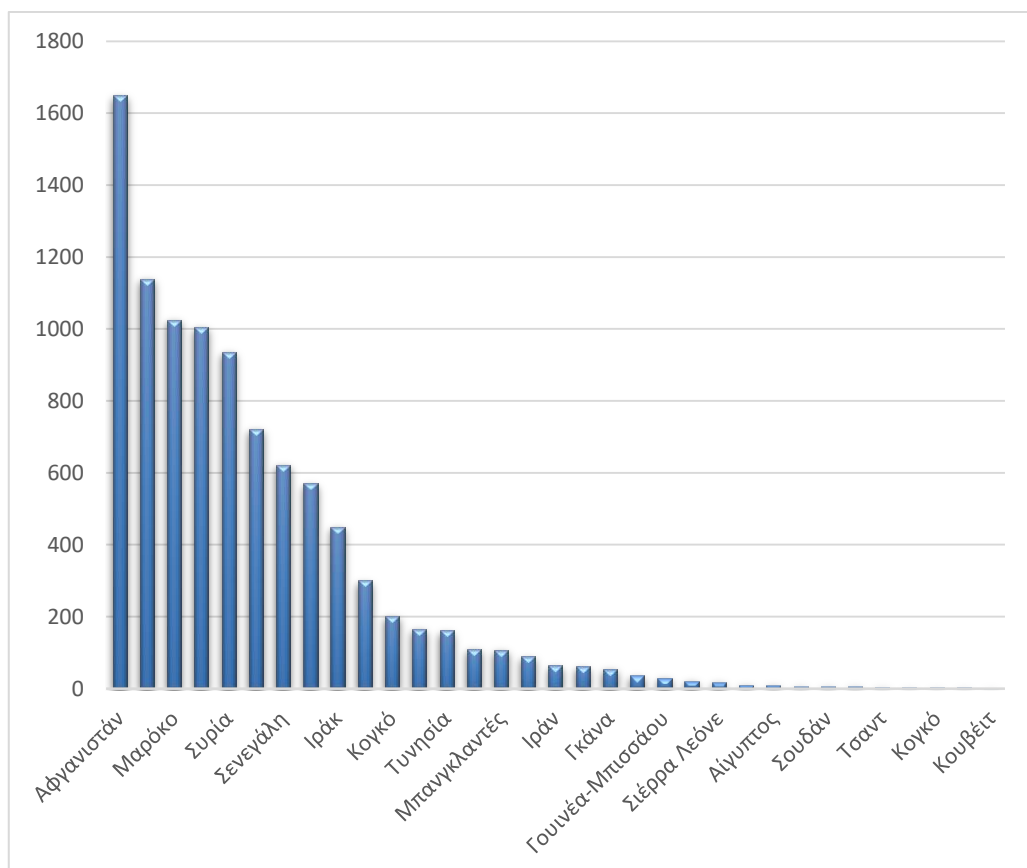
Πέρα όμως από τις μεταναστευτικές ροές των τελευταίων 50 ετών που έχει δεχτεί η χώρα μας, παρατηρείται πως η Ελλάδα έχει γίνει επίσης αποδέκτης ενός μεγάλου μαζικού κύματος προσφύγων και μεταναστών, το οποίο ξεκίνησε το 2014. Από τότε έχουν διέλθει από την χώρα μας περίπου 1.158.832 πρόσφυγες και μετανάστες αλλά έχουν παραμείνει σε αυτήν μόνο οι 74.350, από τους οποίους οι 15.000 διαμένουν στα νησιά και οι 59.350 στην ενδοχώρα (UNHCR, 1- 28 Φεβ 19). Οι υπόλοιποι κατά βάση έχουν μεταβεί σε άλλες χώρες της Ευρώπης.



Σχήμα 10: «Εισερχόμενα άτομα στην Ελλάδα από Ιαν 2014 έως Μαρ 19» (Ιδία επεξεργασία, πηγή δεδομένων: UNHCR)

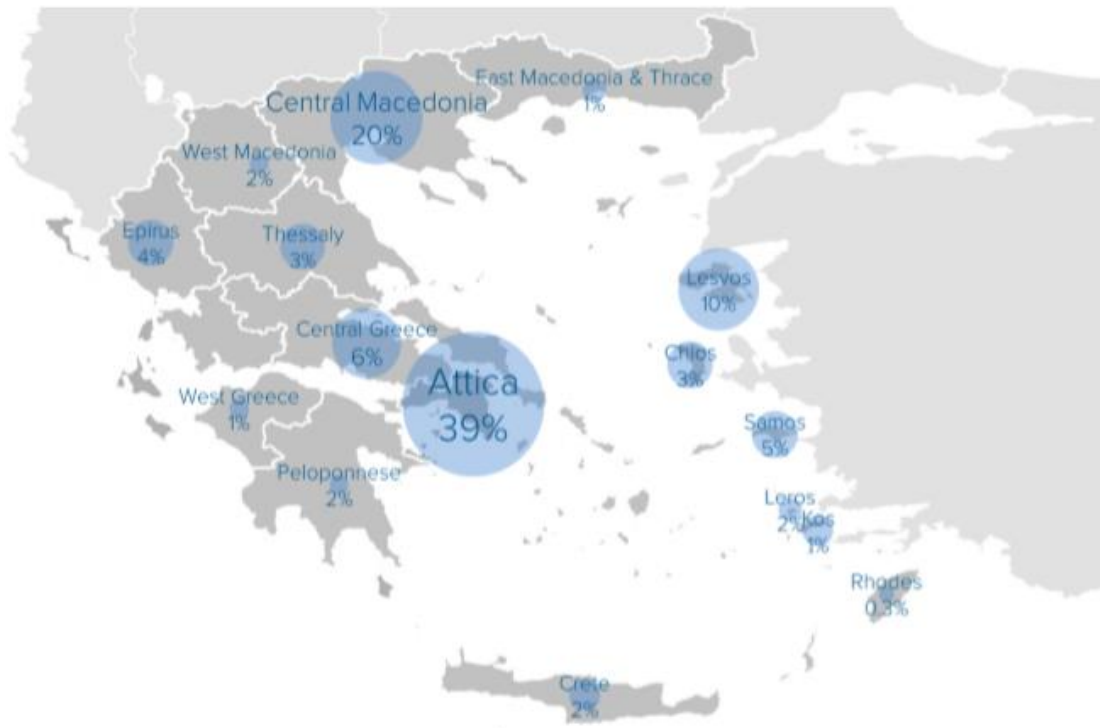
Η πλειοψηφία των μεταναστών και των προσφύγων που βρίσκονται στα νησιά προέρχεται από το Αφγανιστάν (45%), το Ιράκ (12%) και την Παλαιστίνη (9%) (Σχήμα 11). Οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν το 20%, οι άνδρες το 42% (ηλικίας 18 και 39 ετών) και τα παιδιά το 33% του πληθυσμού εκ των οποίων τα περισσότερα (60%) είναι ηλικίας κάτω των 12 ετών. Περίπου το 16% των παιδιών είναι ασυνόδευτα ή χωρισμένα από τους γονείς τους και προέρχονται κυρίως από το Αφγανιστάν (UNHCR, 18 - 24 Μαρ 19). Το 39% των συνολικών αφίξεων από τη θάλασσα το 2019 ήταν παιδιά, ενώ μεταξύ των συνολικών θαλάσσιων αφίξεων, το 6% ήταν ασυνόδευτα παιδιά. Κατά τη διάρκεια του Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2019 σημειώθηκε αύξηση κατά 18% των αφίξεων των παιδιών από τη θάλασσα σε σύγκριση με την ίδια περίοδο κατά το 2018. Εκτιμάται επίσης, ότι περίπου 3.773 ασυνόδευτα και χωρισμένα από τους γονείς τους παιδιά ζουν στην Ελλάδα, αλλά οι θέσεις σε καταφύγια και διαμερίσματα για υποστηριζόμενη ανεξάρτητη διαβίωση είναι μόνο 1.085. Ως αποτέλεσμα,

πολλά παιδιά να περνούν μεγάλες χρονικές περιόδους σε προστατευτική κράτηση ή στα κέντρα υποδοχής στα νησιά και στον Έβρο, ενώ αρκετά μένουν σε άτυπη στέγη ή κινδυνεύουν να μείνουν άστεγα. Επιπλέον εκτιμάται ότι, περίπου 11.500 παιδιά πρόσφυγες και μετανάστες σχολικής ηλικίας (4-17 ετών) είναι εγγεγραμμένα στην επίσημη εκπαίδευση (από τον Ιανουάριο του 2019) σε όλη την Ελλάδα.



Σχήμα 11: «Οι εθνικότητες των αφίξεων από τη θάλασσα από 1 Ιαν 2019 έως 31 Μαρ 19 (Ιδία επεξεργασία, πηγή δεδομένων: UNHCR)

Επίσης από τα στοιχεία της UNHCR για τον μήνα Φεβρουάριο, βλέπουμε πως 66.850 αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες αυτόν το μήνα έλαβαν βοήθεια σε μετρητά, ενώ από τον Απρίλιο του 2017 αυτός ο αριθμός αγγίζει τους 107.900. Τα μετρητά διατηρούν την αξιοπρέπεια των προσφύγων και τους επιτρέπουν να επιλέγουν αυτό που χρειάζονται περισσότερο. Χρησιμοποιούνται για αγαθά και υπηρεσίες και συνεπώς συμβάλλουν στην τοπική οικονομία (6,7 εκατομμύρια ευρώ τον Φεβρουάριο).



Χάρτης 5: «Ποσοστό ατόμων που Λαμβάνουν Οικονομική Βοήθεια ανά Περιοχή» (Πηγή: UNHCR)

Παράλληλα 22.800 άτομα αυτόν το μήνα και 57.150 από το Νοέμβριο του 2015, έχουν επωφεληθεί από τη διαμονή τους σε δομές της UNHCR. Οι 6.314 από αυτούς φιλοξενούνται στα 4.457 ενοικιασμένα διαμερίσματα σε 20 πόλεις σε ολόκληρη την Ελλάδα. Από όσους διαμένουν σε αυτά, το 92% έχουν αριθμό κοινωνικής ασφάλισης (ΑΜΚΑ), 58% έχουν αριθμό φορολογικού μητρώου (ΑΦΜ) και 29% έχουν εγγραφεί στο γραφείο του ΟΑΕΔ για προγράμματα που τους βοηθούν να βρουν δουλειά. Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι, το Μάρτιο του 2019, 1.609 άτομα έλαβαν το καθεστώς του πρόσφυγα ή έλαβαν επικουρική προστασία στην Ελλάδα (2.964 από την αρχή του έτους), και 29 άτομα επέστρεψαν από την Ελλάδα στην Τουρκία στο πλαίσιο της συμφωνίας ΕΕ - Τουρκίας (1.838 άτομα από τις 20 Μαρτίου 2016).

1.5: Συνοπτική παράθεση της Ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής

Στην ενότητα αυτή θα αναφερθούν οι πολιτικές με τις οποίες οι Ελληνική Πολιτεία προσπάθησε να αντιμετωπίσει την προαναφερθείσα μεταναστευτική πρόκληση, από το 1990 έως και πριν τη σημερινή προσφυγική κρίση.

Η Ελληνική μεταναστευτική πολιτική σύμφωνα με τον Κόντης (2017, σ. 26-32) μπορεί να χωριστεί σε 3 διακριτές περιόδους. Τη μεταναστευτική πρόκληση, τη μεταναστευτική ωρίμανση και τη μεταναστευτική κανονικότητα. Στάδια μίας εθνικής μεταναστευτικής πολιτικής, που στη βάση της μεταρρυθμίζεται ως ένα προϊόν σχεδόν άμεσης προέλευσης από μεταφορά πολιτικής από διεθνείς οργανισμούς και ενωσιακές διεθνικές δεσμεύσεις της χώρας.

Πρώτη περίοδος (τέλος δεκαετίας 1980-1996) πρόκληση

Στα τέλη της δεκαετίας του 80' η Ελλάδα έγινε χώρος υποδοχής μαζικών ροών παράνομων αλλογενών αλλοδαπών, οι οποίοι θεσμικά την βρίσκουν ανοργάνωτη. Βασική νομοθεσία σχετικά με τις μετακινήσεις πληθυσμών και την εγκατάστασή τους στην Ελλάδα ήταν οι ν. 3275/1925 και ν. 4310/1929. Αρκετά καθυστερημένα αλλά χωρίς ιδιαίτερη αξιολόγηση και χωρίς καμία διαβούλευση, η ελληνική κυβέρνηση θεσμοθετεί τον ν. 1975/1991 οποίος διέπεται από μία αρκετά αμυντική στάση απέναντι στους μετανάστες, οι οποίοι αντιμετωπίζονται ως άτομα που πιθανόν να αποσταθεροποιήσουν την οικονομία και το βιοτικό επίπεδο, ενώ παράλληλα δύναται να αυξήσουν την εγκληματικότητα και να απειλήσουν την εθνική ομοιογένεια.

Με παρόμοια λογική θα ακολουθήσει και η επόμενη δεκαετία, όπου στόχος θα είναι η μηδενική μετανάστευση και ουσιαστικά η νόμιμη είσοδος στην χώρα θα αποτελείται από μακροχρόνιες διαδικασίες που εν τέλει την ακυρώνουν. Επιπρόσθετα ο νόμος μεταβιβάζει τις αρμοδιότητες διαχείρισης αυτών των μεταναστευτικών ροών στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης λόγω των μεγάλων κοινωνικών προβλημάτων και της εγκληματικότητας που επιφέρουν στο κράτος σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του παραπάνω νόμου. Παράλληλα δημιουργεί για τους αλλοδαπούς ρυθμίσεις αντισυνταγματικές και ασύμβατες με τα ανθρώπινα δικαιώματα, πιθανόν από άγνοια ή αδιαφορία για τις παραπάνω αρχές. Το στάδιο αυτό χαρακτηρίζεται ως φοβικό, αμυντικό, μυωπικό και εν γένει αναποτελεσματικό, το οποίο αντιμετωπίζει τη μετανάστευση ως απειλή για τη δημόσια και εθνική ασφάλεια.

Δεύτερη περίοδος (τέλος δεκαετίας 1997-2010) ωρίμανση

Αφού έγινε εμφανής η αποτυχία της πρώτης μεταναστευτικής περιόδου μέσα από τη δημιουργία ενός μεγάλου μεταναστευτικού αποθέματος στη χώρα, η ελληνική πολιτεία έρχεται αντιμέτωπη με το δίλλημα της απέλασης ή της νομιμοποίησης. Έτσι προχωρά σε

μαζικές νομιμοποιήσεις μεταναστών με το ν. 2434/1996, και ΠΔ 358/1997, με στόχο την καταγραφή των αλλοδαπών και την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης. Η αποτελεσματικότητα και αυτού του προγράμματος ήταν μειωμένη για διάφορους λόγους:

α) μέρος των μεταναστών επέλεξε να μη νομιμοποιηθεί για να μη χάσει το συγκριτικό του εργασιακό πλεονέκτημα, δηλαδή τους χαμηλούς μισθούς,

β) υπήρχε φόβος της σύλληψης, περιορισμένη πληροφόρηση και αυστηρές προϋποθέσεις,

γ) οι υπηρεσίες είχαν δικαίωμα άρνησης υπαγωγής στον Νόμο,

δ) υπήρχε αδιαφορία και αρνητισμός από τους εργοδότες.

Οι κριτικές που δέχθηκε ήταν έντονες και αφορούσαν στην πιθανότητα να τρέφουν και να γεννούν την προσδοκία επανάληψης τους. Τελικά η ΕΕ το 2008 απαγόρευσε τέτοιου είδους μαζικές νομιμοποιήσεις, γεγονός που δημιουργεί ερωτηματικά ως προς τις προθέσεις της. Ακολούθησε ένα μαζικό κύμα απελάσεων και επαναπροωθήσεων, όσων δεν εντάχθηκαν στο πρόγραμμα και εργασιακών διακρατικών συμφωνιών, αντιμετωπίζοντας έτσι για πρώτη φορά πιο ολοκληρωμένα το πρόβλημα.

Εν συνεχεία η ελληνική πολιτεία, ψηφίζει τον ν. 2910/2001 στον οποίο κατοχυρώνονται προϋποθέσεις εισόδου-διαμονής, ρυθμίζεται η άδεια εργασίας και λαμβάνονται υπόψη ανθρώπινα δικαιώματα. Επίσης θεσμοθετούνται και άλλες ρυθμίσεις αναφορικά με την ευκολότερη νομιμοποίηση, την ομαλότερη εργασιακή και κοινωνική ένταξη των μεταναστών, αλλάζοντας παράλληλα τον φορέα διαχείρισης από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης στο Υπουργείο Εσωτερικών. Στην περίοδο αυτή όσο και στην επόμενη θεωρείται πως επικρατεί μία νεορεαλιστική αντίληψη, πως η πληθυσμιακή εισροή οικονομικών μεταναστών και προσφύγων θα αυξήσει την εθνική ισχύ και θα επιδράσει θετικά στους δημογραφικούς και κοινωνικοοικονομικούς δείκτες. Με αυτόν τον τρόπο επικρατεί η εικόνα των μεταναστών πρωτίστως ως εργάτες παρά ως ανθρώπους και πολίτες.

Σημαντικός νόμος επίσης για αυτήν την περίοδο αυτή είναι ο ν.3386/2005 όπου πέρα των άλλων (διάφορες διατάξεις αδειών διαμονής) για πρώτη φορά γίνεται λόγος για την κοινωνικής ένταξης των μεταναστών (Manrommatis, 2017), με τη χορήγηση δικαιωμάτων σε αυτούς, εξασφαλίζοντας τόσο την ισότιμη συμμετοχή τους στην οικονομική, κοινωνική και

πολιτιστική ζωή της χώρας όσο και τον σεβασμό των θεμελιωδών κανόνων και αξιών της ελληνικής κοινωνίας [...] με ταυτόχρονη διατήρηση της εθνικής τους ταυτότητας.

Τρίτη περίοδος (2010 έως και σήμερα) κανονικότητα

Σημαντικός σταθμός για την τρίτη φάση, αυτή της κανονικότητας, είναι ο ν. 3838/2010 περί χορήγησης ιθαγένειας ο οποίος τροποποιεί την «αρχή του αίματος» στην «αρχή του εδάφους» παρέχοντας επίσης στους αλλοδαπούς δημόσια πολιτική ένταξη μέσω παροχής του δικαιώματος εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις εκλογές Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ). Η ιθαγένεια αφορά την δεύτερη και τρίτη γενιά μεταναστών όσων δηλαδή γεννήθηκαν στην χώρα καθώς επίσης τίθενται κριτήρια για την πολιτογράφηση νόμιμων ενηλίκων. Η απόφαση του ΣτΕ 460/2013 ήρθε να κρίνει ως αντισυνταγματικό τον παραπάνω νόμο, τόσο για το δικαίωμα εκλέγειν και εκλέγεσθαι όσο και για το δικαίωμα ιθαγένειας καθώς όπως αναφέρει, δεν αποδεικνύεται ο γνήσιος δεσμός του αλλοδαπού με την ελληνική κοινωνία, λόγω μη καταγωγής από Έλληνες προγόνους. Ο ν. 4332/2015 πέρα από την ενιαία άδεια εργασίας πολιτών τρίτων χωρών, έρχεται να επανορθώσει την αντισυνταγματικότητα του ν. 3838/2010, επαναρρυθμίζοντας δικαιώματα πολιτογράφησης και ιθαγένειας με γνώμονα τη γέννηση ή/και κοινωνικοποίηση του αλλοδαπού 2 ή 3 γενιάς. Τέλος σημαντικός σταθμός επίσης, ήταν η δημιουργία και η έκδοση του Κώδικα Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης το 2014 (ν. 4251/2014), ο οποίος συγκεντρώνει τη μεγάλη μεταναστευτική νομοθεσία έως τότε.

1.6: Νομοθετικές ενέργειες από την ΕΕ και την Ελλάδα για την αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης

Παραμένοντας στη νομική διάσταση του φαινομένου η ενότητα που ακολουθεί επικεντρώνεται στις ενέργειες της ΕΕ και της Ελλάδας για τη διαχείριση του μεταναστευτικού και προσφυγικού προβλήματος της τελευταίας 4ετίας.

Οι πολεμικές συνέπειες της Μέσης Ανατολής ως απόρροια της Αραβικής Άνοιξης βρήκε την ΕΕ αδικαιολόγητα απροετοίμαστη στη διαχείριση αυτής της τεράστιας μετακίνησης πληθυσμών προς τα σύνορα της. Η προσφυγική κρίση με την οποία ήρθε αντιμέτωπη Ελλάδα το 2014 αλλά και το σύνολο των Νοτιο-ευρωπαϊκών χωρών, πίεσε άνευ προηγουμένου το ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου (Nancheva, 2015). Αυτό με τη σειρά του ώθησε σε νέες

πρωτοβουλίες αναφορικά με τη δημιουργία υποδομών και χρηματοδότησης του δημοσιονομικού κόστους. Έθεσε τις μεικτές μεταναστευτικές ροές ως ένα διεθνές πρόβλημα και μέσο γεωπολιτικής και στρατηγικών – νεοσυμμαχικών πιέσεων. Ο χρόνος κατανόησης και δημιουργίας - εξομάλυνσης των σχέσεων των «κρατών-παιχτών» αυτού του νέου γεωπολιτικού «παιγνίου», ήταν εις βάρος των άμεσα θιγόμενων δηλαδή των προσφύγων και των Περιφερειακών κρατικών μηχανισμών των χωρών υποδοχής τους.

Οι αιτούντες άσυλο και οι μετανάστες οι οποίοι διαπερνούσαν από το 2014/2015 την Μεσόγειο και έφταναν στις ακτές των νησιών του Αιγαίου (αλλά και στις Κανάριες Νήσους, Λαμπετούσα, Λινόσα και Μάλτα) είχαν ως στόχο ως επί το πλείστον να συνεχίσουν την μετακίνηση τους μέσω άλλων Ευρωπαϊκών χωρών όπως πχ. τη Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, Σερβία, Κροατία, Σλοβενία, Ουγγαρία, Αυστρία και τελικά ίσως να καταλήξουν στη Γερμανία ή και στη Σουηδία. Αυτή η κινητικότητα οδήγησε τις χώρες της Μεσογείου να χαρακτηριστούν ως τα πιο ευάλωτα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ (Triandafyllidou, 2014). Η πίεση αυτή δεν πέρασε απαρατήρητη και ώθησε την ΕΕ το 2015 να αποφασίσει μεταξύ και άλλων δημοσιονομικών και επιχειρησιακών μέτρων (πχ. hotspots) την μετεγκατάσταση 160.000 προσφύγων σε χώρες της ΕΕ εντός διετίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 23 Σεπ 15). Στόχος αυτών των πρωτοβουλιών ήταν ο καθορισμός ενός προγράμματος δράσης για την Ελλάδα, την Ιταλία και τα Δυτικά Βαλκάνια με στόχο την αποφυγή του κλεισίματος των συνόρων. Η Ελλάδα ενεργώντας επί του προγράμματος επέλεξε πέντε χώρους για την δημιουργία κέντρων πρώτης υποδοχής (hotspots) στη Λέσβο, τη Λέρο, την Κω, τη Χίο και τη Σάμο, με μόνο αυτό της Λέσβου να λειτουργεί ουσιαστικά. Η σχετική έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προέβλεπε συγκεκριμένους χρόνους κατασκευής των άλλων τεσσάρων (hotspot) η οποία αναθεωρήθηκε τον Φεβρουάριο του 2016 εξαιτίας μεγάλων καθυστερήσεων στην κατασκευή. Παράλληλα έγιναν ενέργειες για τον περιορισμό εισροής των προσφύγων και των μεταναστών στην Ευρώπη. Ενέργειες που ουσιαστικά ανέθεταν σε τρίτες χώρες τον έλεγχο των εξωτερικών της συνόρων. Μία από αυτές και ίσως η πιο σημαντική ήταν η υπογραφή ενός Σχεδίου Κοινής Δράσης με την Τουρκία τον Οκτώβριο του 2015.

Εν τέλει όμως, δεν αποφεύχθηκε το κλείσιμο των συνόρων και η ένταση προήλθε μετά την απόφαση της Βόρειας Μακεδονίας να κλείσει οριστικά τα νότια σύνορα της την 8 Μαρ 16 για την διέλευση προσφύγων, «εγκλωβίζοντας» ουσιαστικά χιλιάδες από αυτούς στην Ελλάδα. Τέτοιου είδους ενέργειες όμως είχαν ξεκινήσει ήδη από το 2015 με την Ουγγαρία, την Κροατία, τη Σερβία, την Αυστρία και τη Σλοβενία να πρωτοστατούν (Mavrommatis, 2018).

Τότε, τη σανίδα σωτηρίας είχε δώσει η Γερμανία όπου ανέστειλε προσωρινά την εφαρμογή του Κανονισμού Δουβλίνου III, όσον αφορά το συριακό πληθυσμό (Asylum in Europe, 2015).

Το 2016, η ΕΕ έρχεται να εφαρμόσει ένα πιο ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης επανεξετάζοντας, τον όπως φαίνεται μέχρι τότε, μη βιώσιμο Κανονισμό του Δουβλίνου III και εξετάζοντας τρόπους αντιμετώπισης των βαθύτερων αιτιών παράτυπης μετανάστευσης προς την Ευρώπη. Επιπρόσθετα στις 18 Μαρ 16, ΕΕ και Τουρκία έρχονται σε συμφωνία η οποία αποτελεί συνέχεια του κοινού σχεδίου δράσης που ενεργοποιήθηκε το 2015, ενώ παράλληλα ξεκινάν οι μεταρρυθμίσεις του κοινού ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, όπου τίθεται σε ισχύ μηχανισμός ισότιμης αντιμετώπισης που θα ελέγχει αν κάποιο κράτος δέχεται δυσανάλογη πίεση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 4 Μαι 16).

Η αρκετά καθυστερημένη πολιτική επαναπροσέγγιση της Τουρκίας από την ΕΕ το Μάρτιο του 2016, την έθεσε ως ένα πρώτο ανθρώπινο ανάχωμα και διεθνοποίησε σε μεγαλύτερο βαθμό το πρόβλημα κατευνάζοντας τις πιέσεις που δεχόταν Ελλάδα. Προέκυψαν όμως ζητήματα τήρησης του προσφυγικού δικαίου από την Τουρκία και ενστάσεις της Ύπατη Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες επί συγκεκριμένων θεμάτων. Με αυτήν τη συμφωνία ρυθμίζονται οι κανόνες επανεισδοχής στην Τουρκία των παράνομα εισερχόμενων στην Ελλάδα μεταναστών από την Τουρκία και των ατόμων που τους απορρίφθηκε η αίτηση ασύλου, ενώ ταυτόχρονα θεσπίζεται η ισόποση μετακίνηση Σύρων προσφύγων από την Τουρκία προς την ΕΕ (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 18 Μαρ 16). Επίσης μερικοί πρόσφυγες που βρίσκονται στην Ελλάδα πριν την υπογραφή συμφωνίας, δύναται να εγκατασταθούν σε άλλη χώρα της ΕΕ με βάση ποσοτώσεις. Από την άλλη η Ελλάδα καλείται επίσημα να οργανώσει Δομές Φιλοξενίας Προσφύγων και να διαχειριστεί κυβερνητικές δομές και ΜΚΟ, να αναγνωρίσει την Τουρκία ως ασφαλή χώρα και να συντάξει δημόσια ενταξιακή πολιτική.

Φυσικά, με το ξέσπασμα της κρίσης, το ίδιο απροετοίμαστη και αδρανής φάνηκε και Ελλάδα. Ο ν. 3907/2011 είναι ουσιαστικό ο πρώτος νόμος νέου συστήματος ασύλου προσαρμοσμένος στην 2008/115/ΕΚ σχετικά με τους «κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη – μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων τρίτων χωρών», και προβλέπει την ίδρυση αυτοτελούς Υπηρεσίας με τίτλο «Υπηρεσία Ασύλου» που θα υπάγεται απευθείας στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη. Η τοπική της αρμοδιότητα θα επεκτείνεται σε όλη την Επικράτεια με αποστολή την εφαρμογή της νομοθεσίας περί ασύλου και των λοιπών μορφών διεθνούς προστασίας των αλλοδαπών και τη συμβολή στο σχεδιασμό και τη διαμόρφωση της

εθνικής πολιτικής ασύλου. Ταυτόχρονα με τον ίδιο νόμο συστήνεται η «Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής», που περιλαμβάνει την κεντρική υπηρεσία, τα Κέντρα υποδοχής και τις κινητές μονάδες πρώτης υποδοχής. Ακολούθησε το 2014 ο ν. 4251/2014 οποίος αναφέρθηκε και παραπάνω, όπου συγκεντρώνεται η πλήρης νομοθεσία ως ένας ενιαίος «Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης».

Η έκθεση αξιολόγησης Σένγκεν για την Ελλάδα του Ιανουαρίου του 2016 ήρθε να τονίσει τις αδυναμίες της ελληνικής διαχείρισης και ανέφερε πως η διαδικασίες ταυτοποίησης και καταγραφής παράτυπων μεταναστών δεν είναι αποτελεσματικές και η Ελλάδα πρέπει άμεσα να τις διορθώσει και να διενεργεί ελέγχους σύμφωνα με τον Κώδικα Συνόρων Σένγκεν (Ευρωπαϊκή επιτροπή, 27 Ιαν 16 και 2 Φεβ 16). Όλα αυτά οδήγησαν τον Φεβρουάριο του 2016 την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην χορηγία 12,7 εκατομμύριων ευρώ μέσω του Ταμείου Ασύλου Μετανάστευσης και Ένταξης για τη δημιουργία νέων εγκαταστάσεων υποδοχής προσφύγων στις περιφέρειες της Αττικής και της Κεντρικής Μακεδονίας (Καθημερινή, 16 Φεβ 16). Με αυτήν την έκθεση έγινε ξεκάθαρη η εικόνα της χρόνιας και πλήρης αδυναμίας της ελληνικής κυβέρνησης να αντιμετωπίσει αυτή την κρίση, τόσο από πλευράς συνθηκών υποδοχής και κράτησης, όσο και από τις ελλείψεις σε προσωπικό, φαγητό και συνθήκες υγιεινής κλπ.

Τον Απρίλιο του ίδιου έτους δημοσιεύεται ο ν. 4375/2016, ο οποίος αποσκοπεί στην αναμόρφωση του συστήματος ασύλου και την προσαρμογή της Ελλάδας με την Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας». Ο συγκεκριμένος νόμος πέρα από τις διάφορες ρυθμίσεις λειτουργίας και κατασκευής των Δομών Φιλοξενίας και των Κέντρων Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) επιβάλλει την κράτηση των προσφύγων για έως και 25 μέρες. Αυτός ο άκριτος και μαζικός «περιορισμός της ελευθερίας», δέχτηκε κριτική από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, στο κατά πόσο συμβαδίζει ή συνιστά παραβίαση των εγγυήσεων του άρθρου 5 της παρ. 4 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Ακολούθησε τροποποίηση του νόμου με τους ν. 4399/2016 και ν. 4485/2017, όπου στον πρώτο αναφέρονται αλλαγές σχετικά με την επιλογή Διοικητικού Διευθυντή της Αρχής Προσφύγων και την σύνθεση των τριμελών Ανεξάρτητων επιτροπών Προσφύγων, ενώ στον δεύτερο αναφέρονται αλλαγές αναφορικά με διοικητικά και οικονομικά θέματα. Επίσης, αναφέρονται αλλαγές σχετικά με την χωροθέτηση των δομών όπου πλέον επιτρέπεται η εγκατάστασή τους σε *«ακίνητα του Δημοσίου, ν.π.δ.δ. ή Ο.Τ.Α., σε κοινόχρηστους χώρους, χερσαίες ζώνες λιμένων ή σε ιδιωτικά ακίνητα, επιτρέπεται η*

αλλαγή χρήσης των ήδη υφιστάμενων σε αυτά κτιρίων, καθώς και η εκτέλεση των αναγκαίων μετασκευών, η τοποθέτηση ή ανέγερση προκατασκευασμένων κτιρίων, εγκαταστάσεων και υποδομών, κατά παρέκκλιση κάθε γενικής ή ειδικής πολεοδομικής ή άλλης διάταξης. Η παρέκκλιση ισχύει όσο διαρκεί η ως άνω νέα χρήση.»

Στην συνέχεια ακολούθησαν εκ νέου τροποποιήσεις των ν. 4375/2016 και ν. 4251/2014 με τους ν. 4540/2018 και ν. 4604/2019, όπου στον πρώτο γίνεται προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2013/33/ΕΕ και της Οδηγίας 2014/66/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία και την τροποποίηση διαδικασιών ασύλου αντίστοιχα, ενώ στο δεύτερο γίνονται τροποποιήσεις σχετικά με την κτήση ιθαγένειας κυρίως μέσω πολιτογράφησης. Το 2018 είχαμε τη σύνταξη ενός ακόμη πολύ σημαντικού νόμου του ν. 4554/2018 στον οποίο συνίσταται η «Διεύθυνση Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων» η οποία μεριμνά για την υποστήριξη και την κατάλληλη στέγαση των ασυνόδευτων ανηλίκων και το «Μητρώο Κέντρων Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων» και τα δύο υπό το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

1.7: Η σημερινή κατάσταση των Δομών Φιλοξενίας Προσφύγων και ΚΥΤ

Στην παρούσα ενότητα καταγράφεται όσο το δυνατόν με μεγαλύτερη λεπτομέρεια η σημερινή κατάσταση που επικρατεί αναφορικά με τις Δομές Φιλοξενίας και τα ΚΥΤ που λειτουργούν στην Ελλάδα. Κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί πως η συλλογή των δεδομένων ήταν αρκετά απαιτητική διαδικασία, καθώς δεν υπάρχουν συγκεντρωμένα στοιχεία σε κανένα διαδικτυακό επίσημο φορέα παρά μόνο διάσπαρτα και αρκετές φορές σε ανεπίσημους ιστότοπους. Διαφαίνεται παράλληλα μία προσπάθεια αποφυγής ανάδειξης της πραγματικής εικόνας που επικρατεί στις Δομές και τα ΚΥΤ από την ελληνική πολιτεία καθώς πέρα από το γεγονός ότι δεν αναφέρονται όλες οι Δομές δεν αναφέρονται επίσης και τα άτομα που διαμένουν, έστω και σε όσες αναδεικνύουν. Αυτή η απόκρυψη πληροφοριών αναπόφευκτα γεννά ερωτήματα σχετικά με τα κίνητρα της.

Σήμερα λειτουργούν 26 Δομές φιλοξενίας στην ηπειρωτική Ελλάδα (Χάρτης 5) και 4 Δομές Φιλοξενίας στα νησιά Λέσβος (Καρά Τεπέ και ΠΙΚΠΑ), Χίος (Σούδα) και Λέρος (ΠΙΚΠΑ). Παράλληλα με τις δομές φιλοξενίας λειτουργούν και 6 Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης

(ΚΥΤ) τα 5 από αυτά στα νησιά Κως (Πυλί), Χίος (Βιάλ), Λέρος (Λεπίδα), Λέσβος (Μόρια) και Σάμος (Βαθύ) και ένα στον Έβρο (Φυλάκιο) (Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2018 και Παρατηρητήριο της προσφυγικής και μεταναστευτικής κρίσης στο Αιγαίο).

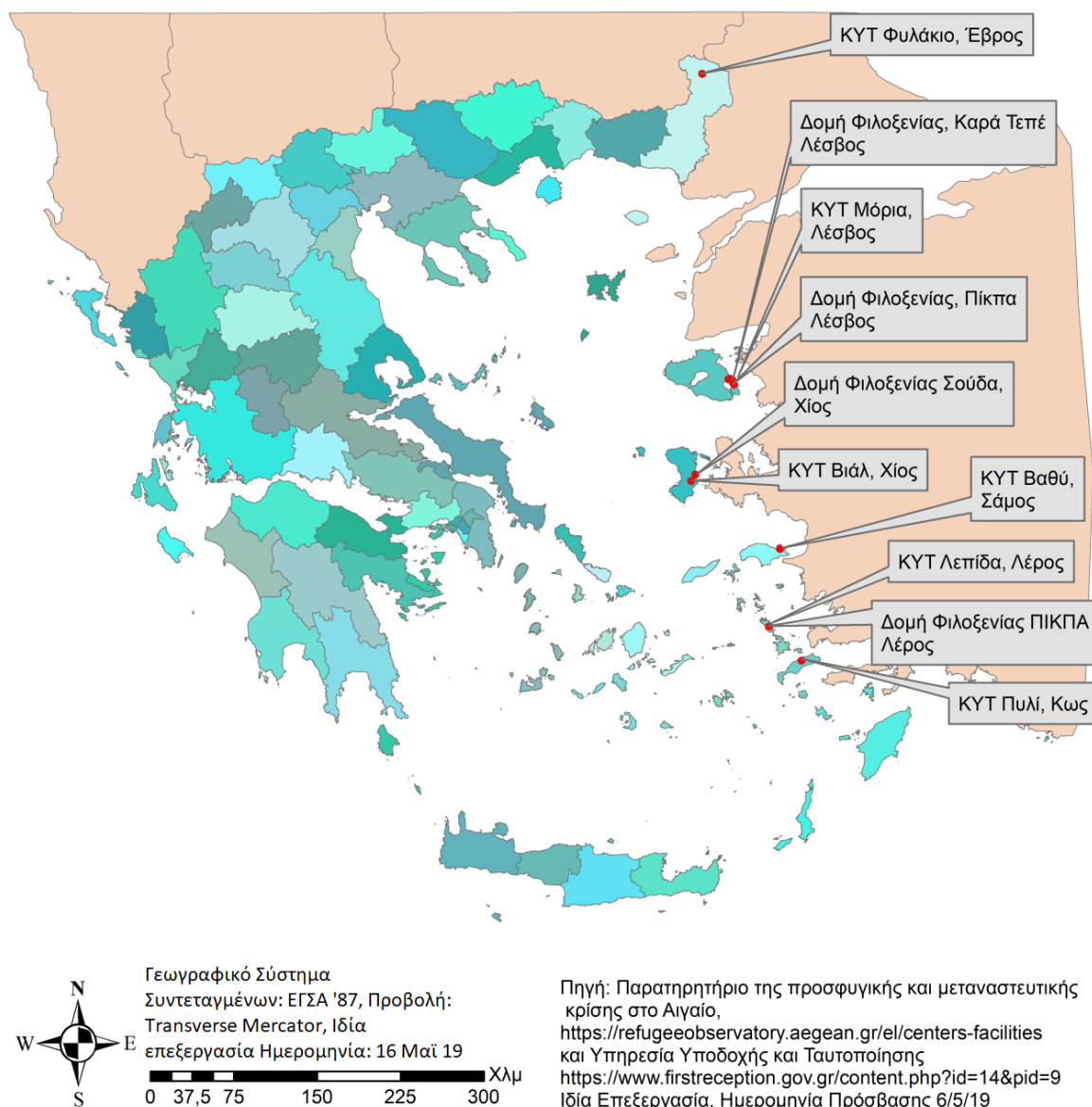
Περιφέρεια	Δομή	Μέγιστη Χωρητικότητα/ Άτομα
Αττική	Ελαιώνας	1680
	Σχιστό	1000
	Σκαραμαγκάς	3224
	Μαλακάσα	1140
	Λαύριο	269
	Ελευσίνα	180
Στερεά Ελλάδα	Οινόφυτα	565
	Θήβα	992
	Θερμοπύλες	550
	Ριτσώνα	900
Δυτική Ελλάδα	Ανδραβίδα	248
Θεσσαλία	Κουτσόχερο	1618
	Βόλος	150
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	Καβάλα	546
	Δράμα	420
Κεντρική Μακεδονία	Σέρρες	652
	Αλεξάνδρεια	868
	Βέροια	335
	Διαβατά	936
	Κάτω Μηλιά	340
	Λαγκαδίκια	456
	Νέα Καβάλα	1062
Ήπειρος	Δολιανά	129
	Φιλιπιάδα	625
	Κατσικάς	1029
	Αγία Ελένη	504

Πίνακας 3: «Οι Δομές Φιλοξενίας στην Ηπειρωτική Ελλάδα» (πηγή: Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2018)



Χάρτης 6: «Δομές Φιλοξενίας αιτούντων άσυλο στην Ηπειρωτική Ελλάδα» (πηγή: Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2018)

Δομές Φιλοξενίας Αιτούντων Άσυλο και Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης στα Νησιά του Αιγαίου και τον Έβρο



Χάρτης 7: «Δομές Φιλοξενίας αιτούντων άσυλο και Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης στα Νησιά του Αιγαίου και στον Έβρο» (Ιδία επεξεργασία, πηγή δεδομένων Παρατηρητήριο της προσφυγικής και μεταναστευτικής κρίσης στο Αιγαίο και Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης)

Τοποθεσία	Δομή	ΚΥΤ
Έβρος	-	Φυλάκιο
Λέσβος	ΠΙΚΠΑ	Μόρια
	Καρά Τεπέ	

Χίος	Σούδα	Βιάλ
Σάμος	-	Βαθύ
Λέρος	ΠΙΚΠΑ	Λεπίδα
Κως	-	Πυλί

Πίνακας 4: «Οι Δομές Φιλοξενίας στην Ακριτική Ελλάδα» (πηγή: Παρατηρητήριο της προσφυγικής και μεταναστευτικής κρίσης στο Αιγαίο και Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης)

Οι συνθήκες όμως εντός των δομών και των ΚΥΤ δεν είναι και οι πλέον ιδανικές καθώς οι πρόσφυγες και οι μετανάστες εντός τους παραμένουν υπεράριθμοι. Σύμφωνα με το Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας (ΓΕΕΘΑ) (18 Απρ 19), οι 32 δομές που διαχειρίζονται, στο πλαίσιο συνδρομής που έχουν αναλάβει οι Ένοπλες Δυνάμεις σύμφωνα με το ν. 4368/2016 κατέγραψαν 27.427 άτομα έναντι των 26.469 ατόμων που δύναται να φιλοξενήσουν. Συγκεκριμένα υπεράριθμους πρόσφυγες/μετανάστες κατέγραψαν οι δομές φιλοξενίας Λέσβου, Σάμου, Κω, Διαβατών και Πολυκάστρου (CNN Greece, 19 Απρ 19). Παράλληλα το υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής σχεδίαζε τη δημιουργία δύο ακόμα δομών φιλοξενίας χωρητικότητας 1.000 ατόμων στο Βαγιοχώρι Θεσσαλονίκης και στο Κυψελοχώρι Τεμπών, όμως η διεξαγωγή των αυτοδιοικητικών εκλογών φαίνεται πως βάζει φρένο σε αυτό λόγω αποφυγής αντιδράσεων από τις τοπικές κοινωνίες. Το πολιτικό κόστος φαίνεται να είναι επίσης και ο λόγος που αναβάλλεται η έξωση από τις δομές φιλοξενίας ατόμων που δεν έχουν δικαίωμα στέγασης και σίτισης λόγω μη αποδοχής του αιτήματος ασύλου τους (Καθημερινή, 24 Απρ 19).

Η δυσμενείς συνθήκες και η συμφόρηση των δομών αυτών, είναι και ο λόγος της πρότασης που ακολουθεί στο επόμενο κεφάλαιο για την εύρεση κατάλληλου χώρου για την κατασκευή νέων Δομών Φιλοξενίας Προσφύγων. Οι αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης και η βέλτιστη τοποθέτηση της δομής είναι οι βασικοί πυλώνες για την αναζήτηση μας, η οποία θα βασιστεί στην αντίστοιχη βιβλιογραφική ανασκόπηση, την γεωγραφική ανάλυση μέσω Γεωγραφικού Συστήματος Πληροφοριών και την αντίστοιχη πολυκριτηριακή ανάλυση των κατάλληλων κριτηρίων χωροθέτησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Πολυκριτηριακή ανάλυση για τη χωροθέτηση Ανοιχτών Δομών Φιλοξενίας Προσφύγων στην Ελλάδα

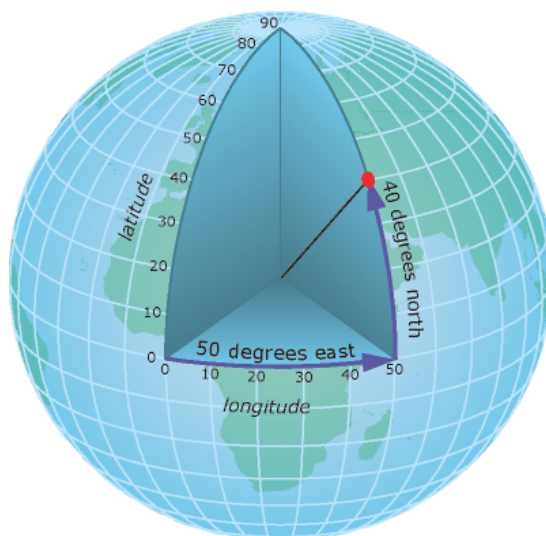
Σκοπός του παρόντος κεφαλαίου είναι η μελέτη, μέσα από την πολυκριτηριακή ανάλυση, της καταλληλότητας εδαφών για τη χωροθέτηση ανοιχτών Δομών Φιλοξενίας προσφύγων στην Ελλάδα. Αρχικά όμως, η πρώτη ενότητα μας εισάγει στα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών και τις βασικές έννοιες χαρτογράφησης, ενώ έπειτα η επόμενη ενότητα παρουσιάζει τους ορισμούς και τις μεθόδους πολυκριτηριακής ανάλυσης. Τέλος, ακολουθούν οι ενότητες των κριτηρίων χωροθέτησης και της βαθμονόμησης τους, της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε, των αποτελεσμάτων που εξήχθησαν και των συμπερασμάτων αυτών.

2.1: Τα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών και οι βασικές έννοιες χαρτογράφησης

Σχεδόν όλες οι ανθρώπινες δραστηριότητες περιορίζονται κοντά στην επιφάνεια της γης. Η γνώση της ακριβούς τοποθεσίας είναι εξαιρετικής σημασίας δεδομένο, αν θέλουμε να επισκεφτούμε την τοποθεσία ή να λάβουμε πληροφορίες γι' αυτήν και τους ανθρώπους που κατοικούν εκεί. Επίσης, οι περισσότερες αποφάσεις έχουν κάποιου είδους γεωγραφική συνιστώσα και συνέπεια πχ. η χωροθέτηση μίας υπηρεσίας, δημιουργεί γεωγραφικά «νικητές» και «ηττημένους». Επομένως, η γνώση της γεωγραφικής θέσης είναι κρίσιμης σημασίας για την επιχειρησιακή, τακτική και στρατηγική λήψη αποφάσεων σχετικά με γεωγραφικά προβλήματα. Μερικά παραδείγματα γεωγραφικών προβλημάτων μπορεί να αφορούν οικονομικές, δημογραφικές, στεγαστικές και συγκοινωνιακές συνιστώσες, καθώς επίσης και θέματα γενικότερων υποδομών, χρήσεων γης, νομικών, περιβαλλοντικών και υγειονομικών παραγόντων. Για την επίλυση των προβλημάτων αυτών χρειάζονται γεωγραφικές πληροφορίες, η κατηγοριοποίηση των οποίων γίνεται αναφορικά με την κλίμακα αναφοράς τους, η οποία λογίζεται ως η σταθερή σχέση ανάμεσα στην εικόνα και το εικονιζόμενο, το σκοπό τους και τη χρονική τους διάσταση (Longley κá, 2010, σ. 30).

Οι πληροφορίες αυτές έχουν χωρική και περιγραφική διάσταση. Η χωρική πληροφορία συνήθως προέρχεται από επίγειες τοπογραφικές ή κτηματολογικές εργασίες, ψηφιοποίηση υπαρχόντων «χάρτινων» χαρτών, ενώ η περιγραφική πληροφορία από ηλεκτρονικά ή συμβατικά αρχεία, εκθέσεις, συζητήσεις ή και από τη συμπλήρωση ερωτηματολογίων.

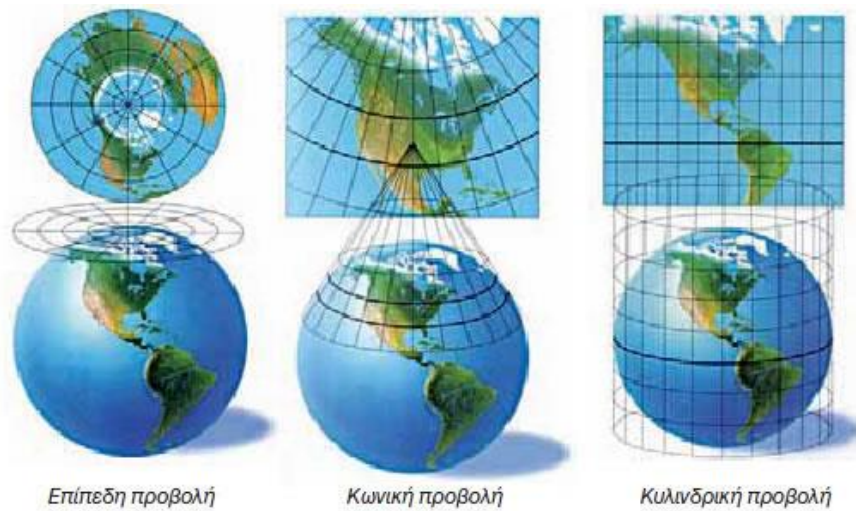
Επιπρόσθετα, οι γεωγραφικές πληροφορίες υπόκεινται σε ένα γεωγραφικό και προβολικό σύστημα αναφοράς/συντεταγμένων. Ένα γεωγραφικό σύστημα συντεταγμένων (GCS) είναι ένα σύστημα συντεταγμένων που χρησιμοποιεί μια τρισδιάστατη σφαιρική επιφάνεια (ελλειψοειδής) για τον προσδιορισμό θέσεων στη γη, ενώ περιλαμβάνει μια γωνιακή μονάδα μέτρησης, έναν κεντρικό μεσημβρινό και ένα σημείο αναφοράς (βάσει σφαιροειδούς). Κάθε σημείο στην επιφάνεια της γης λαμβάνει τιμές γεωγραφικού μήκους και πλάτους, οι οποίες αποτελούν τις γωνίες που μετριοούνται από το κέντρο της γης έως αυτό. Η παρακάτω απεικόνιση δείχνει τον κόσμο ως σφαίρα με τιμές γεωγραφικού μήκους και πλάτους (Νικολακόπουλος κά, 2015, σ. 123).



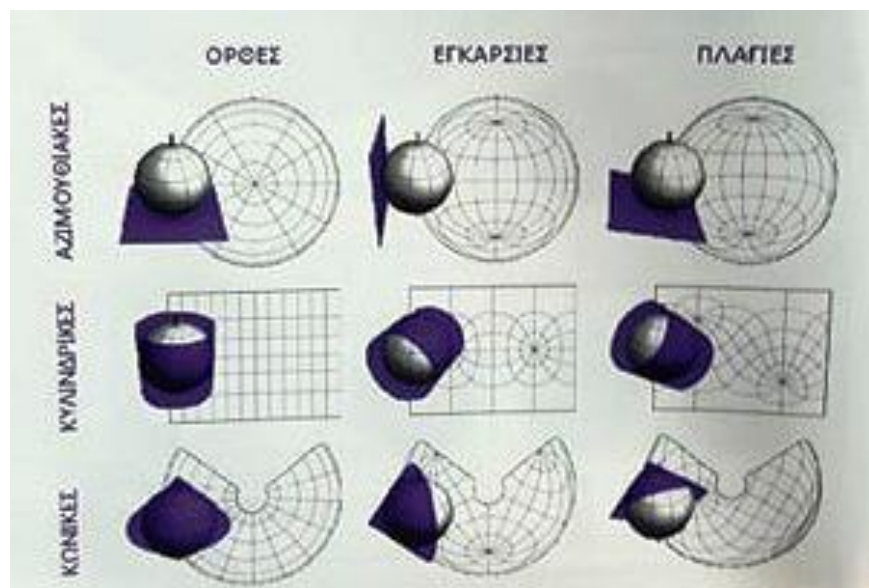
Εικόνα 1: «Γεωγραφικό σύστημα συντεταγμένων» (πηγή: <http://desktop.arcgis.com>)

Ο μαθηματικός μετασχηματισμός της τρισδιάστατης επιφάνειας της γης σε ένα επίπεδο χάρτη αναφέρεται συνήθως ως προβολή του χάρτη. Ουσιαστικά η προβολή χάρτη χρησιμοποιεί μαθηματικούς τύπους για να συσχετίσει σφαιρικές συντεταγμένες στον πλανήτη με επίπεδες συντεταγμένες. Όμως ένα σφαιροειδές δεν δύναται να πεπλατυσθεί ακριβώς, έτσι η αντιπροσώπευση της επιφάνειας της γης σε δύο διαστάσεις προκαλεί παραμόρφωση στο σχήμα, την περιοχή, την απόσταση ή την κατεύθυνση των δεδομένων, με τις διαφορετικές προβολές (σύμμορφες, ισοδύναμες, ισαπέχουσες) να προκαλούν διαφορετικούς τύπους στρεβλώσεων. Το προβολικό σύστημα συντεταγμένων οπότε αποτελεί την επίπεδη δισδιάστατη επιφάνεια με σταθερά μήκη, γωνίες και περιοχές στις δύο διαστάσεις (Νικολακόπουλος κά, 2015, σ. 128). Ανάλογα με την επιφάνεια προβολής που χρειάζεται να απεικονισθεί, οι προβολές κατατάσσονται σε: επίπεδες ή αζιμουθιακές, κωνικές και κυλινδρικές ή Μερκατορικές, ενώ ανάλογα με τον προσανατολισμό των προς ανάπτυξη

περιοχών οι απεικονίσεις διακρίνονται σε: ορθές, εγκάρσιες και πλάγιες. (Κάτσιος & Τσάτσαρης, 2014, σ. 52-56)



Εικόνα 2: «Χαρτογραφικές Προβολές» (πηγή: <https://topopedia.wordpress.com/>)



Εικόνα 3: «Αποτελέσματα απεικονίσεων σε σχέση με τον προσανατολισμό» (πηγή: Κάτσιος & Τσάτσαρης, 2014, σ. 54)

Στην παρούσα εργασία θα κάνουμε χρήση του Ελληνικού Γεωδαιτικού Συστήματος Αναφοράς του 1987 (ΕΓΣΑ 87), το οποίο διατηρεί αναλλοίωτες τις σχηματικές μορφές από το ελλειψοειδές (GRS80) στο επίπεδο, λόγω της συμμόρφωσης με την Εγκάρσια Μερκατορική Προβολή που χρησιμοποιεί (κεντρικός μεσημβρινός $\lambda = 24^\circ$, τετμημένη κεντρικού μεσημβρινού 500.000μ, συντελεστής κλίμακας: 0,9996, datum: Βάθρο Διονύσου) (Κάτσιος & Τσάτσαρης, 2014, σ. 63).

Τα συχνότερα εργαλεία για την επίλυση των διαφόρων γεωγραφικών προβλημάτων (κανονιστικών και θετικών) είναι τα προγράμματα ΓΣΠ (Γεωγραφικό Σύστημα Πληροφοριών- Geographical Information System, GIS) τα οποία αποτελούν μία σημαντική ανερχόμενη τεχνολογία καθώς συνδυάζουν γενικές επιστημονικές γνώσεις και ειδικές πληροφορίες δίνοντας πρακτική αξία και στις δύο. Τα συστατικά μέρη για τη βέλτιστη αξιοποίηση ενός ΓΣΠ, είναι ο ηλεκτρονικός εξοπλισμός (υλικό όπως Workstation, ψηφιοποιητές, οι σαρωτές και εκτυπωτές) το λογισμικό, τα δεδομένα, οι άνθρωποι (χρήστες) και οι αντίστοιχες διαδικασίες.

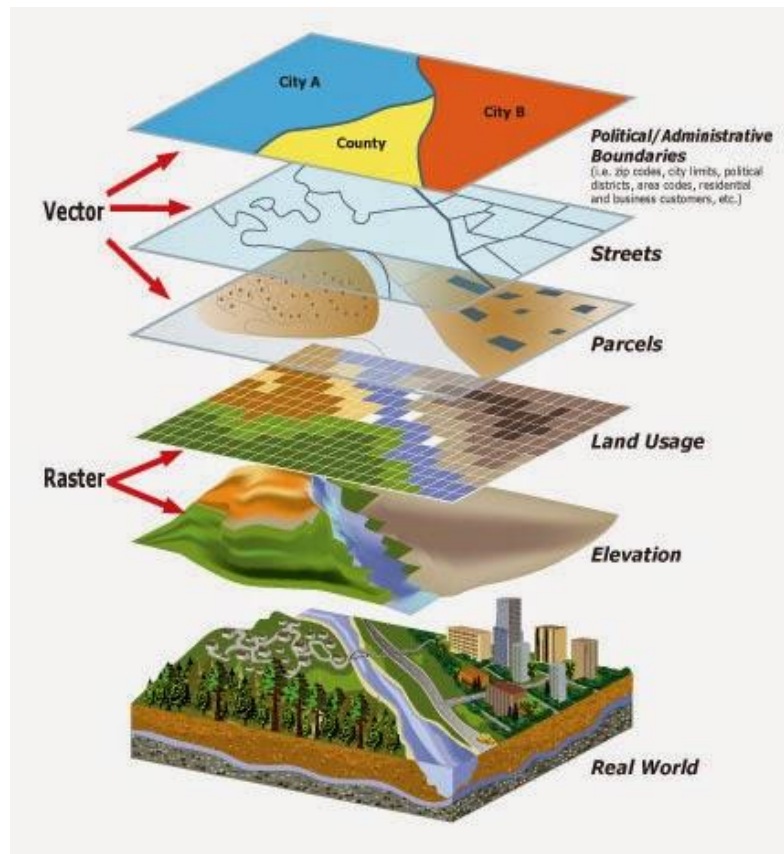


Εικόνα 4: «Τα μέρη ενός ΓΣΠ» (πηγή: Longley κιά, 2010, σ. 61)

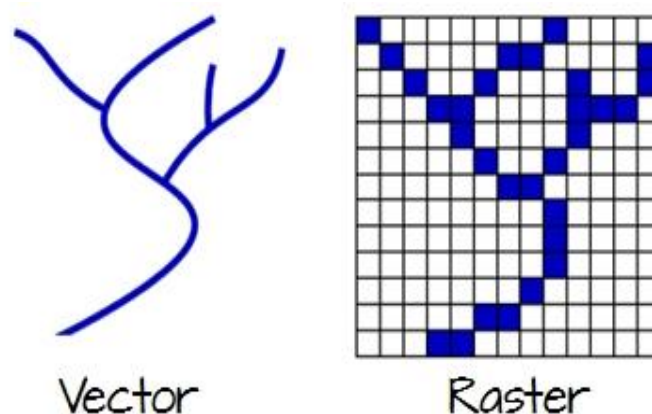
Η καινοτομία της έρευνας μέσω προγράμματος ΓΣΠ, έγκειται στο γεγονός ότι συνδυάζονται στοιχεία διαφορετικού χαρακτήρα και τύπου, όπως χωρικά, σημειολογικά, αριθμητικά, χρονικά ή και χάρτες, εικόνες, φωτογραφίες, ψηφιακά προϊόντα, μετρήσεις/σήματα GPS, κείμενα πίνακες δεδομένων και άλλα, τα οποία παράγουν τα αποτελέσματα συνδυαστικά (συγκρίσεις, στατιστική, χωρική ανάλυση, οπτικοποίηση). Το γεγονός αυτό καθιστά τα ΓΣΠ ένα ισχυρό εργαλείο στη σύγχρονη έρευνα που ενσωματώνει, προσαρμόζει, αναλύει και παρουσιάζει γεωγραφικά συσχετισμένες πληροφορίες και ερευνητικά αποτελέσματα στη μορφή ενός "έξυπνου χάρτη", δίνοντας στον αναγνώστη άμεσα ευκατανόητα αποτελέσματα.

Οι δύο θεμελιώδεις τρόποι αναπαράστασης της γεωγραφίας σε ένα σύστημα ΓΣΠ είναι τα διακριτά αντικείμενα και τα συνεχή πεδία, τα οποία μπορούν να κωδικοποιηθούν στις

βάσεις δεδομένων των υπολογιστών ως διανυσματική (vector) και ψηφιδωτή αναπαράσταση (raster) αντίστοιχα. Η ψηφιδωτή αναπαράσταση διαιρεί τον κόσμο σε διατάξεις κελιών και αναθέτει χαρακτηριστικά ή ιδιότητες σε αυτά, ενώ στην διανυσματική αναπαράσταση όλες οι γραμμές αποτυπώνονται ως σημεία τα οποία συνδέονται μεταξύ τους (points, polylines, polygons) (Longley κá, 2010, σ. 141-143).



Εικόνα 5: «Σύνθεσης Γεωγραφικών Επιπέδων» (πηγή: <http://www.sbcounty.gov/>)



Εικόνα 6: «Δεδομένα Vector και Raster» (πηγή: Gimond, 2019 <https://mgimond.github.io/Spatial/index.html>)

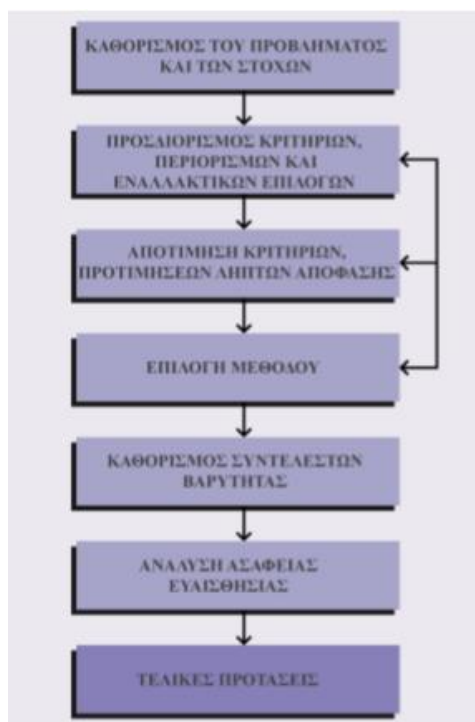
2.2: Μέθοδοι Πολυκριτηριακής Ανάλυσης και Χωρικής Πολυκριτηριακής Ανάλυσης

Οι άνθρωποι καλούνται καθημερινά λάβουν αποφάσεις, αφού λάβουν υπόψη τους τις εναλλακτικές επιλογές και τα διαφορετικά κριτήρια. Η αγορά αγαθών και κατοικίας, η επιλογή διαδρομής και η χωροθέτηση υπηρεσιών και υποδομών είναι μερικές από αυτές τις αποφάσεις. Η δυσκολία και η πολυπλοκότητα των προβλημάτων αυτών εντείνουν την αναζήτηση μίας τυποποιημένης διαδικασίας λήψης αποφάσεων (Χαλκιάς, 2015, σ. 67). Για αυτό το σκοπό κατά το παρελθόν έχουν αναπτυχθεί διάφορες μέθοδοι Πολυκριτηριακής Ανάλυσης (ΠΚΑ) οι οποίες χρησιμοποιούν μαθηματικά πρότυπα ή αλγόριθμους για την απόδοση βαρών σε αντίστοιχα κριτήρια. Κάποιες από αυτές είναι: η Μέθοδος Αναλυτικής Ιεράρχησης (ΑΗΡ), η Μέθοδος Αναλυτικής Δικτυωτής Διαδικασίας (ΑΝΡ), η μέθοδος ELECTRE, η Μέθοδος Σταθμισμένου Γραμμικού Συνδυασμού, η Μέθοδος για την Σειρά Προτιμήσεων κατά Προσέγγιση στην Ιδανική Λύση (TOPSIS - Technique for Order of Preference by Similarity to Ideal Solution) και η Μέθοδος OWA (Ordered weighted averaging) (Sadidi κά, 2014).

Όπως αναφέρει ο Χαλκιάς (2015, σ. 67-75), σε ένα βασικό μοντέλο ΠΚΑ προσδιορίζονται αρχικά τα κριτήρια, οι εναλλακτικές επιλογές και οι περιορισμοί, εν συνεχεία αξιολογούνται τα κριτήρια, καθορίζονται οι συντελεστές βαρύτητας τους και παράγονται τα τελικά αποτελέσματα-αποτιμήσεις για τις διάφορες εναλλακτικές επιλογές. Άξιο αναφοράς είναι πως τα κριτήρια και οι συντελεστές βαρύτητας, δύναται να καταγραφούν μ' ένα απόλυτο-αιτιοκρατικό τρόπο ή με αβεβαιότητα, όπως γίνεται για παράδειγμα με τη χρήση της ασαφούς λογικής. Ακολούθως, γίνεται έλεγχος ευαισθησίας του μοντέλου σε μικρές αλλαγές (στα κριτήρια και στην βαρύτητα) και τέλος γίνεται η διαμόρφωση των οριστικών προτάσεων σύμφωνα με αποτίμηση των εναλλακτικών επιλογών.

Τα ΓΣΠ όπως αναφέραμε και παραπάνω, διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στη διαχείριση κρίσεων καθώς έτσι καθίσταται δυνατή η διαχείριση των χωρικών δεδομένων και η επίτευξη διαφόρων στόχων. Ο συνδυασμός τους με μεθόδους ΠΚΑ και χωρικών δεδομένων, αποφέρουν τις μεθόδους Χωρικής Πολυκριτηριακής Ανάλυσης ΧΠΚΑ. Αντίστοιχα, μπορούν να εντοπιστούν κάποιες διαφορές ανάμεσα σε ΠΚΑ και ΧΠΚΑ, καθώς οι πρώτες αναφέρονται σε μικρό αριθμό εναλλακτικών επιλογών, ενώ η ΧΠΚΑ δύναται να αφορά συνεχή χωρικά προβλήματα. Ουσιαστικά κάθε τμήμα του χάρτη είναι μια πιθανή εναλλακτική επιλογή, η οποία μπορεί να είναι η ελάχιστη χωρική μονάδα ή σε δεδομένα ψηφιδωτής μορφής, μια ψηφίδα. Άλλες διαφορές μπορούν να εντοπιστούν στη δημιουργία δευτερογενών θεματικών επιπέδων μέσα

από χωρικές επεξεργασίες και αναλύσεις με την χρήση ΓΣΠ, αλλά και στην ταξινόμηση των γεωγραφικών οντοτήτων (ονομαστική, τακτική, διαστημική και αναλογική).



Εικόνα 7: «Τα στάδια ΠΚΑ» (πηγή: Χαλκιάς 2015, σ. 68)

2.3: Κριτήρια Χωροθέτησης Ανοιχτής Δομής Φιλοξενίας Προσφύγων

Η επιστημονική έρευνα σχετικά με τη χωροθέτηση διάφορων κατασκευών μέσω ΧΚΠΑ είναι εκτενής. Έτσι, για την επιλογή των κριτηρίων χωροθέτησης που παρουσιάζονται σε αυτή την ενότητα, συντάχθηκε βιβλιογραφική ανασκόπηση κατά το μήνα Απρίλιο 2019 και αφορούσε άρθρα και μελέτες χωρίς χρονικό περιορισμό στην ημερομηνία έκδοσης.

Η έρευνα αυτή έγινε με τη μέθοδο Boolean στις εξής μηχανές αναζήτησης: Google Scholar, Science Direct και Research Gate. Οι λέξεις κλειδιά που χρησιμοποιήθηκαν ήταν: "GIS" AND ("REFUGEES" OR "MULTICRITERIA" OR "DISASTER" OR "DISASTER MANAGEMENT" OR "REFUGEE CAMPS") AND ("LOCATION" OR "SITE" OR "HOUSING" OR "SETTLEMENT"). Η αναζήτηση είχε ως αποτέλεσμα την εμφάνιση 991 άρθρων όπου έπειτα από αφαίρεση των διπλών και ανάγνωση των περιλήψεων μόνο τα 45 θεωρήθηκαν δυνητικά χρήσιμα. Η πλήρης ανασκόπηση αυτών οδήγησε στην τελική επιλογή 6 ερευνητικών άρθρων, 1 μελέτης και 2 εγχειριδίων.

Συγκεκριμένα, οι Cetinkaya κά (2016) παραθέτουν μία εκτενή έρευνα, ιδιαίτερα αναλυτική αναφορικά με τη χωροθέτηση Δομών φιλοξενίας Σύριων προσφύγων στη νοτιοανατολική Τουρκία. Στην έρευνα τους χρησιμοποιούν τη μέθοδο ασαφούς λογικής αναλυτικής ιεραρχικής διαδικασίας (fuzzy AHP) για την επιλογή και βαθμονόμηση των κατάλληλων περιοχών, σε συνδυασμό με τη μέθοδο TOPSIS και τα ΓΣΠ. Τα 19 κριτήρια που χρησιμοποιήσαν λήφθηκαν σοβαρά υπόψη λόγω της γεωγραφικής γειννίας των δύο χωρών (Ελλάδα - Τουρκία) αλλά και του παρόμοιου σκοπού της έρευνας. Η επόμενη μελέτη η οποία αναφερόταν στη χωροθέτηση δομής έκτακτης αντιμετώπισης περιστατικού με εκδιωγμένους ανθρώπους λόγω πολεμικής σύρραξης, ήταν αυτή των Pradhan κά (2017), οι οποίοι επικεντρώνονται στην επαρχία Al-Anbar του Ιράκ. Η καταλληλότητα της περιοχής τους είναι το αποτέλεσμα μιας ιδιαίτερα χρήσιμης και για την παρούσα έρευνα σχηματισμένης ανάλυσης μέσω ΓΣΠ, 8 κριτηρίων. Την ανάλυση καταλληλότητας εδαφών για την κατασκευή καταφυγίου έκτακτης ανάγκης με τη μέθοδο ασαφούς λογικής αναλυτικής ιεραρχικής διαδικασίας (fuzzy AHP) χρησιμοποιούν επίσης και οι Trivedi & Singh (2017) επικεντρώνοντας την έρευνά τους σε 2 περιοχές του Νεπάλ κάνοντας χρήση 23 παραμέτρων. Οι μελέτες των Sadidi κά (2014), Şentürk κά (2017) και Moğulkoç κά (2018) αφορούν στη χωροθέτησης δομής θυμάτων σεισμού στο Ιράν και στην Τουρκία με τη χρήση ΓΣΠ. Συγκεκριμένα οι Sadidi κά (2014) χρησιμοποιούν 4 διαφορετικούς αλγόριθμους (AHP, OWA, Fuzzi Logic, TOPSIS) για τη βαθμονόμηση των 10 κριτηρίων τους, ενώ οι Şentürk κά (2017) την αναλυτική ιεραρχική διαδικασία (AHP) 15 κριτηρίων και οι Moğulkoç & Türk (2018) απλή τοποθέτηση βαρών άνευ μεθοδολογίας σε 5 κριτήρια. Τέλος, η συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση για την κατάλληλη χωροθέτηση καταφυγίου θυμάτων σεισμού (Soltani, 2014) ανέδειξε 27 κριτήρια τα οποία μας παρουσίασαν συνοπτικά τη συνολική «εικόνα» της βιβλιογραφίας, ενώ επίσης ως πιο ολοκληρωμένο και αναλυτικό εγχειρίδιο κρίθηκε το Handbook for Emergencies, (2015), καθώς παρέχει πιο ακριβή και ξεκάθαρη παράθεση των κριτηρίων σχετικά με τις προσφυγικές δομές από ότι το The Sphere Handbook, (2018).

Η παραπάνω βιβλιογραφία ανέδειξε 27 κριτήρια σχετικά με την χωροθέτησης Δομής Φιλοξενίας προσφύγων τα οποία παρατίθενται αναλυτικά στον Πίνακα 5 που ακολουθεί. Κατόπιν διερεύνησης, η οποία αναφέρεται στην στήλη «Παρατηρήσεις» του παρακάτω πίνακα, των διαθέσιμων γεωγραφικών δεδομένων αλλά και των ιδιαίτερων συνθηκών που επικρατούν στην Ελλάδα κρίθηκαν ως κατάλληλα τα 23 από αυτά. Με το σύμβολο (+)

χαρακτηρίζονται τα κριτήρια τα οποία λήφθηκαν υπόψη και στη δική μας ανάλυση, ενώ με το σύμβολο (-) αυτά που αποκλείστηκαν.

α/α	Κριτήρια	Αριθμός αναφορών	Βιβλιογραφία	Παρ/σεις
1	Κατάλληλη κλίση του Εδάφους.	7	Soltani, A., κά (2014), Sadidi, J., κά (2014), Cetinkaya, C., κά (2016), Şentürk, E., κά (2017) Pradhan, B., κά (2017) Handbook for Emergencies (2015) The Sphere Handbook (2018)	(+)
2	Σε περίπτωση ισχυρών βροχοπτώσεων, πλημμυρών και κινδύνων λασπώδους ρύπανσης, οι ασφαλείς τοποθεσίες πρέπει να βρίσκονται σε απόσταση από τις όχθες του ποταμού και τις λίμνες για την αποφυγή πλημμύρων	7	Soltani, A., κά (2014), Cetinkaya, C., κά (2016), Şentürk, E., κά (2017), Trivedi, A., κά (2017), Pradhan, B., κά (2017), Handbook for Emergencies (2015), The Sphere Handbook (2018)	(+)
3	Έκταση	5	Soltani, A., κά (2014), Cetinkaya, C., κά (2016), Trivedi, A., κά (2017), Handbook for Emergencies	(-) Το κριτήριο αυτό είναι χρήσιμο μόνο κατά την τελική

			(2015), The Sphere Handbook (2018)	επιλογή της έκτασης η οποία πρέπει να κυμαίνεται ανάμεσα σε 35τμ- 45τμ το άτομο και κατ' ελάχιστο 4.000 τμ. ν.4375/2016 και κατά μέγιστο 15.000τμ ν.4485/2017
4	Απόσταση από ενεργά σεισμικά ρήγματα	5	Soltani, A., κά (2014), Sadidi, J., κά (2014), Cetinkaya, C., κά (2016), Şentürk, E., κά (2017), Trivedi, A., κά (2017)	(+)
5	Απόσταση από περιοχές κατολισθήσεων	5	Soltani, A., κά (2014), Şentürk, E., (2017), Cetinkaya, C., (2016), Sadidi, J., κά (2014), Trivedi, A., κά (2017)	(+)
6	Ιδιοκτησίας της γης	5	Soltani, A., κά (2014), Cetinkaya, C., (2016), Trivedi, A., κά (2017), Handbook for Emergencies (2015), The Sphere Handbook (2018)	(-) Αδυναμία εξεύρεσης βάσης δεδομένων που να καλύπτει το σύνολο της χώρας
7	Διαπερατότητα του εδάφους και αποχέτευση επιφανειακών	4	Soltani, A., κά (2014), Cetinkaya, C., κά (2016) Handbook for Emergencies, (2015)	(+)

	υδάτων		The Sphere Handbook (2018)	
8	Οικολογική ανάκαμψη. Η τοποθεσία δεν πρέπει να βρίσκεται κοντά σε περιοχές που προστατεύονται από οικολογική ή περιβαλλοντική άποψη ή είναι ευάλωτες.	3	Soltani, A., κά (2014), Handbook for Emergencies, (2015), The Sphere Handbook (2018)	(+) Ως απόσταση από περιοχή Natura 2000
9	Συνθήκες εδάφους κατάλληλες για τη γεωργία. Επίσης η περιοχή πρέπει να παρέχει επαρκή κάλυψη εδάφους για τη βλάστηση. Οι θάμνοι, το γρασίδι και τα δέντρα, για παράδειγμα, παρέχουν σκιά και μειώνουν τη σκόνη και τη διάβρωση, ενώ παράλληλα βοηθούν στην αποκομιδή ξύλων για καύσιμα	3	Soltani, A., κά (2014), Pradhan, B., κά (2017), Handbook for Emergencies, (2015)	(+) Ως απόσταση δομημένο περιβάλλον, βαλτώδεις περιοχές και λιμνώδεις περιοχές.
10	Περιβαλλοντική εκτίμηση. Αυτό το	2	Soltani, A., κά (2014), Handbook for Emergencies	(+) Υψομετρικός

	κριτήριο υποδηλώνει εποχιακές διακυμάνσεις και τυχόν σχετικούς περιβαλλοντικούς κινδύνους και ασθένειες.		(2015)	αποκλεισμός των ορεινών και αλπικών περιοχών με ακραία χαμηλές θερμοκρασίες άνω των 800μ πάνω από την θάλασσα. Επίσης αποκλεισμός περιοχών με πολικό κλίμα και περιορισμός περιοχών με κρύο κλίμα.
11	Απόσταση από το δάσος. Οι Δομές πρέπει να απέχουν πολύ από τη δασική ζώνη ώστε να αποφεύγεται η παράνομη κοπή.	2	Cetinkaya, C., κά (2016), Handbook for Emergencies, (2015)	(+) Ως απόσταση από περιοχή Natura 2000 (καθώς ο πληθυσμός πιθανόν να χρειάζεται ξύλα κριτήριο με α/α 9)
12	Οι Δομές που περιλαμβάνουν σκηνές πρέπει να απέχουν πολύ από τις περιοχές με αέρα.	2	Cetinkaya, C., κά (2016), Handbook for Emergencies (2015)	(-) Θεωρητικά η δομή δεν θα περιέχει σκηνές αλλά σταθερές κατασκευές τύπου κοντέινερ
13	Προσβασιμότητα. Εγγύτητα στο οδικό δίκτυο και ευκολία προσέγγισης του.	8	Soltani, A., κά (2014), Sadidi, J., κά (2014), Cetinkaya, C., κά (2016), Şentürk, E., (2017), Pradhan, B., κά (2017)	(+)

			Moğulkoç, İ., κά (2018) Handbook for Emergencies (2015) The Sphere Handbook (2018)	
14	Απόσταση από επικίνδυνες περιοχές. Οι Δομές πρέπει να βρίσκονται μακριά από κάτι επικίνδυνο, όπως τεράστια κτίρια, εύφλεκτες και εκρηκτικές ουσίες, επικίνδυνα χημικά, ραδιενεργές ουσίες, γραμμές μεταφοράς υψηλής τάσης ρεύματος και φυσικού αερίου και δευτερεύοντες κινδύνους όπως χωματερές- ΧΥΤΑ.	6	Soltani, A., κά (2014), Şentürk, E., κά (2017), Moğulkoç, İ., κά (2018) Handbook for Emergencies (2015) The Sphere Handbook (2018) Pradhan, B., κά (2017)	(+) Ως απόσταση από το δίκτυο υψηλής τάσης της ΔΕΗ, τους ΧΥΤΑ, τις λατομικές και βιομηχανικές περιοχές.
15	Εγγύτητα σε ιατρικά κέντρα. Ένας τέτοιος χώρος πρέπει να βρίσκεται όσο το δυνατόν πλησιέστερα σε ιατρικά κέντρα.	5	Soltani, A., κά (2014), Şentürk, E., κά (2017), Trivedi, A., κά (2017), Handbook for Emergencies (2015), The Sphere Handbook (2018)	(+)
16	Εγγύτητα στις	5	Soltani, A., κά (2014),	(+)

	<p>υπηρεσίες ανακούφισης και πυροσβεστικά κέντρα. Οι πολίτες χρειάζεται να μπορούν να λαμβάνουν αντικείμενα και υπηρεσίες ανακούφισης, όπως τρόφιμα, σκηνές, κουβέρτες κλπ.</p>		<p>Sadidi, J., κά (2014), Trivedi, A., κά (2017), Handbook for Emergencies (2015), The Sphere Handbook (2018)</p>	<p>Ως εγγύτητα σε Πυροσβεστικές υπηρεσίες</p>
17	<p>Ασφάλεια και προστασία. Συνιστάται οι εγκαταστάσεις να βρίσκονται σε λογικές αποστάσεις από δυνητικά ευαίσθητες περιοχές, όπως οι στρατιωτικές εγκαταστάσεις, και διεθνή σύνορα για την μέγιστη ασφάλειά τους.</p>	5	<p>Soltani, A., κά (2014), Cetinkaya, C., κά (2016), Şentürk, E., κά (2017), Handbook for Emergencies, (2015), The Sphere Handbook (2018)</p>	<p>(+) Ως απόσταση από διεθνή σύνορα</p>
18	<p>Εγγύτητα σε περιοχές πόσιμου νερού καθώς και με ηλεκτρολογική υποδομή</p>	4	<p>Soltani, A., κά (2014), Sadidi, J., κά (2014), Şentürk, E., κά(2017), Cetinkaya, C., κά (2016)</p>	<p>(+) Ως εγγύτητα σε οικισμούς</p>
19	<p>Εγγύτητα σε</p>	2	<p>Handbook for Emergencies</p>	<p>(+)</p>

	υπηρεσίες εκπαίδευσης		(2015), The Sphere Handbook (2018)	
20	Παροχή και εγγύτητα σε υπηρεσίες επικοινωνίας	1	Soltani, A., κά (2014)	(-) Θεωρείται ότι παρέχεται επαρκής κάλυψη δικτύου σταθερής και κινητής τηλεφωνίας σε όλη τη χώρα
21	Εγγύτητα σε σιδηροδρόμους, αεροδρόμια και λιμάνια	1	Cetinkaya, C., κά (2016)	(+)
22	Εγγύτητα με τον τοπικό πληθυσμό. Οι χώροι φιλοξενίας πρέπει να βρίσκονται κοντά στους κατοίκους της περιοχής, ώστε να αποφευχθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός τους. Θα πρέπει να αποφεύγονται όμως πολύ φτωχές και μικρές περιοχές και να προτιμούνται οικονομικά κέντρα που μπορούν να διαθέσουν τους κατάλληλους	4	Cetinkaya, C., κά (2016), Pradhan, B., κά (2017), Handbook for Emergencies (2015), The Sphere Handbook (2018)	(+)

	πόρους λειτουργίας της δομής			
23	Κοινή γνώμη. Η διαβούλευση με τους ντόπιους είναι ένας σημαντικός τρόπος για την αποφυγή ή τον περιορισμό των συγκρούσεων σχετικά με την τοποθεσία των καταλυμάτων.	3	Soltani, A., κά (2014), Handbook for Emergencies (2015), The Sphere Handbook (2018)	(-) Αποτελεί κριτήριο εκτός του πλαισίου της εργασίας. Κρίνεται όμως ιδιαίτερης σημασίας για την τελική επιλογή της τοποθεσίας και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη από του αρμόδιους σχεδιαστές πολιτικής.
24	Οικονομική εκτίμηση	2	Soltani, A., κά (2014), Trivedi, A., κά (2017)	(-) Αποτελεί κριτήριο εκτός του πλαισίου της εργασίας, καθώς θα απαιτούσε λεπτομερή οικονομικά κόστη και συγκρίσεις. Πρέπει να λαμβάνεται όμως υπόψη κατά την τελική επιλογή τοποθεσίας.

25	<p>Πολιτισμός, παράδοση και σύνθεση των πληθυσμιακών ομάδων. Ο σεβασμός των παραδοσιακών εθίμων και των αναγκών των ατόμων που ενδέχεται να μην είναι τα ίδια στη σύνθεσή τους, βοηθούν τους διαχειριστές να αποτρέψουν κάποια σχετικά προβλήματα μεταξύ τους και να διασφαλίσουν ότι το καταφύγιο είναι λειτουργικό και βιώσιμο.</p>	2	Soltani, A., κά (2014), The Sphere Handbook (2018)	<p>(-)</p> <p>Αποτελεί κριτήριο εκτός του πλαισίου της εργασίας καθώς η κατασκευή της δομής που προτείνεται στην παρούσα εργασία δεν αφορά μία συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα. Μια πολιτισμική ανάλυση του πληθυσμού ενδιαφέροντος κρίνεται απαραίτητη πριν την τελική απόφαση για την τοποθεσία χωροθέτησης της δομής</p>
26	<p>Απόσταση από περιοχές με τουριστική ελκυστικότητα. Οι χώροι φιλοξενίας πρέπει να βρίσκονται μακριά από τις τουριστικές περιοχές</p>	1	Cetinkaya, C., κά (2016)	<p>(+)</p>

27	Απόσταση από πολιτισμικούς και αρχαιολογικούς χώρους.	1	Şentürk, E., κά(2017),	(+)
----	-------------------------------------------------------	---	------------------------	-----

Πίνακας 5: «Κριτήρια Χωροθέτησης σύμφωνα με τη βιβλιογραφία»

Πέραν όμως των κριτηρίων που έχουν προταθεί στη βιβλιογραφία, η παρούσα εργασία προτείνει τη διάσπαση του κριτηρίου «εγγύτητας στον τοπικό πληθυσμό» σε δύο νέα διακριτά κριτήρια ως εξής: α) «εγγύτητα στις μεσαίες πληθυσμιακά αστικές συγκεντρώσεις» και β) «απόσταση από πολύ μικρές και πολύ μεγάλες πληθυσμιακά αστικές συγκεντρώσεις». Στόχος μέσα από αυτή τη διάσπαση ήταν αρχικά η αποφυγή πολύ μικρών αστικών περιοχών (0-1000 κατοίκους), καθώς αυτές δεν θα έχουν την δυνατότητα να παρέχουν στον φιλοξενούμενο πληθυσμό τις υποδομές και τις υπηρεσίες που χρειάζονται. Κατά δεύτερον την αποφυγή πολύ μεγάλων αστικών συγκεντρώσεων (> 30.000 κατοίκων) με στόχο α) να αποφευχθούν φαινόμενα αυξημένων πληθυσμιακών πυκνοτήτων σε ήδη πυκνοκατοικημένες περιοχές, β) εξεύρεσης οικονομικότερης περιοχής και γ) διευκόλυνση ένταξης του φιλοξενούμενου πληθυσμού σε μη κορεσμένες οικονομικά περιοχές. Φυσικά και τα δύο κριτήρια δεν λήφθηκαν με αυστηρότητα ως προς τον αποκλεισμό τους, παρά μόνο οι περιοχές προς αποφυγή έλαβαν μία χαμηλότερη σχετικά βαθμολογία και οι καταλληλότερες περιοχές υψηλότερη.

Εν συνεχεία, τα 23 κριτήρια που επιλέχθηκαν διαμορφώθηκαν σε 5 συγκεντρωτικές κατηγορίες: α. Φυσική Γεωγραφία (7 κριτήρια), β. Συγκοινωνιακές Υποδομές (4 κριτήρια), γ. Υποδομές Επικινδυνότητας (5 κριτήρια), δ. Κοινωνικές Υποδομές (3 κριτήρια) και ε. Κοινωνία (4 κριτήρια). Τα κριτήρια αυτά βαθμονομήθηκαν σύμφωνα με τις απαιτούμενες προδιαγραφές της σχετικής νομοθεσίας, εγχειριδίων και βιβλιογραφίας όπως αναφέρεται στην στήλη «Παρατηρήσεις» του Πίνακα 6 που ακολουθεί. Έπειτα τέθηκε η αντίστοιχη αριθμητική βαθμολογία ανά τιμή βαθμονόμησης, η οποία ήταν σε κλίμακα από το «0» έως το «10», όπου το «10» συμβολίζει την πιο κατάλληλη και το «0» την πιο ακατάλληλη τοποθεσία. Οι περιοχές που αναγράφονται ως αποκλεισμένες και ακατάλληλες ήταν αυτές που έπρεπε να αφαιρεθούν εντελώς από την κατηγοριοποίηση διότι δεν έπρεπε να λάβουν τιμή βαθμολόγησης από κάποιο άλλο κριτήριο, ενώ οι κατηγορίες που έλαβαν τον βαθμό «0» θεωρείται σκόπιμη η αποφυγή τους αλλά όχι ο ολοκληρωτικός αποκλεισμός τους.

Κατηγορία	Κριτήριο	Βαθμονόμηση	Ποιοτική Βαθμολογία	Αριθμητική Βαθμολογία	Παρατηρήσεις
Φυσική Γεωγραφία	ΦΓ.1 Κλίση του εδάφους	0%-1%	Ακατάλληλο	0	Σύμφωνα με το Handbook for Emergencies (2015) κρίνεται σκόπιμη η αποφυγή κλίσεων 0-1% και άνω του 5% Παραγόμενο προϊόν (Slope: cell size 250μ) από DEM με cell size 25μ
		1%-2%	Λιγότερο κατάλληλο	8	
		2%-4%	Κατάλληλο	10	
		4%-5%	Λιγότερο κατάλληλο	7	
		5%-μέγιστο	Ακατάλληλο	Αποκλεισμός	
ΦΓ.2	Απόσταση από τις όχθες ποταμών και λιμνών	0-200μ	Ακατάλληλο	Αποκλεισμός	Σύμφωνα με το ν. 2971/2001 η κατάλληλη απόσταση από τις όχθες ποταμού για την κατασκευή κτηρίου είναι τα 50μ. Το αρχείο του υδρογραφικού δικτύου που χρησιμοποιείται στην παρούσα εργασία είναι κλίμακας 1:250.000 και ως εκ τούτου οι όχθες των ποταμών είναι αρκετά γενικευμένες. Η απόσταση των 200μ που τέθηκε κρίθηκε πως εξυπηρετεί τη συγκεκριμένη ακρίβεια των δεδομένων αλλά και την κλίμακα μελέτης.
		200μ-μέγιστο	Κατάλληλο	10	
ΦΓ.3	Απόσταση από	0-200μ	Ακατάλληλο	Αποκλεισμός	Σύμφωνα με τον Ελληνικό Αντισεισμικό Κανονισμό, δεν απαιτείται συγκεκριμένη απόσταση των κατασκευών από
		200μ-μέγιστο	Κατάλληλο	10	

Κατηγορία	Κριτήριο	Βαθμονόμηση	Ποιοτική Βαθμολογία	Αριθμητική Βαθμολογία	Παρατηρήσεις
	ενεργά σεισμικά ρήγματα				<p>τα ενεργά ή πιθανώς ενεργά ρήγματα. Συγκεκριμένα όμως, αναφέρεται πως δεν επιτρέπεται η δόμηση κτισμάτων κοινωνικής σπουδαιότητας στην άμεση γειτονία σεισμοτεκτονικών ρηγμάτων που θεωρούνται σεισμικώς ενεργά».</p> <p>Το αρχείο των σεισμικών ρηγμάτων που χρησιμοποιείται στην παρούσα εργασία είναι ευρωπαϊκής κλίμακας και ως εκ θεωρείται πως είναι αρκετά γενικευμένο. Η απόσταση των 200μ που τέθηκε κρίθηκε πως εξυπηρετεί τη συγκεκριμένη ακρίβεια των δεδομένων αλλά και την κλίμακα μελέτης.</p>
	ΦΓ.4	Κατ. 1-3	Κατάλληλο	10	Οι κατηγορίες εδαφών με πιθανότητα κατολισθήσεων διαθέσιμες από το EUROPEAN SOIL DATA CENTRE (ESDAC). Το αρχείο με τις περιοχές κατολισθήσεων του ESDAC έχει cell size: 200μ
	Απόσταση από περιοχές κατολισθήσεων	Κατ. 4	Λιγότερο κατάλληλο	5	
		Κατ. 5	Ακατάλληλο	Αποκλεισμός	
	ΦΓ.5	Εντός της	Ακατάλληλο	Αποκλεισμός	Σύμφωνα με το ν. 4014/2011 για την αποφυγή

Κατηγορία	Κριτήριο	Βαθμονόμηση	Ποιοτική Βαθμολογία	Αριθμητική Βαθμολογία	Παρατηρήσεις
	Απόσταση από περιοχή Natura 2000	περιοχής			διατάραξης προστατευόμενης περιοχής. Αρχείο με τις περιοχές Natura κλίμακας 1:5.000
ΦΓ.6 Περιοχές με κλιματικές ιδιαιτερότητες	Περιοχές με Πολικό/Κρύο Κλίμα		Ακατάλληλο	Αποκλεισμός	Αποφυγή δυσμενών συνθηκών διαβίωσης. Αρχείο vector ευρωπαϊκής κλίμακας το οποίο κρίνεται αρκετά γενικευμένο. Τίθενται περιορισμοί ως προς την ακρίβεια του για μελέτες μεγάλης κλίμακας αλλά στην παρούσα εργασία κρίθηκε ως κατάλληλο καθώς η κλίμακα μας είναι εθνική.
	Ορεινές περιοχές άνω των 800μ		Ακατάλληλο	Αποκλεισμός	Υψομετρικές κατηγορίες του ορεινού χώρου σύμφωνα με το Λουλάκης (2011). Υψόμετρο από αρχείο DEM cell size 25μ.
	Περιοχές με κρύο κλίμα, ζεστά καλοκαίρια		Λιγότερο κατάλληλο	5	Αποφυγή δυσμενών συνθηκών διαβίωσης
	Υπόλοιπες περιοχές και		Κατάλληλο	10	

Κατηγορία	Κριτήριο	Βαθμονόμηση	Ποιοτική Βαθμολογία	Αριθμητική Βαθμολογία	Παρατηρήσεις
		υψόμετρα			
	ΦΓ.7 Περιοχές με μη υδροπερατά εδάφη	Μη υδροπερατά εδάφη	Λιγότερο κατάλληλο	0	<ul style="list-style-type: none"> Χωρητικότητα πεδίου μετά την βροχή High : 0,57475 Low : 0,19885
		Υδροπερατά εδάφη	Κατάλληλο	10	<ul style="list-style-type: none"> Περιεχόμενο νερού σε κορεσμό High : 0,628222 Low : 0,365293 Κορεσμένη αγωγιμότητα High : 1,79775 Low : -1,55507 <p>Fc Χωρητικότητα πεδίου μετά την βροχή < 0.4 & ths Περιεχόμενο νερού σε κορεσμό > 0.4 ks Κορεσμένη αγωγιμότητα >1</p> <p>Παραγόμενο Προϊόν (cell size:1000μ) από σύνθεση 3 αρχείων raster (cell size:1000μ)</p>
Συγκοινω-	ΣΥ.1	0-1χλμ	Καταλληλότερο	10	Λαμβανομένης υπόψη ότι τα αντίστοιχα κτήρια εντός του

Κατηγορία	Κριτήριο	Βαθμονόμηση	Ποιοτική Βαθμολογία	Αριθμητική Βαθμολογία	Παρατηρήσεις
νιακές Υποδομές	Εγγύτητα στο οδικό δίκτυο	1-3χλμ	Λιγότερο κατάλληλο	8	οικοπέδου επιλογής πρέπει να τηρούν τις αποστάσεις του ΠΔ 209/1998. Αρχείο υψηλής ανάλυσης και μεγάλης κλίμακας, στο οποίο έχουν αφαιρεθεί οι μικροί - πολύ μικροί δρόμοι, οι αγροτικοί δρόμοι και οι δρόμοι ακατάλληλοι για αυτοκίνητο (minor roads, very small roads, Paths unsuitable for cars)
		3-5χλμ		6	
		5χλμ-20χλμ		4	
		20-50χλμ		2	
		50χλμ-μέγιστο		0	
ΣΥ.2 Εγγύτητα σε σιδηροδρόμους	0-1χλμ	Καταλληλότερο	Λιγότερο κατάλληλο	10	Το αρχείο του σιδηροδρομικού δικτύου που χρησιμοποιείται στην παρούσα εργασία είναι κλίμακας 1:250.000 και ως εκ τούτου ο είναι αρκετά γενικευμένο. Η απόσταση των 1000μ κρίθηκε κατάλληλη για τη συγκεκριμένη ακρίβεια των δεδομένων αλλά και την κλίμακα μελέτης. Τα δεδομένα για τα αεροδρόμια και τα λιμάνια προέρχονται από το αρχείο Corine Land Cover 2018 το οποίο είναι κλίμακας 1:100.000
		1-5χλμ		9	
		5-10χλμ		8	
		10-20χλμ		5	
		20-50χλμ		3	
		50-80χλμ		2	
		80χλμ - μέγιστο		0	
ΣΥ. 3 Εγγύτητα σε	0-1χλμ	Καταλληλότερο		10	Τα δεδομένα για τα αεροδρόμια και τα λιμάνια

Κατηγορία	Κριτήριο	Βαθμονόμηση	Ποιοτική Βαθμολογία	Αριθμητική Βαθμολογία	Παρατηρήσεις
	αεροδρόμια	1-5χλμ	Λιγότερο κατάλληλο	9	προέρχονται από το αρχείο Corine Land Cover 2018 το οποίο είναι κλίμακας 1:100.000.
		5-10χλμ		8	
		10-20χλμ		5	
		20-50χλμ		3	
		50-80χλμ		2	
		80- μέγιστο		0	
	ΣΥ. 4 Εγγύτητα σε λιμάνια	0-1χλμ	Καταλληλότερο	10	
		1-5χλμ	Λιγότερο κατάλληλο	9	
		5-10χλμ		8	
		10-20χλμ		5	
		20-50χλμ		3	
		50-80χλμ		2	
		80- μέγιστο		0	
Υποδομές Επικινδυνότητας	ΥΕ.1	0-200μ		Αποκλεισμός	Σύμφωνα με τα Εγγρ-5143/23-9-81 και ΕΓΓΡ-5143/81 της ΔΕΗ αναφέρεται πως η ελάχιστη απόσταση από δίκτυο υψηλής τάσης για την κατασκευή κτηρίου είναι τα 50μ. Στη παρούσα μελέτη, το αρχείο με τις γραμμές υψηλής τάσης της ΔΕΗ είναι κλίμακας 1:250.000 και ως εκ τούτου ο
	Απόσταση από δίκτυο υψηλής τάσης ΔΕΗ	200μ-μέγιστο		10	

Κατηγορία	Κριτήριο	Βαθμονόμηση	Ποιοτική Βαθμολογία	Αριθμητική Βαθμολογία	Παρατηρήσεις
					<p>είναι αρκετά γενικευμένο. Η απόσταση των 200μ που τέθηκε κρίνεται πως εξυπηρετεί τη συγκεκριμένη ακρίβεια των δεδομένων αλλά και την κλίμακα μελέτης.</p> <p>Αξίζει να επισημανθεί ότι από το συγκεκριμένο αρχείο απουσιάζουν οι αντίστοιχες πληροφορίες για τα νησιά του Αιγαίου και την Κρήτη. Έλλειψη η οποία δεν κρίθηκε ότι επηρεάζει ιδιαίτερα το αποτέλεσμα της μελέτης καθώς: α) η περισσότερη νησιωτική έκταση είναι αποκλεισμένη από άλλα κριτήρια (Εικόνα 9), β) η απόσταση που τίθεται ως κριτήριο είναι πολύ μικρή (200μ) και γ) οι γραμμές αυτές στα νησιά αρκετά περιορισμένες σε έκταση.</p>
	ΥΕ.2 Απόσταση από ΧΥΤΑ	0-500μ		Αποκλεισμός	Αποκλεισμός απόστασης από ΧΥΤΑ σύμφωνα με τον Κόλλιας (2004) σελ. 137-149.
		500μ-2χλμ	Λιγότερο κατάλληλο	0	Κριτήρια απόστασης σύμφωνα με τους Jarup, κά (2002). Τα δεδομένα για τους ΧΥΤΑ προέρχονται από το αρχείο
		2χλμ-μέγιστο	Κατάλληλο	10	Corine Land Cover 2018 το οποίο είναι κλίμακας

Κατηγορία	Κριτήριο	Βαθμονόμηση	Ποιοτική Βαθμολογία	Αριθμητική Βαθμολογία	Παρατηρήσεις
					1:100.000
	ΥΕ.3 Απόσταση από λατομικές περιοχές	0-1000μ 1000μ-μέγιστο	Ακατάλληλο Κατάλληλο	Αποκλεισμός 10	Κριτήριο απόστασης σύμφωνα με το ν. 4512/2018 Τα δεδομένα για τις λατομικές περιοχές προέρχονται από το αρχείο Corine Land Cover 2018 το οποίο είναι κλίμακας 1:100.000
	ΥΕ.4 Απόσταση από βιομηχανικές περιοχές	0-1000μ 1000μ-μέγιστο	Ακατάλληλο Κατάλληλο	Αποκλεισμός 10	Καθορισμός αποστάσεων σύμφωνα με τον «Κώδικα βασικής πολεοδομικής νομοθεσίας» Άρθρο 165 ΠΔ/14-7-99 ΦΕΚ-580/Δ/27-7-99. Τα δεδομένα για τις βιομηχανικές περιοχές προέρχονται από το αρχείο Corine Land Cover 2018 το οποίο είναι κλίμακας 1:100.000.
	ΥΕ.5 Απόσταση από Διεθνή Σύνορα	0-50χλμ 50χλμ-μέγιστο	Ακατάλληλο Κατάλληλο	0 10	Σύμφωνα με το Handbook for Emergencies (2015) κρίνεται σκόπιμη η αποφυγή χωροθέτησης της Δομής σε απόσταση εντός 50χλμ από διεθνή σύνορα. Η ακτογραμμή και τα σύνορα της Ελλάδας αποτυπώνονται σε αρχείο με κλίμακα 1:50.000.
Κοινωνικές	ΚΥ.1	0-1χλμ	Καταλληλότερο	10	Το αρχείο για τα δημόσια κτήρια είναι κλίμακας

Κατηγορία	Κριτήριο	Βαθμονόμηση	Ποιοτική Βαθμολογία	Αριθμητική Βαθμολογία	Παρατηρήσεις
Υποδομές	Εγγύτητα σε Νοσοκομεία και Κέντρα Υγείας	1-5χλμ	Λιγότερο κατάλληλο	8	1:250.000, και ως εκ τούτου ο είναι αρκετά γενικευμένο. Η απόσταση των 1000μ κρίθηκε κατάλληλη για τη συγκεκριμένη ακρίβεια των δεδομένων αλλά και την κλίμακα μελέτης.
		5-10χλμ		6	
		10-20χλμ		4	
		20-50χλμ		2	
		50χλμ-μέγιστο		0	
	ΚΥ.2 Εγγύτητα σε πυροσβεστικές υπηρεσίες	0-1χλμ	Καταλληλότερο	10	
		1-5χλμ	Λιγότερο κατάλληλο	8	
		5-10χλμ		6	
		10-20χλμ		4	
		20-50χλμ		2	
		50χλμ-μέγιστο		0	
	ΚΥ.3 Εγγύτητα σε δομές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης	0-1χλμ	Καταλληλότερο	10	
		1-5χλμ	Λιγότερο κατάλληλο	8	
		5-10χλμ		6	
		10-20χλμ		4	
		20-50χλμ		2	
		50-μέγιστο		0	

Κατηγορία	Κριτήριο	Βαθμονόμηση	Ποιοτική Βαθμολογία	Αριθμητική Βαθμολογία	Παρατηρήσεις
Κοινωνία	Κ.1 Εγγύτητα σε οικισμούς πληθυσμό 1.000-30.000 κατοίκων	0-1χλμ	Καταλληλότερο	10	Σύμφωνα με μελέτη ΚΕΔΕ του 2016 για «την ικανότητα, ποσοτική και ποιοτική, των δημοτικών αρχών για ενσωμάτωση των νέων πληθυσμών συναρτάται αφενός με τον αριθμό των αποδεχόμενων αιτήσεων και αντίστοιχα εκδοθέντων αδειών, αφετέρου με τις συνθήκες διαβίωσης των μεταναστών και προσφύγων». Έτσι τίθεται η παραδοχή της εγγύτητας της δομής σε οικισμούς 1.000-30.000 κατοίκων. Επίσης τίθεται η παραδοχή της αποφυγής της κατασκευής της δομής κοντά σε Δήμους ή Τοπικές Κοινότητες με αυξημένο πληθυσμό, προς αποφυγή αρνητικών πληθυσμιακών συγκεντρώσεων. Το αρχείο με τον πληθυσμό και την σημειακή θέση των οικισμών της ΕΛΣΤΑΤ είναι κλίμακας 1:50.000 ενώ το αρχείο με τους οικισμούς πολυγωνικά (Corine Land Cover 2018) είναι κλίμακας 1:100.000. Η τελική ένωση των δύο αρχείων (spatial join) είχε ως αποτέλεσμα ένα παραγόμενο πολυγωνικό προϊόν οικισμών με τον
		1-5χλμ	Λιγότερο κατάλληλο	8	
		5-10χλμ		6	
		10-20χλμ		4	
		20-50χλμ		2	
		50χλμ-μέγιστο		0	
	Κ.2 Απόσταση από οικισμούς 1-999 κατοίκων και μεγαλύτερους των 30.001 κατοίκων	0-2χλμ	Ακατάλληλο	0	
		2χλμ-μέγιστο	Κατάλληλο	10	

Κατηγορία	Κριτήριο	Βαθμονόμηση	Ποιοτική Βαθμολογία	Αριθμητική Βαθμολογία	Παρατηρήσεις
					αντίστοιχο μόνιμο πληθυσμό τους (2011) κλίμακας 1:100.000.
Κ.3	Απόσταση από περιοχές με τουριστική ελκυστικότητα	Κατηγορία Περιοχής Α΄	Ακατάλληλο	0	Ορίστηκε παραδοχή για την βαθμονόμηση των περιοχών. Τα χωρικά δεδομένα παρέχονται από το Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού. (ΦΕΚ 1138/Β/11-06-2009) Το αρχείο με τις κατηγορίες τουριστικής έντασης είναι κλίμακας 1: 250.000.
		Κατηγορία Περιοχής Β΄ (Β1-Β2)	Λιγότερο κατάλληλο	8	
		Κατηγορία Περιοχής Γ΄ και υπόλοιπη Ελλάδα	Καταλληλότερο	10	
Κ.4	Απόσταση από πολιτισμικούς και	0-1χλμ	Ακατάλληλο	0	Η κατάλληλη απόσταση δόμηση από αρχαιολογικούς χώρους ορίζεται κατά περίπτωση με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού σύμφωνα με τους ν.1892/1990 και ν. 3028/2002.
		1-3χλμ	Λιγότερο κατάλληλο	5	
		3χλμ-μέγιστο	Καταλληλότερο	10	

Κατηγορία	Κριτήριο	Βαθμονόμηση	Ποιοτική Βαθμολογία	Αριθμητική Βαθμολογία	Παρατηρήσεις
	αρχαιολογικούς χώρους				<p>Για την διευκόλυνση διεξαγωγής της εργασία ορίζεται η παραδοχή πως η περιοχή έως 1χλμ ως ζώνη Α' (μη δόμησης) και η περιοχή 1-3χλμ ζώνη Β' (αποφυγή δόμησης).</p> <p>Το αρχείο για τους αρχαιολογικούς χώρους είναι κλίμακας 1:250.000. Η απόσταση των 1000μ κρίθηκε κατάλληλη για τη συγκεκριμένη ακρίβεια των δεδομένων αλλά και την κλίμακα μελέτης.</p>

Πίνακας 6: «Βαθμονόμηση Κριτηρίων Χωροθέτησης»

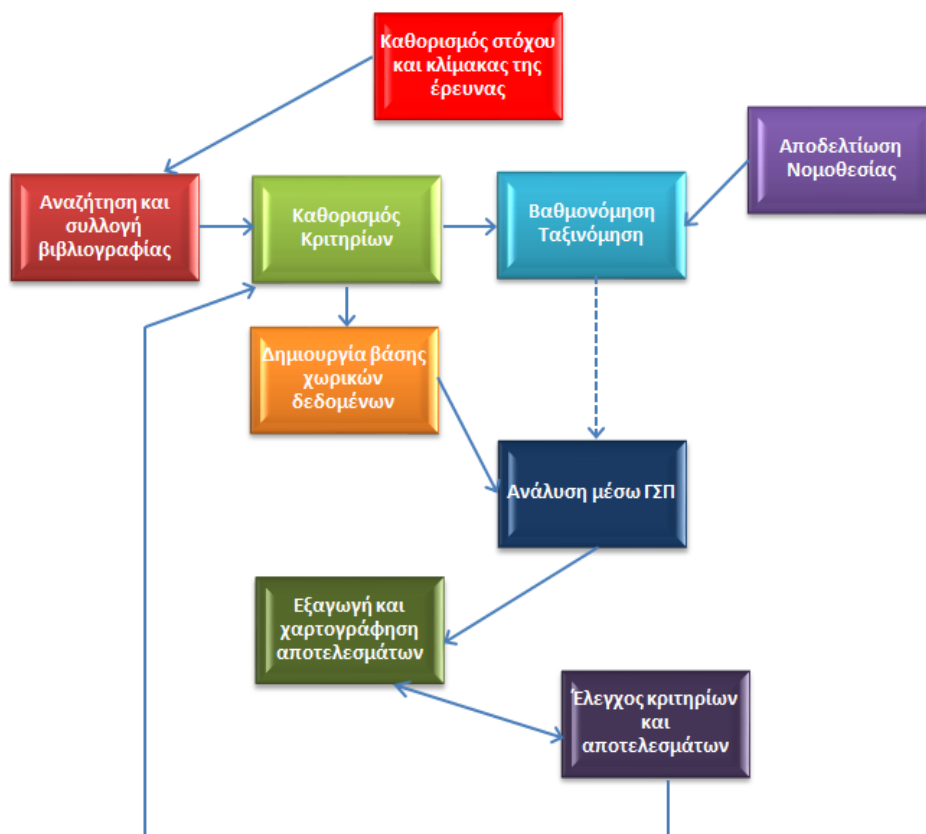
2.4: Μεθοδολογία

Η ενότητα που ακολουθεί παρουσιάζει με λεπτομέρεια τη μεθοδολογία της μελέτης και τον ακριβή τρόπο και εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν για την εξαγωγή των αποτελεσμάτων. Η αναφορά ξεκινά από την αρχική επιτελική σκέψη που ακολουθήθηκε κατά την διάρκεια της έρευνας και καταλήγει στα τελικά εργαλεία ΓΣΠ που χρησιμοποιήθηκαν για την παράθεση των στατιστικών στοιχείων της κάθε Περιφερειακής Ενότητας.

Η έρευνα που διεξήχθη στην παρούσα εργασία ακολούθησε τη δομή του Σχήματος 12. Συγκεκριμένα, αρχικά προσδιορίστηκε ο στόχος και η κλίμακα έρευνας (όλη η Ελλάδα), έπειτα ακολούθησε εκτενής βιβλιογραφική έρευνα για την αναζήτηση και τον καθορισμό και μετέπειτα βαθμονόμηση των κριτηρίων. Καθώς οι βιβλιογραφίες οι οποίες βρέθηκαν, αφορούσαν διαφορετικές χώρες από την περιοχή μελέτης μας, και με στόχο την όσο το δυνατόν πιο σωστή και αντικειμενική κατηγοριοποίηση και βαθμονόμηση των κριτηρίων χρειάστηκε η αποδελτίωση της σχετικής πολεοδομικής και χωροταξικής νομοθεσίας. Σχεδόν παράλληλα, πραγματοποιούνταν και η συλλογή των κατάλληλων χωρικών δεδομένων για την συμπλήρωση της χωρικής βάσης δεδομένων, τα οποία προέρχονται είτε από ελληνικές κυβερνητικές και διοικητικές πηγές, είτε από περιβαλλοντικούς και γεωλογικούς οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως αναλυτικά παρουσιάζονται στο Παράρτημα Α'. Το μοναδικό επίπεδο που προέρχεται από ανεπίσημη πηγή (Open Street Maps) είναι αυτό του οδικού δικτύου, το οποίο θεωρείται έγκυρο και χρονικά ενημερωμένο. Επίσης, αν και τα δεδομένα προέρχονται από διαφορετικές πηγές και έχουν δημιουργηθεί σε διαφορετικές χρονικές περιόδους γίνεται η παραδοχή ότι αφορούν την ίδια χρονική περίοδο και απεικονίζουν τη σημερινή και σύγχρονη εικόνα. Εν συνεχεία, τα χωρικά δεδομένα αναλύθηκαν μέσω προγράμματος ΓΣΠ σύμφωνα με τη βαθμονόμηση η οποία είχε προηγηθεί. Τέλος αποτελέσματα της ανάλυσης χαρτογραφήθηκαν και έπειτα ελέχθησαν ως προς την ορθότητα τους καθώς και τα κριτήρια ως προς την καταλληλότητά τους.

Πιο συγκεκριμένα, αποτελέσματα της εργασίας αναφέρονται και δημιουργήθηκαν από αναλύσεις raster δεδομένων δημιουργώντας διαδοχικά δευτερογενή παραγόμενα ψηφιδωτά χαρτογραφικά επίπεδα. Το πρόγραμμα γεωπληροφορικής που χρησιμοποιήθηκε ήταν το ArcGIS Desktop, ArcMap 10.7 της ESRI (φοιτητική/ προσωπική άδεια χρήσης: 9222732977, Reference ID: 442603373769, 26 Μαρ 19), ενώ οι βασικές εργαλειοθήκες που χρησιμοποιήθηκαν ήταν η «Analysis Tools» και η «Spatial Analyst Tools». Επιπρόσθετα αξίζει

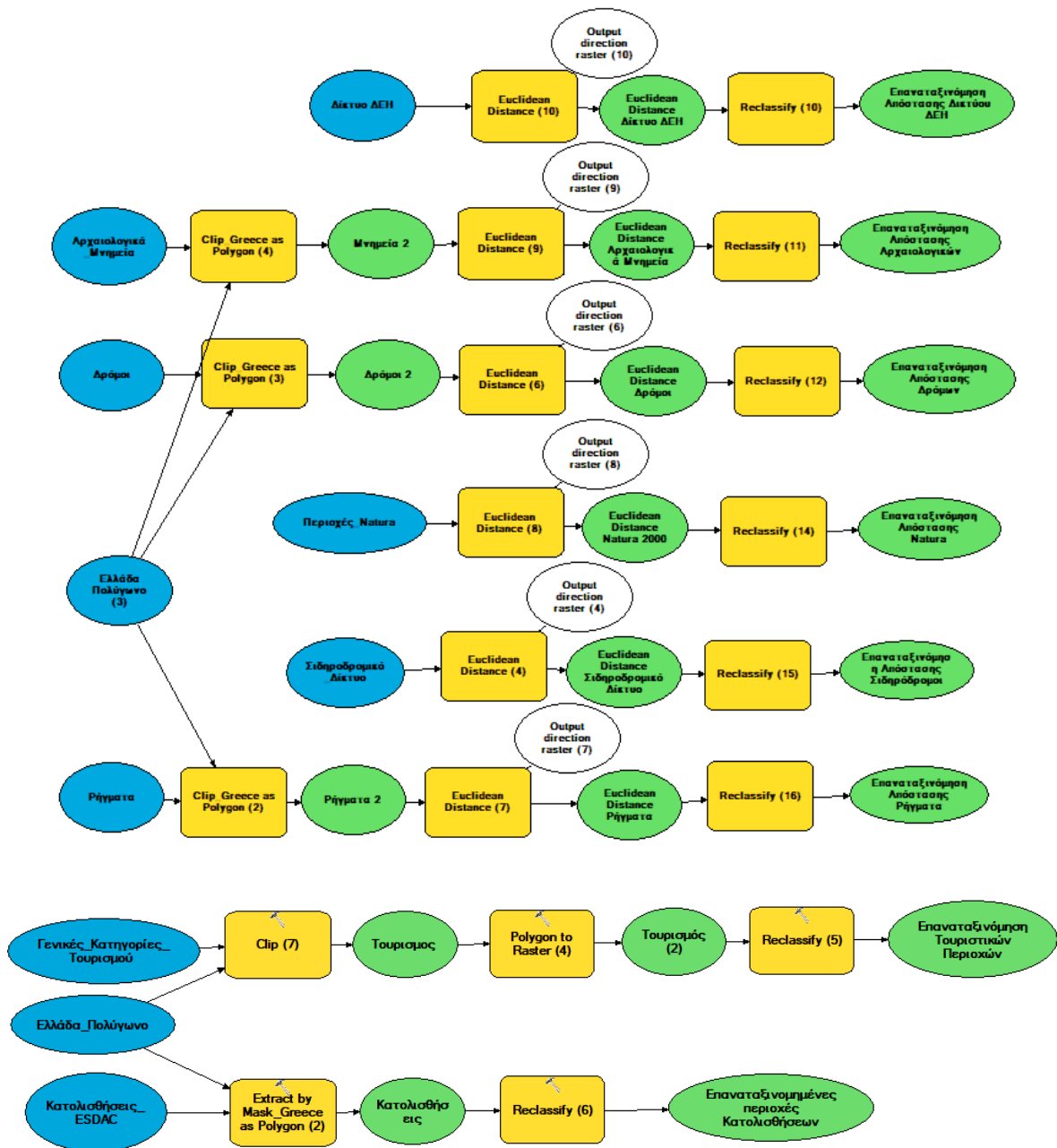
να σημειωθεί πως η διαφορετικότητα στην κλίμακα αναφοράς και στο μέγεθος ψηφίδας που παρουσιάζουν δεδομένα εισαγωγής και ιδιαίτερα αυτών με πολύ μικρή κλίμακα ή μεγάλο μέγεθος κελιού, οδήγησε στην επιλογή δημιουργίας όλων αυτών των δευτερογενών ψηφιδωτών επιπέδων με μέγεθος κελιού 250μ. Το γεγονός αυτό επηρεάζει το επίπεδο ανάλυσης και ερμηνείας των αποτελεσμάτων καθώς οδηγεί αναπόφευκτα στην επιλογή μεγάλων γεωγραφικών οντοτήτων και στην αποφυγή εστίασης σε τοπικό επίπεδο.



Σχήμα 12: «Η δομή της έρευνας»

Για την αναλυτική και ευανάγνωστη παρουσίαση όλων των εργαλείων που εφαρμόστηκαν κατά την ανάλυση και επεξεργασία των δεδομένων, παρακάτω παρουσιάζονται αποκομμένες εικόνες του μοντέλου ανάλυσης κατά τα διάφορα στάδια. Ξεκινώντας από τα μεμονωμένα επίπεδα, του Σχήματος 13 (οδικό δίκτυο, σιδηροδρομικό δίκτυο, δίκτυο υψηλής τάσης ΔΕΗ, ρήγματα, αρχαιολογικά μνημεία, περιοχές Natura 2000, κατηγορίες τουριστικών περιοχών και περιοχές κατολισθήσεων) τα οποία δεν χρειάστηκαν διαχωρισμό και απαιτούσαν τη λιγότερη επεξεργασία, βλέπουμε πως η βασική μεθοδολογία βασίστηκε στην αποκοπή των επιπέδων στα όρια της Ελλάδας και στην συνέχεια στην δημιουργία του ψηφιδωτού επιπέδου ευκλείδειας απόστασης από αυτά. Τέλος

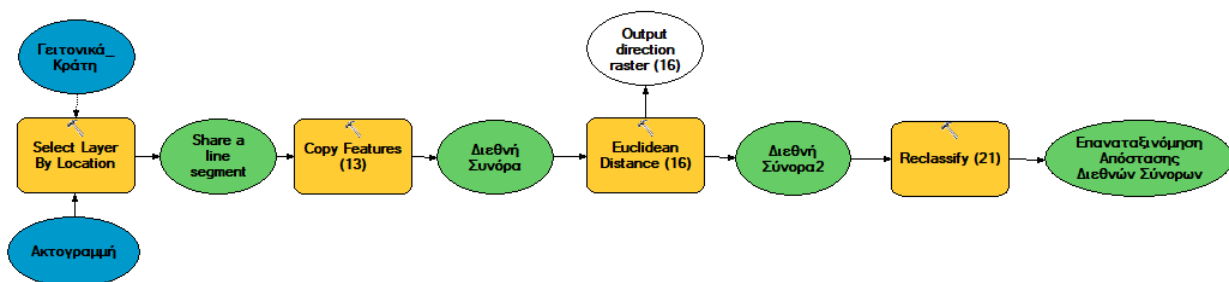
δημιουργήθηκε ψηφιδωτό επίπεδο με τις ταξινομημένες τιμές της απόστασης σύμφωνα με τις βαθμολογίες του Πίνακα 6. Επιπλέον μπορεί κανείς να παρατηρήσει τη χρήση του εργαλείου «μετατροπή πολυγώνου σε ψηφιδωτό επίπεδο» στο κριτήριο «Γενικές κατηγορίες τουρισμού» αλλά και την απλή ταξινόμηση του κριτηρίου «Κατολισθήσεις» (έπειτα της αποκοπής), καθώς σε αυτά δεν ήταν το ζητούμενο η απόσταση αλλά η ταξινόμηση των κατηγοριών τους.



Σχήμα 13: «Μοντέλο ενεργειών (1)»

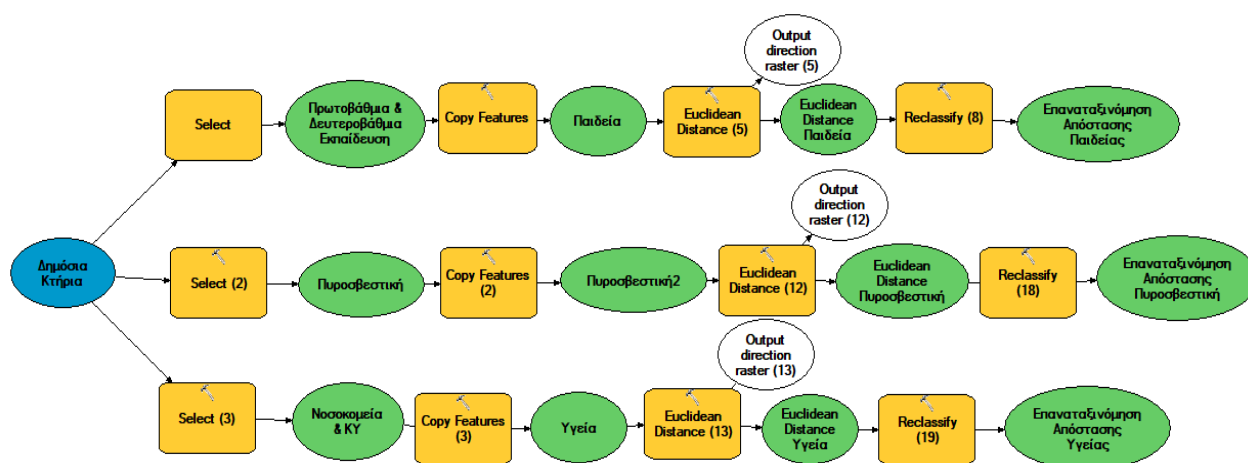
Μεταβαίνοντας στο Σχήμα 14 παρατηρείται, πως για να δημιουργηθεί το επίπεδο με τις ταξινομημένες τιμές αποστάσεων από Διεθνή Σύνορα, όπως έγινε και παραπάνω,

χρειάστηκε πρώτα η επιλογή της γραμμής των συνόρων που εφάπτονται με άλλες χώρες (Αλβανία, Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, Βουλγαρία, Τουρκία) και στη συνέχεια η αποθήκευσή της ως ξεχωριστό επίπεδο.



Σχήμα 14: «Μοντέλο ενεργειών (2)»

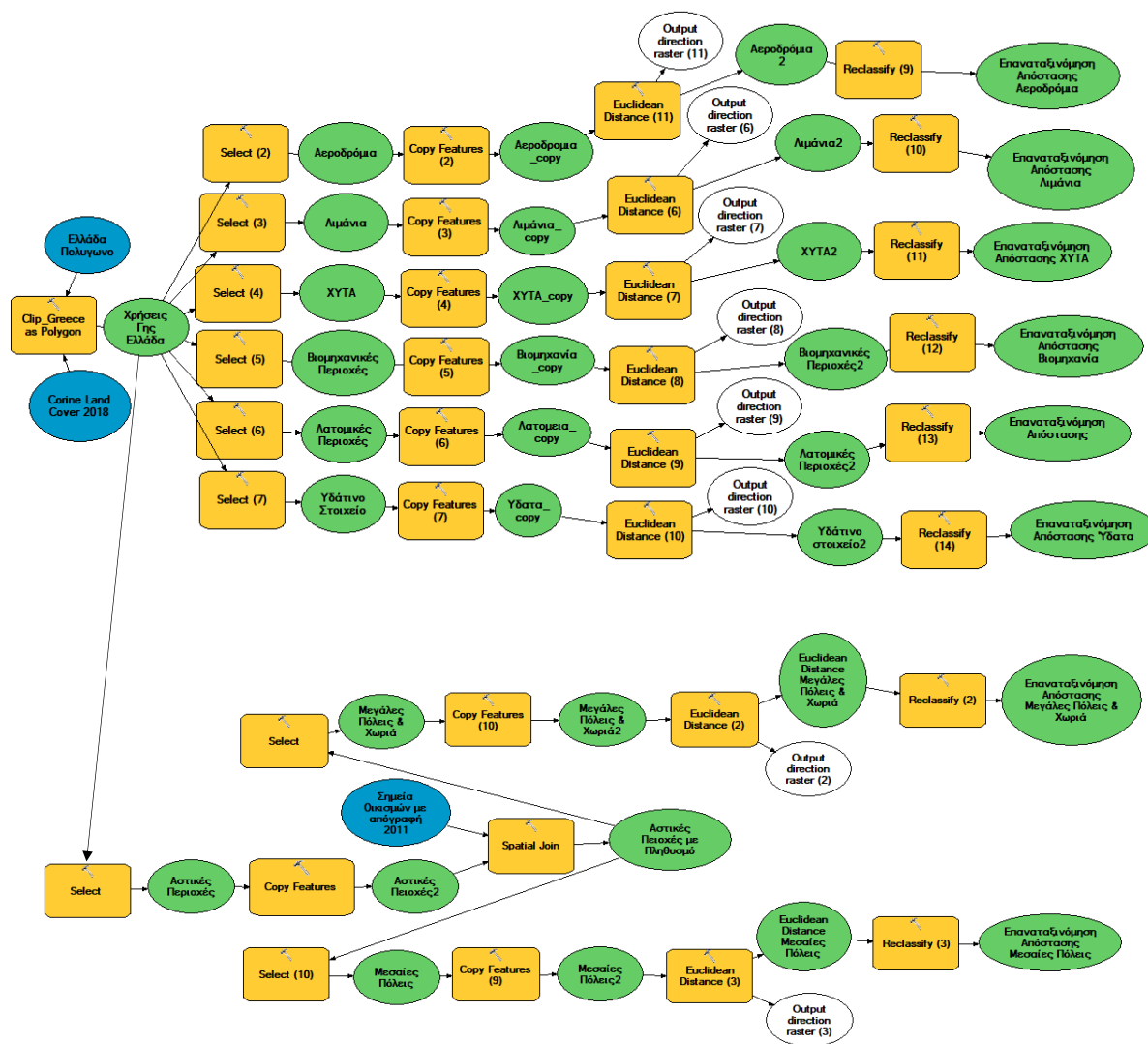
Ακολουθώντας για την αντίστοιχη δημιουργία επιπέδων ταξινομημένων τιμών αποστάσεων από Πυροσβεστικές υπηρεσίες, Νοσοκομεία και ΚΥ, και δομές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, χρειάστηκε η αρχική επιλογή των τιμών αυτών από το επίπεδο «Δημόσια Κτήρια» και η εν συνεχεία αποθήκευσή τους ως ξεχωριστά επίπεδα (Σχήμα 15).



Σχήμα 15: «Μοντέλο ενεργειών (3)»

Έπειτα, χρησιμοποιώντας το χαρτογραφικό επίπεδο Χρήσεων Γης (Corine Land Cover 2018), για την ελληνική επικράτεια, επιλέχτηκαν και αποθηκεύτηκαν σε ξεχωριστά επίπεδα συγκεκριμένες περιοχές, όπου εν συνεχεία μετρήθηκαν οι αποστάσεις από αυτές και ταξινομήθηκαν σε νέο ψηφιδωτό επίπεδο αντίστοιχα. Έπειτα, για την περίπτωση της αστικής δόμησης ακολουθήθηκε παρόμοια λογική. Αρχικά απομονώθηκε ο αστικός χώρος (polygons)

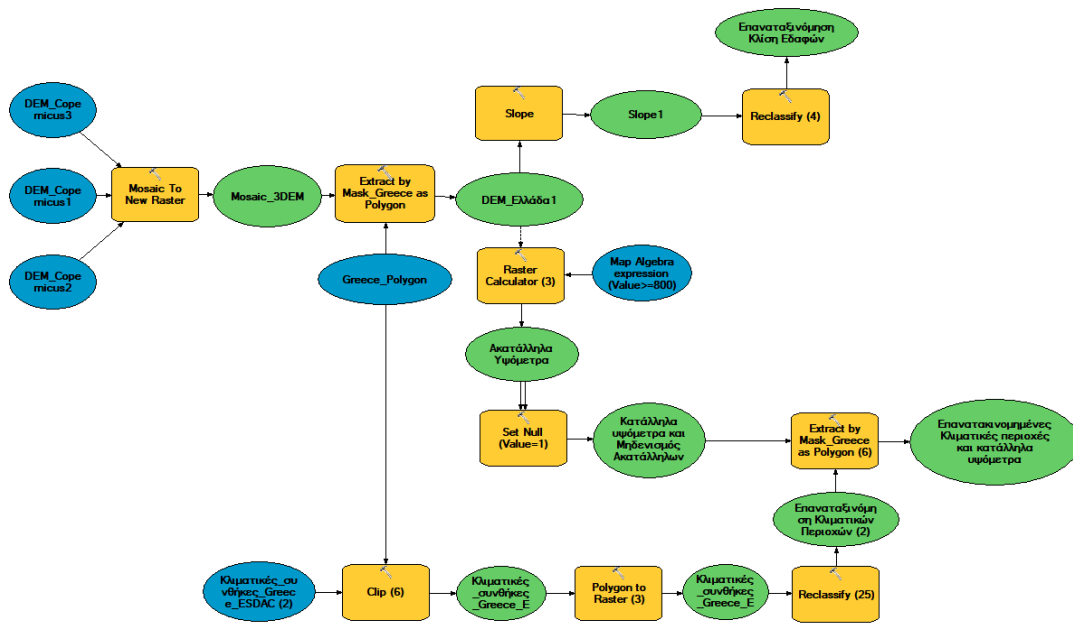
και μετέπειτα ενώθηκε χωρικά με τα σημεία των οικισμών/δημοτικών-τοπικών κοινοτήτων (points) της ΕΛΣΤΑΤ στα οποία υπήρχε καταγεγραμμένος ο αντίστοιχος μόνιμος πληθυσμός τους. Έτσι, πλέον δημιουργήθηκαν πολυγωνικές μορφές οικισμών/δημοτικών-τοπικών κοινοτήτων έχοντας ταυτόχρονα καταχωρημένο το μόνιμο πληθυσμό της απογραφής 2011. Εν συνεχεία, έγινε ο διαχωρισμός τους στις 2 κατηγορίες του Πίνακα 6 αναλόγως του πληθυσμού τους και μετέπειτα υπολογίστηκαν οι αποστάσεις από αυτούς και ταξινομηθήκαν (Σχήμα 16).



Σχήμα 16: «Μοντέλο ενεργειών (4)»

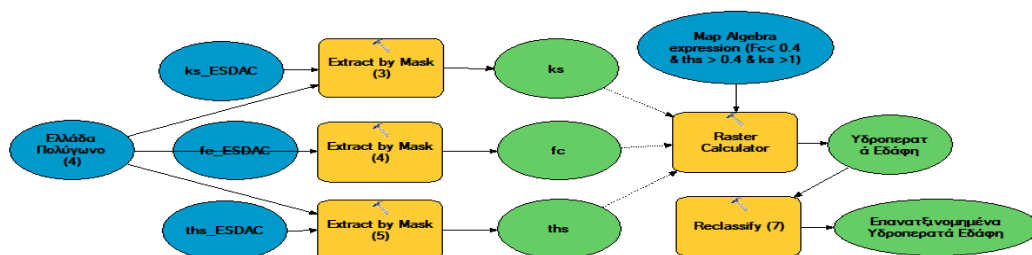
Προχωρώντας στα υψομετρικά και κλιματικά δεδομένα, αρχικά πραγματοποιήθηκε η ένωση τριών επιπέδων ψηφιακών μοντέλων εδάφους για να αποδοθεί όλος ο ελληνικός χώρος, μετέπειτα επιλέχτηκε και αποκόπηκε το ακριβές σχήμα της ελληνικής επικράτειας και στη συνέχεια υπολογίστηκε η κλίση του εδάφους και επαναταξινομήθηκε. Ακολούθως υπολογίστηκαν οι περιοχές με υψόμετρο μεγαλύτερο ή ίσο των 800 μέτρων και αφαιρέθηκαν

από το επίπεδο (set null). Οι εναπομείνουσες κατάλληλες υψομετρικά περιοχές αποτέλεσαν τη «μάσκα» εξαγωγής των κλιματικών περιοχών από το σχετικό επαναταξινομημένο κλιματικό επίπεδο (Σχήμα 17).



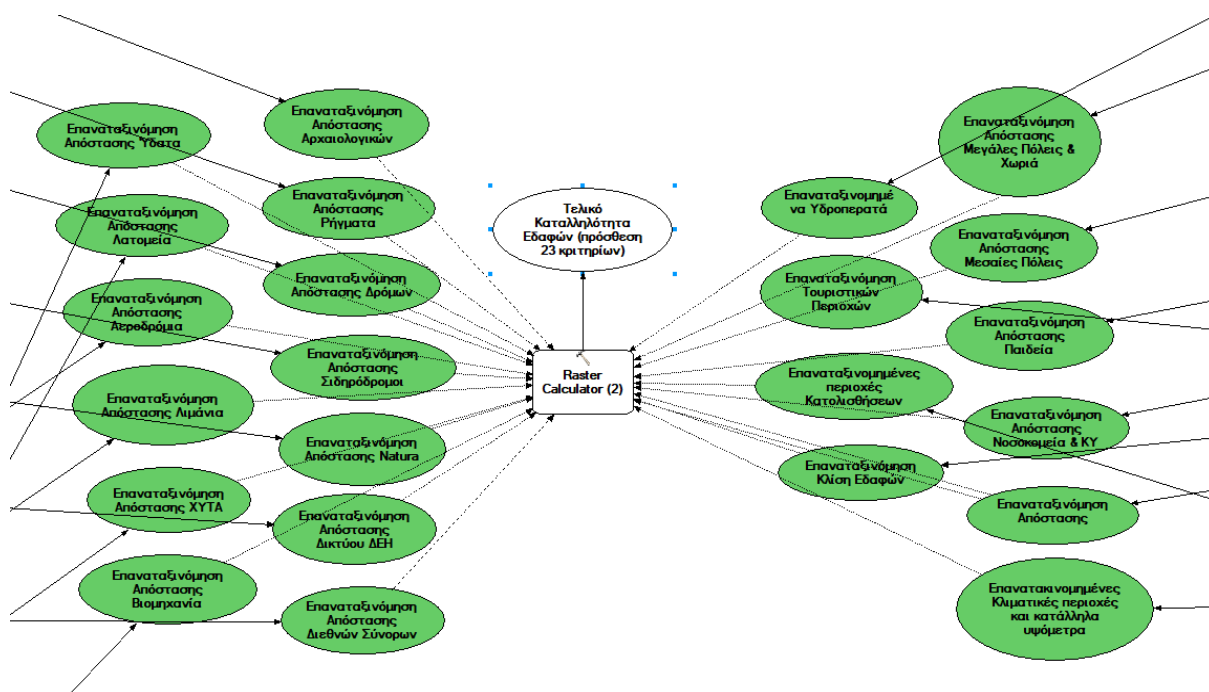
Σχήμα 17: «Μοντέλο ενεργειών (5)»

Η τελική επεξεργασία των δεδομένων για τη δημιουργία των κατάλληλων επιπέδων, πραγματοποιήθηκε για την εύρεση των περιοχών με κατάλληλα υδροπερατά εδάφη (Σχήμα 18). Αφού αρχικά τα αντίστοιχα επίπεδα Χωρητικότητα πεδίου μετά την βροχή (F_c), Περιεχόμενο νερού σε κορεσμό (T_{hs}) και Κορεσμένη αγωγιμότητα (K_s) αποκόπηκαν στο μέγεθος του ελληνικού χώρου, επιλέχθηκαν οι περιοχές εκείνες που είχαν χαμηλή τιμή (F_c) ($F_c < 0,4$), υψηλή τιμή (T_{hs}) ($T_{hs} > 1$) και υψηλή τιμή (K_s) ($k_s > 1$) ως οι πλέον υδροπερατές. Οι τιμές του επιπέδου αυτού στη συνέχεια ταξινομήθηκαν σύμφωνα με τη βαθμολογία του Πίνακα 6.



Σχήμα 18: «Μοντέλο ενεργειών (6)»

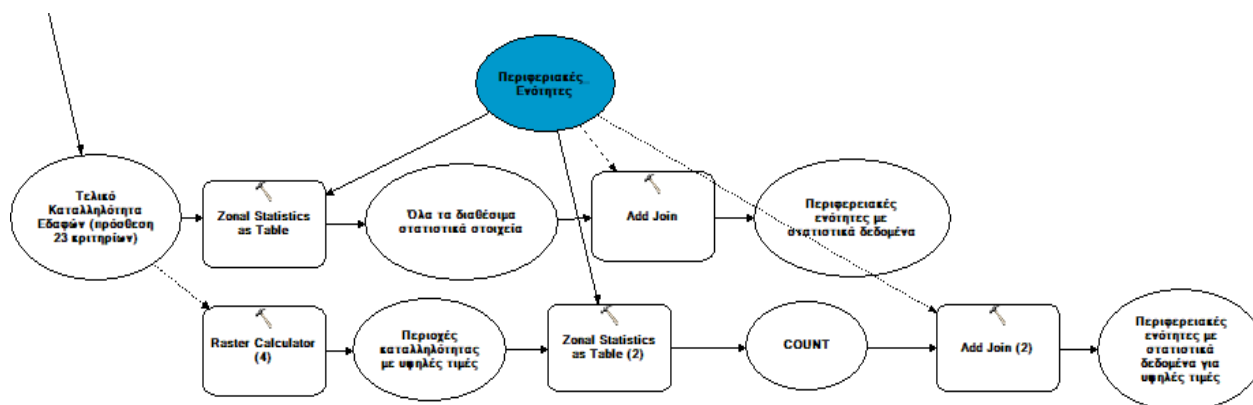
Τέλος, όλα αυτά τα νέα επίπεδα προστέθηκαν με το εργαλείο «Raster Calculator» και έτσι κάθε δυνητικά κατάλληλη ψηφίδα έλαβε μία τιμή ως αποτέλεσμα αυτής της προσθετικής υπέρθεσης, θεωρώντας ότι όλα τα κριτήρια έχουν την ίδια βαρύτητα αναφορικά με την σημαντικότητά τους. Έτσι η βέλτιστη τιμή που θα μπορούσε να λάβει ένα κελί θα ήταν «230» (23 κριτήρια μέγιστη τιμής «10»), ενώ η ελάχιστη το «71». Η μεθοδολογία της απλής προσθετικής υπέρθεσης προτιμήθηκε, διότι η έκταση της χώρας δεν επέτρεπε την ορθή τοποθέτηση βαρύτητας στα κριτήρια, καθώς κάθε Περιφερειακή Ενότητα (ΠΕ) έχει ιδιαίτερες γεωγραφικές ιδιομορφίες και θα πρέπει να τοποθετηθούν ξεχωριστά βάρη ανά κριτήριο. Επίσης η υπέρθεση των κριτηρίων με τη χρήση Boolean λογικής και τον αποκλεισμό τιμών [πχ. (κριτήριο 1 > 5) AND (κριτήριο 2 > 5) AND (κριτήριο 3 > 4)...] κρίθηκε άσκοπη στην παρούσα φάση καθώς οι περιοχές που ήταν εντελώς ακατάλληλες έχουν ήδη αιτιολογημένα αποκλειστεί με τη διαδικασία της ταξινόμησης και η βαθμονόμηση όλης της υπόλοιπης επικράτειας θα παρουσιάσει μία πιο επιθυμητή εικόνα (Σχήμα 19).



Σχήμα 19: «Μοντέλο ενεργειών (7)»

Για την βέλτιστη ανάλυση των αποτελεσμάτων, αναζητήθηκαν τα στατιστικά δεδομένα για το τελικό επίπεδο υπέρθεσης με όλες τις περιοχές καταλληλότητας. Αυτά αφορούσαν το μέσο όρο, την τιμή που εμφανίζεται συχνότερα, τη μεγαλύτερη τιμή, τη διάμεσο, τη μικρότερη τιμή, την τιμή που εμφανίζεται ελάχιστα, το εύρος τιμών, την τυπική απόκλιση και τη συνολική τιμή όλων των κελιών στο τελικό επίπεδο υπέρθεσης ανά ΠΕ. Το εργαλείο που

χρησιμοποιήθηκε ήταν το «Zonal Statistics as Table» αλλά και το εργαλείο «Add Join» για την ένωση των στατιστικών πινάκων με τις ΠΕ (Σχήμα 20).

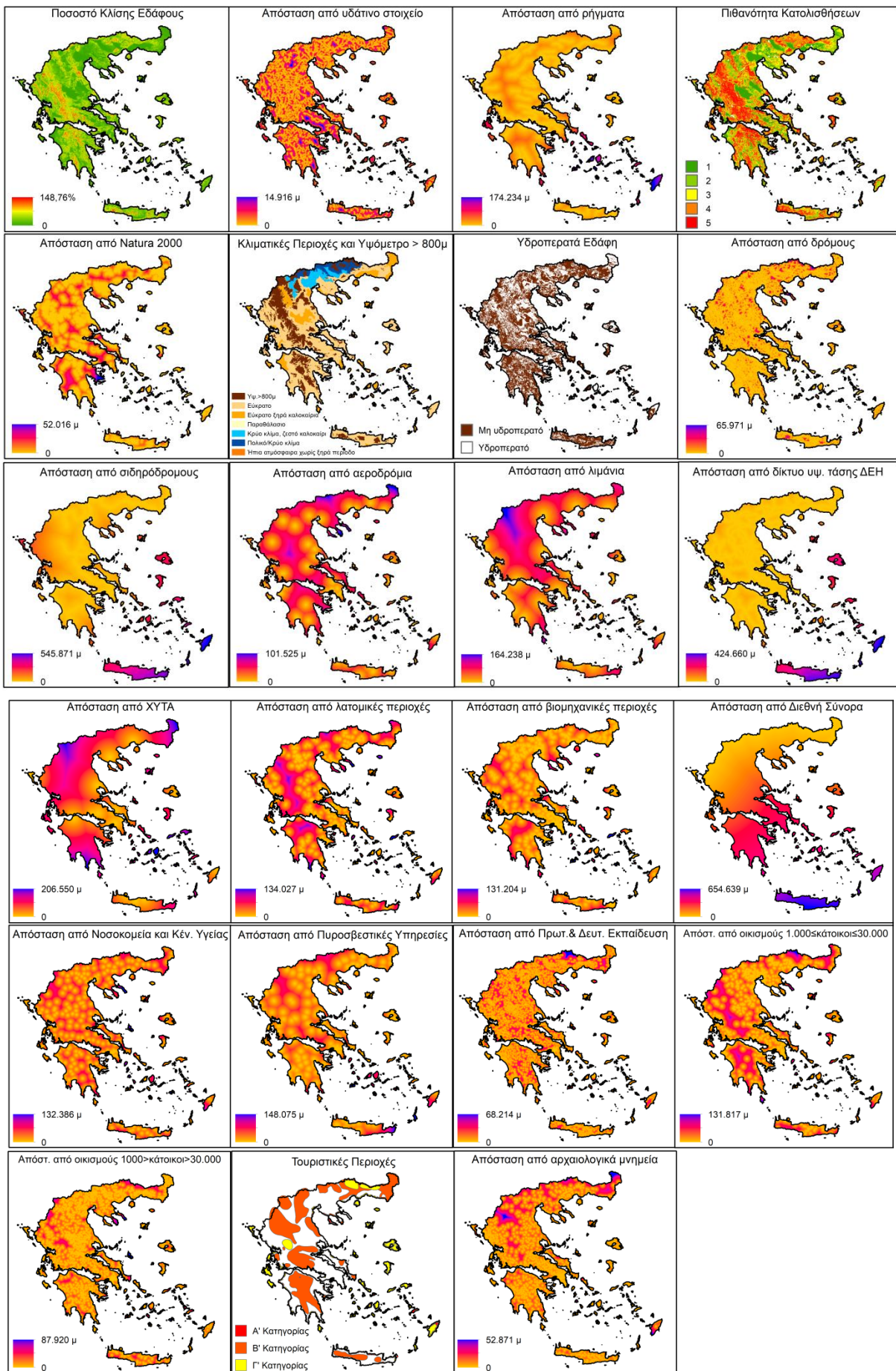


Σχήμα 20: «Μοντέλο ενεργειών (8)»

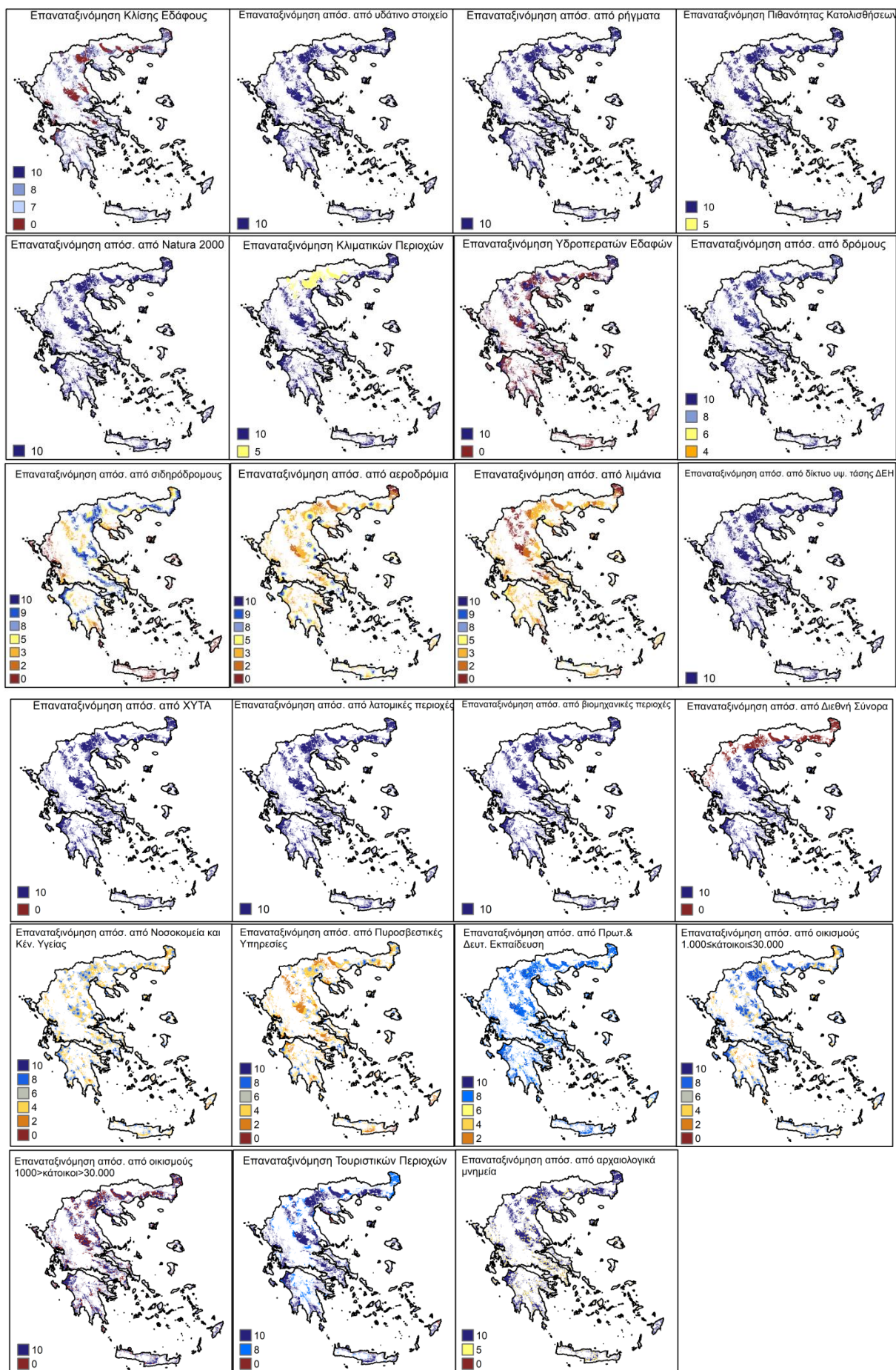
2.5: Αποτελέσματα

Στην παρούσα ενότητα θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα της ανάλυσης μέσω του προγράμματος ArcMap. Τα αποτελέσματα αυτά, αρχικά περιλαμβάνουν τους χάρτες των παραγόμενων επιπέδων επεξεργασίας και ταξινόμησης, όσο και τους τελικούς χάρτες με τα διάφορα επίπεδα καταλληλότητας. Επίσης παρουσιάζονται πίνακες και γραφήματα με τα βασικά στατιστικά δεδομένα των εκτάσεων καταλληλότητας χωροθέτησης Ανοιχτής Δομής Φιλοξενίας Προσφύγων ανά ΠΕ.

Αρχικά, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των διαφόρων παραγόμενων επιπέδων που χρησιμοποιήθηκαν στην ανάλυση με την σειρά που αναφέρονται στον Πίνακα βαθμονόμησης κριτηρίων 6. Στην Εικόνα 8 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των εργαλείων «Slope» για την κλίση του εδάφους, «Raster Calculator» για το Υψόμετρο και για τα «Υδροπερατά εδάφη» και «Euclidean Distance» για τις χιλιομετρικές αποστάσεις μεταξύ διαφόρων περιοχών, ενώ το επίπεδο της «Πιθανότητας Κατολίσθησης» και των «Τουριστικών περιοχών» παρουσιάζονται άνευ επεξεργασίας. Μετέπειτα στην Εικόνα 9 παρουσιάζονται τα ίδια κριτήρια ταξινομημένα με το εργαλείο «Reclassify» σύμφωνα με την στήλη «αριθμητική βαθμολογία» του Πίνακα 6. Ο λόγος που κάποιοι χάρτες εμφανίζουν μόνο την μία κατηγορία «10», είναι διότι όλη η επικράτεια κρίνεται κατάλληλη εκτός από τις περιοχές οι οποίες έχουν ήδη αποκλειστεί και εμφανίζονται σε όλους τους χάρτες της Εικόνας 9 συγκεντρωτικά με λευκό χρώμα.



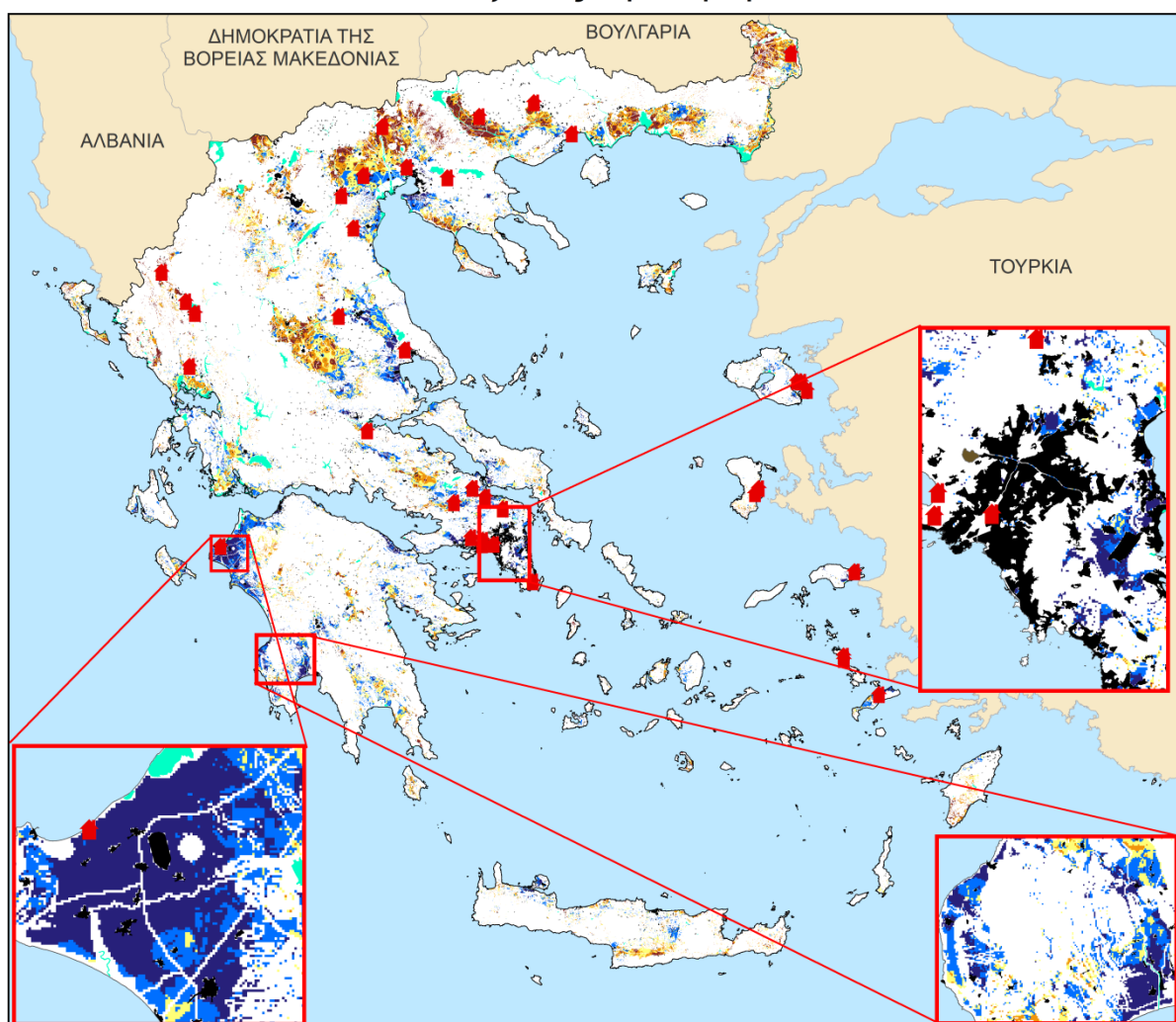
Εικόνα 8: «Χάρτες κριτηρίων»



Εικόνα 9: «Χάρτες ταξινομημένων κριτηρίων»

Ο παρακάτω Χάρτης 6 αποτελεί το τελικό αποτέλεσμα της πρόσθεση και των 23 ταξινομημένων κριτηρίων. Όπως φαίνεται καμία ψηφίδα δεν κατάφερε να συγκεντρώσει ούτε τη μέγιστη ούτε την ελάχιστη βαθμολογία και στα 23 κριτήρια καθώς οι τιμές κυμαίνονται από «134-222».

Καταλληλότητα εδαφών για την χωροθέτηση Ανοιχτής Δομής Φιλοξενίας Προσφύγων



Υπόμνημα Καταλληλότητας

- Δομές και ΚΥΤ σε λειτουργία
- Υψηλή (193 - 222)
- Καλή (182 - 193)
- Μέτρια (173 - 182)
- Λίγη (163 - 173)
- Οριακή (134 - 163)
- Ακατάλληλες Περιοχές

Υπόμνημα Χρήσεων Γης

- Αστικές (συμπ. αεροδρόμια και λιμάνια), Βιομηχανικές και Λατομικές Περιοχές
- Χωματερές
- Υδάτινες Περιοχές

Γεωγραφικό Σύστημα Συντεταγμένων: ΕΓΣΑ '87
 Προβολή: Transverse Mercator, Ιδία επεξεργασία. Ημερομηνία: 23 Μαΐ 19

0 40 80 160 240 Χλμ



Χάρτης 8: «Καταλληλότητα εδαφών για τη χωροθέτηση Ανοιχτής Δομής Φιλοξενίας Προσφύγων»

Ο ακόλουθος Πίνακας 7 παραθέτει τις τιμές του μέσου όρου τιμών καταλληλότητας ανά ΠΕ, την τυπική απόκλιση, την ελάχιστη και μέγιστη τιμή καθώς και την κατάλληλη έκταση εντός τους.

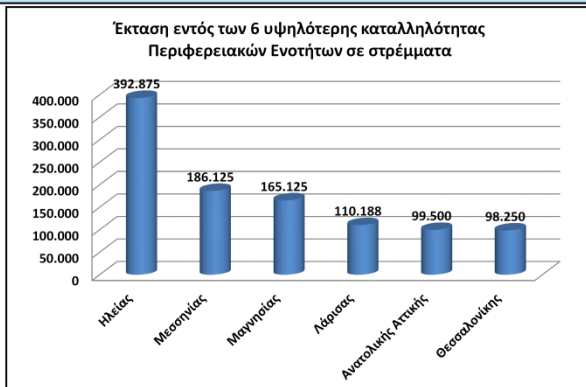
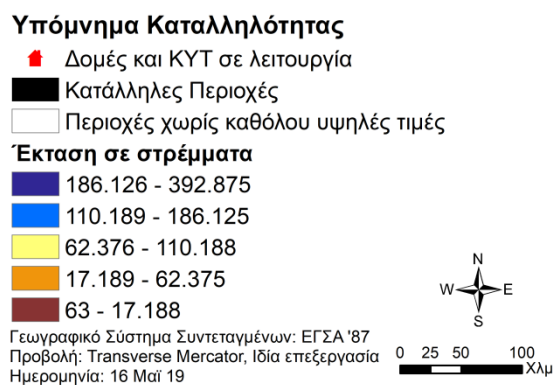
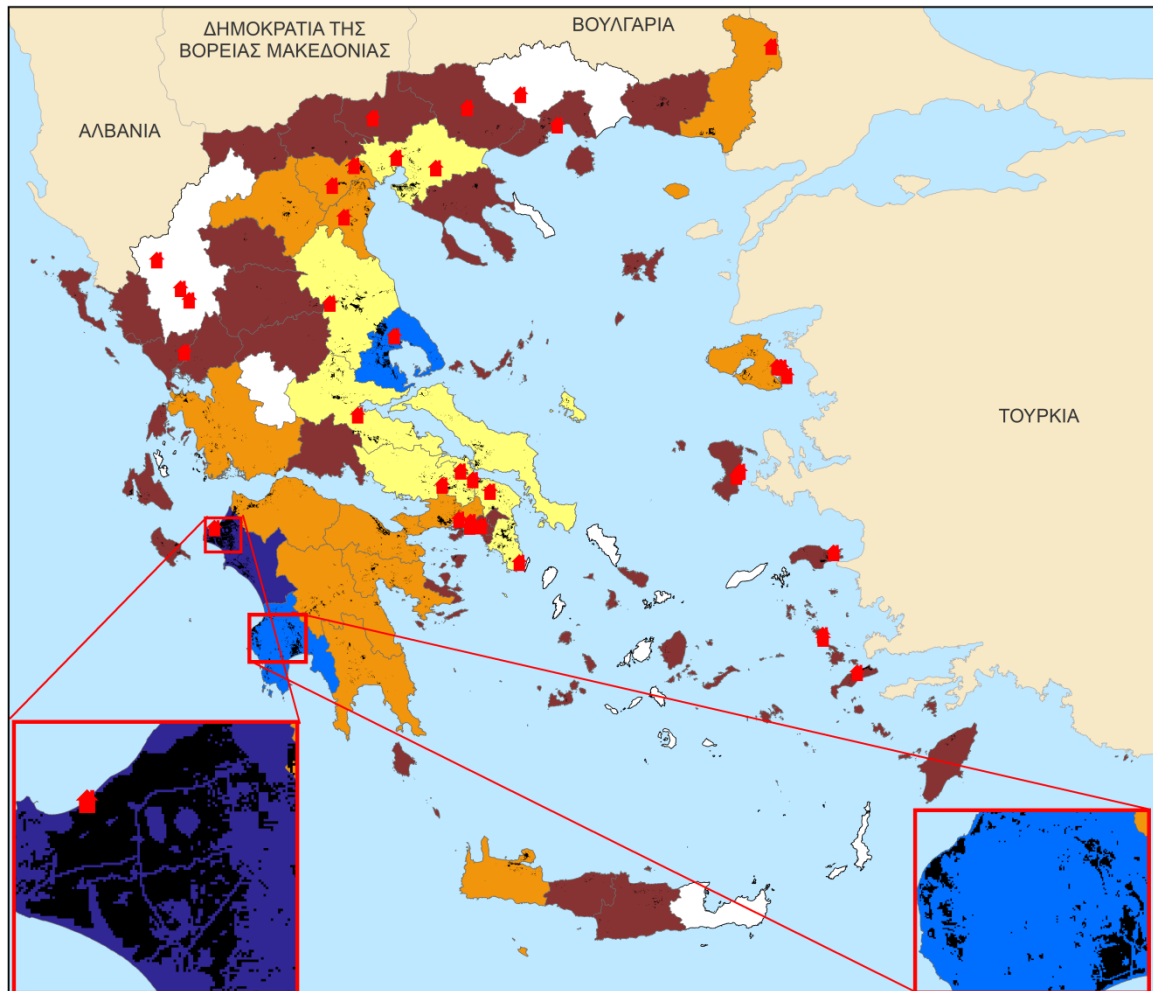
α/α	Περιφερειακή Ενότητα (ΠΕ)	Μέσος Όρος	Τυπική Απόκλιση	Ελάχιστη Τιμή	Μέγιστη τιμή	Έκταση κατάλληλων εδαφών σε στρέμματα
1	ΠΕ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	194,67	8,01	189	206	188
2	ΠΕ ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	194,10	3,45	189	200	625
3	ΠΕ ΣΑΜΟΥ	193,78	10,24	165	210	26.438
4	ΠΕ ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	193,30	5,73	183	204	625
5	ΠΕ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	192,06	5,29	184	203	1.000
6	ΠΕ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	191,89	10,92	154	214	121.625
7	ΠΕ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	190,88	9,10	153	214	366.813
8	ΠΕ ΗΛΕΙΑΣ	190,76	11,32	150	219	856.438
9	ΠΕ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	190,17	9,25	156	217	224.938
10	ΠΕ ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	189,21	4,29	177	199	3.313
11	ΠΕ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	189,18	10,80	154	222	544.438
12	ΠΕ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	186,38	10,19	156	211	214.063
13	ΠΕ ΛΕΣΒΟΥ	185,76	9,46	150	210	122.688
14	ΠΕ ΚΩ	184,87	8,26	161	207	82.563
15	ΠΕ ΠΙΕΡΙΑΣ	184,07	7,43	155	209	336.625
16	ΠΕ ΣΥΡΟΥ	184,02	4,71	173	195	5.813
17	ΠΕ ΧΑΝΙΩΝ	183,75	10,51	154	212	152.875
18	ΠΕ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	183,27	10,74	147	207	59.125
19	ΠΕ ΑΧΑΪΑΣ	183,12	8,80	152	217	395.063
20	ΠΕ ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ	183,04	9,30	146	214	574.125
21	ΠΕ ΕΥΒΟΙΑΣ	182,25	10,39	145	209	436.813
22	ΠΕ ΛΑΡΙΣΑΣ	182,16	8,64	146	214	1.038.375
23	ΠΕ ΝΑΞΟΥ	182,13	7,33	154	196	40.563
24	ΠΕ ΜΗΛΟΥ	181,85	12,60	151	198	12.813
25	ΠΕ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	180,86	9,19	149	209	297.375
26	ΠΕ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	180,80	8,42	157	206	97.875
27	ΠΕ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	180,27	8,41	146	205	681.688
28	ΠΕ ΒΟΙΩΤΙΑΣ	179,55	10,55	147	217	695.750
29	ΠΕ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	179,52	12,23	142	217	799.625
30	ΠΕ ΚΑΒΑΛΑΣ	179,49	8,54	151	213	282.500
31	ΠΕ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	179,47	9,99	151	209	397.625
32	ΠΕ ΗΜΑΘΙΑΣ	179,21	9,49	147	207	552.375
33	ΠΕ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	178,94	7,04	155	189	13.000
34	ΠΕ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	178,75	8,60	143	200	508.125
35	ΠΕ ΘΑΣΟΥ	177,88	7,37	160	193	8.313
36	ΠΕ ΤΗΝΟΥ	177,54	6,77	164	194	4.500
37	ΠΕ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	176,85	8,38	151	204	456.875

α/α	Περιφερειακή Ενότητα (ΠΕ)	Μέσος Όρος	Τυπική Απόκλιση	Ελάχιστη Τιμή	Μέγιστη τιμή	Έκταση κατάλληλων εδαφών σε στρέμματα
38	ΠΕ ΚΑΡΠΑΘΟΥ	176,83	6,25	156	187	13.125
39	ΠΕ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	176,49	8,27	146	196	314.313
40	ΠΕ ΡΕΘΥΜΝΟΥ	176,37	9,59	146	204	98.000
41	ΠΕ ΝΗΣΩΝ	175,95	9,83	150	219	89.375
42	ΠΕ ΧΙΟΥ	175,89	12,84	141	213	48.813
43	ΠΕ ΦΩΚΙΔΑΣ	175,87	9,38	154	202	51.063
44	ΠΕ ΚΟΖΑΝΗΣ	175,79	9,76	136	207	486.188
45	ΠΕ ΣΠΟΡΑΔΩΝ	175,45	7,00	162	193	3.875
46	ΠΕ ΛΕΥΚΑΔΑΣ	175,39	11,51	150	202	18.000
47	ΠΕ ΑΡΤΑΣ	175,19	5,38	156	198	175.375
48	ΠΕ ΜΥΚΟΝΟΥ	174,93	4,61	158	185	9.438
49	ΠΕ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	174,36	9,93	134	204	490.938
50	ΠΕ ΛΗΜΝΟΥ	174,18	8,32	153	202	116.125
51	ΠΕ ΠΑΡΟΥ	174,05	7,39	154	188	36.938
52	ΠΕ ΚΑΛΥΜΝΟΥ	173,22	10,56	156	193	10.875
53	ΠΕ ΠΡΕΒΕΖΑΣ	173,16	10,71	143	206	149.563
54	ΠΕ ΡΟΔΟΠΗΣ	172,97	9,69	147	202	717.875
55	ΠΕ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	172,97	7,48	143	190	152.313
56	ΠΕ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	172,25	8,27	151	199	396.375
57	ΠΕ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	171,96	7,50	152	196	961.313
58	ΠΕ ΙΚΑΡΙΑΣ	171,76	7,83	154	186	1.063
59	ΠΕ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	171,53	8,48	148	197	138.250
60	ΠΕ ΡΟΔΟΥ	171,38	10,01	138	199	156.500
61	ΠΕ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	171,28	7,94	146	191	108.063
62	ΠΕ ΑΝΔΡΟΥ	171,17	6,74	156	186	7.813
63	ΠΕ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	171,09	8,77	145	196	292.313
64	ΠΕ ΕΒΡΟΥ	171,05	9,72	137	203	1.161.625
65	ΠΕ ΠΕΛΛΑΣ	169,68	8,71	144	196	527.375
66	ΠΕ ΔΡΑΜΑΣ	169,01	7,09	148	192	203.063
67	ΠΕ ΣΕΡΡΩΝ	167,96	10,41	140	199	866.250
68	ΠΕ ΙΘΑΚΗΣ	167,56	8,09	154	180	2.250
69	ΠΕ ΞΑΝΘΗΣ	166,79	7,59	148	192	363.625
70	ΠΕ ΘΗΡΑΣ	166,25	7,77	144	181	17.500
71	ΠΕ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	165,93	10,32	136	195	103.063
72	ΠΕ ΚΙΛΚΙΣ	165,81	9,02	137	194	805.000
73	ΠΕ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	165,25	9,51	137	192	222.563
74	ΠΕ ΚΕΑΣ - ΚΥΘΟΝΟΥ	158,30	7,43	142	179	10.813

Πίνακας 7: «Στατιστικά στοιχεία καταλληλότητας Περιφερειακών Ενοτήτων»

Ο χάρτης 7 που ακολουθεί παρουσιάζει τις ΠΕ, χωρισμένες σε 5 διακριτές κατηγορίες ανάλογα με το μέγεθος των «υψηλά» κατάλληλων εκτάσεων εντός τους, σύμφωνα με τις κατηγορίες του Χάρτη καταλληλότητας (Χάρτης 8) (τιμές 193 - 222), καθώς επίσης εμφανίζονται σε Σχήμα οι 6 ΠΕ με τις περισσότερες αντίστοιχες εκτάσεις. Παράλληλα με μαύρο χρώμα εμφανίζονται οι ψηφίδες με την «υψηλή» καταλληλότητα.

Έκταση υψηλής καταλληλότητας εδαφών για την χωροθέτηση Ανοιχτής Δομής Φιλοξενίας Προσφύγων



Χάρτης 9: «Εκτάσεις ‘υψηλής’ καταλληλότητας»

2.6: Συμπεράσματα

Η τελευταία αυτή ενότητα είναι αφιερωμένη στην παρουσίαση των συμπερασμάτων και τη σύνοψη των βασικότερων μερών που καταπιάστηκε αυτή η εργασία. Στόχος της εργασίας ήταν η εύρεση των καταλληλότερων περιοχών χωροθέτησης Ανοιχτής Δομής Φιλοξενίας προσφύγων στον Ελλαδικό χώρο μέσω προγράμματος ΓΣΠ και πολυκριτηριακής ανάλυσης 23 κριτηρίων. Η έννοια όμως της παραμονής και της φιλοξενίας προσφύγων συνδέεται άμεσα με τις τρέχουσες πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις τόσο των χωρών που φιλοξενούν όσο και των γειτονικών τους (κλείσιμο συνόρων ή προώθηση προσφύγων) αλλά και των υπερεθνικών οργανισμών στους οποίους ανήκουν (ΕΕ και ΝΑΤΟ). Στις προηγούμενες ενότητες έγινε αναφορά τόσο στην έννοια της ανθρώπινης κινητικότητας και τις επιπτώσεις αυτής, αλλά και στις νομοθετικές ρυθμίσεις στις οποίες υπόκειται. Στην συνέχεια, οι επόμενες ενότητες προτείνουν μία μεθοδολογία για την προσέγγιση του ζητήματος της χωροθέτησης για τη διαχείριση των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών με βασικό πυλώνα και υποδοχέα τους τις Ανοιχτές Δομές Φιλοξενίας.

Οι δομές αυτές δεν προτείνονται ως λύση στο προσφυγικό πρόβλημα καθώς αυτό θα πρέπει να αποτελείται από κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές και νομικές μεταρρυθμίσεις. Έρχονται όμως να συμπληρώσουν ένα τμήμα της επιχειρησιακής διαχείρισης του και έναν εθνικό χωροταξικό σχεδιασμό με ορθολογικά πλαίσια, ο οποίος θα πρέπει να υφίσταται ανεξαρτήτως συνθηκών. Η δομές φιλοξενίας πρέπει να δομούνται με συγκεκριμένα κριτήρια που ως πυρήνα τους θα έχουν όχι μόνο την κάλυψη των βιοτικών αναγκών, αλλά και των μαθησιακών και κοινωνικών, παρέχοντας παράλληλα αξιοπρέπεια, σεβασμό στην ατομική αξία, ανάπτυξη δεξιοτήτων, ελευθερία κίνησης και έκφρασης. Υπό αυτό το πρίσμα, η προσωρινή αξιοποίηση πρώην βιομηχανικών χώρων και στρατοπέδων είναι ανεπαρκής και ακατάλληλη. Η προσωρινότητα του μέτρου των δομών φιλοξενίας έρχεται να αναιρεθεί από την πραγματικότητα, καθώς αρκετοί πρόσφυγες διαμένουν εντός τους για πολλούς μήνες, ενώ αυτοί που έχουν τοποθετηθεί σε κατοικίες είναι περίπου το 10% του συνόλου που διαμένει στη χώρα (ενότητα 1.4). Θεωρείται βέλτιστο λοιπόν, ακόμα και για τον προσωρινό χαρακτήρα των ανοιχτών δομών φιλοξενίας, αυτές να χωροθετούνται έχοντας ως βάση σχεδιασμού ένα πιο μεσοπρόθεσμο πλαίσιο. Αυτό το πλαίσιο θα παρέχει εγγύτητα σε υγειονομικές και εκπαιδευτικές δομές και σύνδεση με τον αστικό ιστό και το ντόπιο πληθυσμό καλύπτοντας ταυτόχρονα βασικές ανάγκες κοινωνικής ένταξης.

Έχοντας ως βάση αυτόν το μεσοπρόθεσμο χαρακτήρα των δομών για την εξαγωγή των αποτελεσμάτων μας, παρατηρούμε αρχικά πως οι περιοχές της επικράτειας χωρίστηκαν σε 6 κατηγορίες: Υψηλής (βαθμ. 193 – 222), Καλής (βαθμ. 182 – 193) , Μέτριας (βαθμ. 173 – 182), Λίγης (βαθμ. 163 – 172), Οριακής (βαθμ. 134 – 163) και Άνευ (βαθμ. χωρίς τιμές) καταλληλότητας (Χάρτης 8). Η περισσότερη έκταση της χώρας κρίνεται ως ακατάλληλη (άνευ = 125.761,34 χλμ²), έπειτα με την μεγαλύτερη έκταση ακολουθεί η κατηγορία «Οριακή» (2.307,8 χλμ²), στη συνέχεια η κατηγορία «Καλή» (1.155,12 χλμ²), ακολούθως η κατηγορία «Λίγη» (1.108 χλμ²), έπειτα η κατηγορία «Μέτρια» (964.217 στρέμματα) και τέλος η κατηγορία «Υψηλή» (733.115 στρέμματα).

Όπως απεικονίζεται στον Πίνακα 7 των αποτελεσμάτων, η ΠΕ Πειραιώς έχει το μεγαλύτερο μέσο όρο βαθμολογίας (194,67) και εντός της κατάλληλα κρίθηκαν 188 στρέμματα. Η ΠΕ Έβρου έχει την περισσότερη έκταση κατάλληλων εδαφών (1.161.625 στρέμματα) με μέσο όρο βαθμολογίας 171,05 και μέγιστη τιμή 203. Μόνο στην ΠΕ Μεσσηνίας παρατηρήθηκε η υψηλότερη μέγιστη τιμή (222), ενώ εντός της κρίθηκαν κατάλληλα 544.438 στρέμματα με μέσο όρο τιμών 189,18. Παρατηρώντας το Χάρτη 9 βλέπουμε πως την περισσότερη έκταση υψηλής καταλληλότητας εδαφών τη διαθέτει η ΠΕ Ηλείας (392.875 στρέμματα) και ακολουθεί η ΠΕ Μεσσηνίας με 186.125 στρέμματα και η ΠΕ Μαγνησίας με 165.125 στρέμματα.

Με κάθε δυνατή επιφύλαξη αναφορικά με την κλίμακα ανάλυσης της εργασίας και των δεδομένων, επιλέχθηκαν οι Δομές Φιλοξενίας και τα ΚΥΤ τα οποία εμπίπτουν εντός των ορίων των περιοχών καταλληλότητας (Χάρτης 8) ή απέχουν 250μ. από αυτά προς εξάλειψη πιθανών σφαλμάτων. Αυτές είναι οι 9 από τις 36 Δομές Φιλοξενίας και ΚΥΤ (Χάρτης 10 και Εικόνες 10 – 19) που είναι σε λειτουργία και συγκεκριμένα είναι: α) η δομή φιλοξενίας στην περιοχή «Λίγης» καταλληλότητας στην Κάτω Μηλιά Πιερίας, β) η δομή φιλοξενίας στην περιοχή «Οριακής» καταλληλότητας στη Νέα Καβάλα Πολυκάστρου, γ) το ΚΥΤ στην περιοχή «Υψηλής» καταλληλότητας στο Φυλάκιο Έβρου, δ) η δομή φιλοξενίας στη περιοχή «Υψηλής» καταλληλότητας στη Μυρσινή Ανδραβίδας, ε) το ΚΥΤ στη περιοχή «Καλής» καταλληλότητας στη Μόρια Λέσβου, ζ) η δομή φιλοξενίας στην περιοχή «Καλής» καταλληλότητας στο Κυψελοχώρι Λάρισας, η) η δομή φιλοξενίας στην περιοχή «Υψηλής» καταλληλότητας στη Ριτσώνα Ευβοίας, θ) δομή φιλοξενίας στην περιοχή «Καλής» καταλληλότητας στο Λαύριο Αττικής και τέλος ι) το ΚΥΤ στην περιοχή «Υψηλής» καταλληλότητας πρώην εργοστασίου




αλουμινίου της ΒΙΑΛ Χίου η οποία αναμένεται να κλείσει λόγω ακαταλληλότητας των υποδομών.

Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι η παρούσα κατάσταση συνίσταται σε τοποθέτηση Δομών Φιλοξενίας Προσφύγων και ΚΥΤ εντός ακατάλληλων περιοχών. Τούτο αναδεικνύει μία έλλειψη κατάλληλου σχεδιασμού το οποίο δύναται να έχει πολλαπλές επιπτώσεις στον πληθυσμό (γηγενή και αλλογενή).




Καταλληλότητα εδαφών για την χωροθέτηση Ανοιχτής Δομής Φιλοξενίας Προσφύγων (Κατάλληλες Δομές και ΚΥΤ)

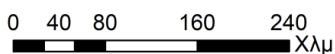


Υπόμνημα Καταλληλότητας

-  Δομές και ΚΥΤ σε λειτουργία εντός ή πλησίον (250μ) περιοχών καταλληλότητας
-  Υψηλή (193 - 222)
-  Καλή (182 - 193)
-  Μέτρια (173 - 182)
-  Λίγη (163 - 173)
-  Οριακή (134 - 163)
-  Ακατάλληλες Περιοχές

Υπόμνημα Χρήσεων Γης

-  Χωματερές
-  Αστικές (συμπ. αεροδρόμια και λιμάνια), Βιομηχανικές και Λατομικές Περιοχές
-  Υδάτινες Περιοχές



Γεωγραφικό Σύστημα Συντεταγμένων: ΕΓΣΑ '87
 Προβολή: Transverse Mercator, ίδια επεξεργασία. Ημερομηνία: 25 Μαΐ 19

Χάρτης 10: «Καταλληλότητα εδαφών για την χωροθέτηση Ανοιχτής Δομής Φιλοξενίας Προσφύγων (Κατάλληλες Δομές και ΚΥΤ)»



Εικόνα 10 και Εικόνα 11: «Δομή Φιλοξενίας στη Κάτω Μηλιά Πιερίας και στη Νέα Καβάλα Πολύκαστρου» (πηγή: Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2018)



Εικόνα 12 και Εικόνα 13: «ΚΥΤ Φυλακίου Έβρου και Δομή Φιλοξενίας στη Μυρσίνη Ανδραβίδας» (πηγή: Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2018 και <https://www.evros24.gr/>)



Εικόνα 14: «ΚΥΤ Μόριας Λέσβου» (πηγή <http://www.ert.gr/>)



Εικόνα 15 και Εικόνα 16: «Δομή Φιλοξενίας στο Λαύριο Αττικής και στη Ριτσώνα Εύβοιας»
(πηγή: Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2018)



Εικόνα 17 και Εικόνα 18: «Δομή Φιλοξενίας στο Κουτσόχερο Λάρισας και ΚΥΤ ΒΙΑΛ Χίου»
(πηγή: Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2018 και <https://www.politischios.gr/>)

Ολοκληρώνοντας την παρούσα πτυχιακή εργασία, γίνεται αντιληπτό πως η χρήση προγραμμάτων ΓΣΠ, ως εργαλείο χωρικής ανάλυσης, σχετικά με τη γεωγραφική μελέτη μεταναστευτική πολιτικής, οδηγεί σε πολύ ενδιαφέροντα, σημαντικά και οπτικοποιημένα συμπεράσματα. Η Ελλάδα ως χώρα στα σύνορα της ΕΕ αποτελεί τα τελευταία χρόνια έναν σημαντικό υποδοχέα προσφύγων και μεταναστών και η χρήση παρόμοιων προγραμμάτων δύναται να συμβάλει στη ορθότερη και διαχρονική διαχείριση διαφόρων δυνητικά προβλημάτων που μπορεί να δημιουργηθούν.

Μέσα από το πρίσμα ενός μεσοπρόθεσμου σχεδιασμού και τη μεθοδολογία της πολυκριτηριακής χωρικής ανάλυσης που προτάθηκε προσφέρεται ένας διαφορετικός τρόπος διαχείρισης του προσφυγικού ζητήματος. Έτσι, γίνεται εμφανές πως υπάρχουν αρκετά

χωροταξικά ζητήματα προς επίλυση σχετικά με την κατασκευή των δομών φιλοξενίας προσφύγων. Η επιτόπια αξιολόγηση αυτών θα συνθέσει μια πιο πλήρη εικόνα για τις ανάγκες κάθε ΠΕ σύμφωνα με τα ιδιαίτερα γνωρίσματα της.

Συνεπώς, τα αποτελέσματα της παρούσας εργασίας μπορούν να αξιοποιηθούν ως εφαλτήριο για τον σχεδιασμό και υλοποίηση νέων λεπτομερέστερων χωροταξικών μελετών μεγαλύτερης κλίμακας ανάλυσης και δεδομένων, που θα επικεντρώνονται σε συγκεκριμένες ΠΕ ή Δήμους, αξιολογώντας τη σημαντικότητα των κριτηρίων με βαρύτητα, αντιστοίχως των αναγκών και των διαθέσιμων δυνατοτήτων τους. Τέτοιες μελέτες θα μπορούν να λάβουν υπόψη τους και κριτήρια τα οποία δεν λήφθηκαν σε αυτή την εργασία, όπως αυτό της έκτασης και ιδιοκτησίας των οικοπέδων, του οικονομικού κόστους λειτουργίας της δομής, τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά των φιλοξενούμενων και τέλος την άποψη της γνώμης του ντόπιου πληθυσμού μέσα από τη συλλογή ερωτηματολογίων και διαβούλευσης. Πέρα από αυτό, τα κριτήρια και η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε δύναται να αποτελέσουν ένα πολύτιμο εργαλείο στους σχεδιαστές πολιτικής άλλων χωρών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση

Απόφαση Συμβουλίου Επικρατείας (Ολομ.) 460/2013. «Απόδοση ιθαγένειας σε τέκνα αλλοδαπών λόγω γέννησής τους στην Ελλάδα ή φοίτησής τους σε ελληνικό σχολείο επί εξαιτία – Εκλογικά δικαιώματα αλλοδαπών στις εκλογές των πρωτοβάθμιων οργάνων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης».

Γκολντιν, Ι., Κάμερον, Τ., & Μπαλαρατζαν, Μ. (2013). *Αυτοί δεν είναι σαν εμάς*. Μετάφραση από τα Αγγλικά Αστερίου Ε. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Γεωργιοπούλου, Τ. (2019, 24 Απριλίου). Το αδιαχώρητο στις δομές φιλοξενίας. *Καθημερινή*. Διαθέσιμο στο <http://www.kathimerini.gr/1021095/article/epikairothta/ellada/to-adiaxwrhto-stis-domes-filo3enias> (Ημερομηνία προσπέλασης 8 Απρ 19)

Δομές Φιλοξενίας Αιτούντων Άσυλο στην Ηπειρωτική Ελλάδα. (2018). *Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής & Ειδική Γραμματεία Επικοινωνιακής Διαχείρισης Κρίσεων του Υπουργείου Ψηφιακής Πολιτικής, Τηλεπικοινωνιών και Ενημέρωσης*. Διαθέσιμο στο http://immigration.gov.gr/documents/20182/31265/Fotografiko_leukoma_prosfyges_gr.pdf/ccf067ab-99ff-4de4-8e95-2696745f7d05

Επίσκεψη Μουζάλα στις δομές του Φυλακίου του Έβρου. (2017, 14 Ιουνίου). *Evros24*. Διαθέσιμο στο <https://www.evros24.gr/episkepsi-mouzala-stis-domes-tou-fylakiou-tou-evrou/> (Ημερομηνία Προσπέλασης 15 Μαΐου 19)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2015, 23 Σεπτεμβρίου). *Διαχείριση της προσφυγικής κρίσης: άμεσα επιχειρησιακά, δημοσιονομικά και νομικά μέτρα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Θεματολογίου για τη Μετανάστευση*. [Δελτίο Τύπου]. Διαθέσιμο στο http://europa.eu/rapid/press-release_IP-15-5700_el.htm (Ημερομηνία προσπέλασης 20 Απρ 19)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2016, 27 Ιανουαρίου). *Η Επιτροπή εξετάζει το σχέδιο έκθεσης αξιολόγησης Σένγκεν για την Ελλάδα*. [Δελτίου Τύπου] Διαθέσιμο στο http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-174_el.htm (Ημερομηνία προσπέλασης 21 Απρ 19)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2016, 2 Φεβρουαρίου). *Η Επιτροπή εγκρίνει την έκθεση αξιολόγησης Σένγκεν για την Ελλάδα και προτείνει μέτρα για την κάλυψη ελλείψεων στη διαχείριση*

- των εξωτερικών συνόρων. [Δελτίου Τύπου]. Διαθέσιμο στο http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-211_el.htm (Ημερομηνία προσπέλασης 23 Απρ 19)
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή.** (2016, 4 Μαΐου). *Προς ένα αειφόρο και δίκαιο Κοινό Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασύλου.* [Δελτίου Τύπου]. Διαθέσιμο στο http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1620_en.htm?locale=EN (Ημερομηνία προσπέλασης 26 Απρ 19)
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.** (2016, 18 Μαρτίου). Δήλωση ΕΕ-Τουρκίας, 18 Μαρτίου 2016. [Δελτίου Τύπου]. Διαθέσιμο στο <https://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/> (Ημερομηνία προσπέλασης 26 Απρ 19)
- Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.** *Χρονολόγιο: μεταρρύθμιση των κανόνων της ΕΕ για το άσυλο.* Διαθέσιμο στο <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/ceas-reform/ceas-reform-timeline/> (Ημερομηνία προσπέλασης 26 Απρ 19)
- Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη. (2018). *Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής.* Διαθέσιμο στο <http://www.opengov.gr/immigration/wp-content/uploads/downloads/2019/01/ethniki-stratigiki.pdf>
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ.** (2001). *Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2001.* Διαθέσιμο στο <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SAM03/2001>
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ.** (2014). *Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2011: ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ* Διαθέσιμο στο <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SAM07/->
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ.** (2015). *Ειδική Έρευνα για τη Θέση στην Αγορά Εργασίας των Μεταναστών και των Άμεσων Απογόνων τους (Ad hoc 2014).* Διαθέσιμο στο <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO27/->
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ.** (2018). *Μεταναστευτική κίνηση, 2017.* Διαθέσιμο στο <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SPO15/2017>
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ.** (2018). *Υπολογιζόμενος Πληθυσμός και Μεταναστευτικές Ροές της Χώρας έτους 2017.* Διαθέσιμο στο <https://www.statistics.gr/statistics/-/publication/SPO18/->
- UNHCR.** *Ελλάδα / 1-28 Φεβρουαρίου 2019.* [Ενημερωτικό Δελτίο]. Διαθέσιμο στο <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/68637>
- UNHCR.** *Ελλάδα/ Παροχή Οικονομικής Βοήθειας Φεβρουάριος 2019.* [Ενημερωτικό Δελτίο]. Διαθέσιμο στο <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/68628>
- Ζωγραφάκης, Σ., Κόντης, Α., & Μητράκος, Θ.** (2008). Οι επιδράσεις της απασχόλησης των μεταναστών στην ελληνική οικονομία. Στο Καβουνίδη, Τ., κ.ά., (επιμ), *Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες - Πολιτικές – Προοπτικές.* Αθήνα: ΙΜΕΠΟ. Διαθέσιμο στο

http://emmedia.pspa.uoa.gr/fileadmin/emmedia.pspa.uoa.gr/uploads/Resources/Publications/Dimosieuseis_Sinergaton/apasxolisi_metanaston.pdf

- Κασίμης, Χ.** (2004). Μετανάστες: Ένας Άγνωστος Συντελεστής Ανάπτυξης στην Ελληνική Ύπαιθρο. Στο Παπαδόπουλος, Α., Γ., (επιμ), *Η Ανάπτυξη σε μια Πολυλειτουργική Ύπαιθρο*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κασίμης, Χ., & Παπαδόπουλος, Α., Γ.** (2012). Εισαγωγή. Στο Κασίμης Χ., Παπαδόπουλος, Α., Γ., (επιμ), *Μετανάστες στην Ελλάδα. Απασχόληση και ένταξη στις τοπικές κοινωνίες*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Κάτσιος, Ι., & Τσάτσαρης, Α.** (2014). *Διαλέξεις Θεματικής Χαρτογραφίας*. Θεσσαλονίκη: Δίσιγμα.
- Κόλλιας, Π.,** (2004). *Απορρίμματα: Αστικά – Βιομηχανικά: Συλλογή – Μεταφορά –Ανακύκλωση Υλικών – Υγειονομική Ταφή – Λιπασματοποίηση – Κάυση*. Αθήνα: Λύχνος.
- Κόντης, Α.** (2017). Η Ελληνική Μεταναστευτική Πολιτική. Στο Δεμερτζής, Ν. & Μπαλούρδος, Δ., (επιμ), *Το κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας 2016-2017*. Αθήνα: Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής.
- Κρητικός, Γ.** (2007). *Έθνος και χώρος. Προσεγγίσεις στην ιστορική γεωγραφία της σύγχρονης Ευρώπης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κώδικας συνόρων του Σένγκεν. «Κανονισμός (ΕΕ) 2016/399 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 9ης Μαρτίου 2016 περί κώδικα της Ένωσης σχετικά με το καθεστώς διέλευσης προσώπων από τα σύνορα». Διαθέσιμο στο <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/nomothesia/kodikas-synoron-toy-sengken> (Ημερομηνία προσπέλασης 26 Φεβ 19)
- Λέσβος: Παραιτήθηκαν οι τρεις γιατροί του ΚΕΕΛΠΝΟ στο ΚΥΤ Μόριας (2018, 12 Νοεμβρίου). *ΕΡΤ*. Διαθέσιμο στο http://www.ert.gr/perifereiakoi-stathmoi/voreio_aigaiο/lesvos-paraitithikan-oi-treis-giatroi-toy-keelpno-sto-kyt-morias/ (Ημερομηνία προσπέλασης 15 Μαΐου 19)
- Longley, P. A., Goodchild, M. F., Maguire, D. J., & Rhind, D. W.** (2010). *Συστήματα και Επιστήμη Γεωγραφικών Πληροφοριών*. Μετάφραση από τα Αγγλικά Σαράφη Α., κά. Αθήνα: Κλειδάριθμος.
- Λουλάκης, Α.** (2011). *Οι ορεινές περιοχές της Ελλάδας: Ορισμοί. Χαρακτηριστικά, Πολιτικές*. Ερευνητική Εργασία. Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας και Ανάπτυξης της Πολυτεχνικής Σχολής του ΑΠΘ.

- N.3989/1959** ΦΕΚ Α΄201/26-9-1959 «Περί κυρώσεως της πολυμερούς Συμβάσεως περί της Νομικής Καταστάσεως των Προσφύγων».
- N.1892/1990** (ΦΕΚ Α-101/31-7-1990). «Για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη και άλλες διατάξεις».
- N.1975/1991** (ΦΕΚ 184/Α/4-12-1991). «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις».
- N.2434/1996** (ΦΕΚ 188/Α/20-8-1996). «Μέτρα πολιτικής για την απασχόληση και την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και άλλες διατάξεις».
- N.2910/2001** (ΦΕΚ 91/Α/2-5-2001). «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις».
- N.2971/2001** (ΦΕΚ Α-285/19-12-2001). «Αιγιαλός, παραλία και άλλες διατάξεις».
- N.3028/2002** (ΦΕΚ 153/Α/28-06-2002). «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς».
- N. 3386/2005** (ΦΕΚ Α 212/23-08-2005). «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια».
- N.3838/2010** (ΦΕΚ 49/Α/24-3-2010). «Σύγχρονες διατάξεις για την Ελληνική Ιθαγένεια και την πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών».
- N.3907/2011** (ΦΕΚ 7/Α/26-01-2011). «Ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ «σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη-μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών» και λοιπές διατάξεις».
- N.4014/2011** (ΦΕΚ Α-209/Α/21-9-2011). «Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος».
- N.4251/2014** (ΦΕΚ 80/Α/01-04-2014). «Κώδικας Μετανάστευσης και Κοινωνικής Ένταξης και λοιπές διατάξεις».
- N.4332/2015** (ΦΕΚ 76/Α/9-7-2015). «Τροποποίηση διατάξεων Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας - Τροποποίηση του ν. 4251/2014 για την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στις οδηγίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2011/98/ΕΕ σχετικά με την ενιαία διαδικασία υποβολής αίτησης για τη χορήγηση στους πολίτες τρίτων χωρών ενιαίας άδειας διαμονής και εργασίας στην επικράτεια κράτους - μέλους και σχετικά με κοινό σύνολο δικαιωμάτων για τους εργαζομένους από τρίτες χώρες που διαμένουν

- νομίμως σε κράτος - μέλος και 2014/36/ΕΕ σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής πολιτών τρίτων χωρών με σκοπό την εποχιακή εργασία και άλλες διατάξεις».
- N.4368/2016** (ΦΕΚ 21/Α/21-2-2016). «Μέτρα για την επιτάχυνση του κυβερνητικού έργου και άλλες διατάξεις».
- N.4375/2016** (ΦΕΚ 51/Α/3-4-2016). «Οργάνωση και λειτουργία Υπηρεσίας Ασύλου, Αρχής Προσφυγών, Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης σύσταση Γενικής Γραμματείας Υποδοχής, προσαρμογή της Ελληνικής Νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «σχετικά με τις κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας (αναδιατύπωση)» (L 180/29.6.2013), διατάξεις για την εργασία δικαιούχων διεθνούς προστασίας και άλλες διατάξεις».
- N.4399/2016** (ΦΕΚ 117/Α/22-6-2016). «Θεσμικό πλαίσιο για τη σύσταση καθεστώτων Ενισχύσεων Ιδιωτικών Επενδύσεων για την περιφερειακή και οικονομική ανάπτυξη της χώρας - Σύσταση Αναπτυξιακού Συμβουλίου και άλλες διατάξεις».
- N.4485/2017** (ΦΕΚ 114/Α/04-08-2017). «Οργάνωση και λειτουργία της ανώτατης εκπαίδευσης, ρυθμίσεις για την έρευνα και άλλες διατάξεις».
- N.4540/2018** (ΦΕΚ 91/Α/22-5-2018). «Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2013/33/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία (αναδιατύπωση, L 180/96/29.6.2013) και άλλες διατάξεις - Τροποποίηση του ν. 4251/2014 (Α' 80) για την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2014/66/ΕΕ της 15ης Μαΐου 2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών στο πλαίσιο ενδοεταιρικής μετάθεσης - Τροποποίηση διαδικασιών ασύλου και άλλες διατάξεις».
- N.4554/2018** (ΦΕΚ 130/Α/18-7-2018). «Ασφαλιστικές και συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις - Αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας - Ενίσχυση της προστασίας των εργαζομένων - Επιτροπεία ασυνόδευτων ανηλίκων και άλλες διατάξεις».
- N.4512/2018** (ΦΕΚ 5/Α/17-01-2018) «Ρυθμίσεις για την εφαρμογή των Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής και άλλες διατάξεις»
- N.4604/2019** (ΦΕΚ 50/Α/26-3-2019). «Πρώθηση της ουσιαστικής ισότητας των φύλων, πρόληψη και καταπολέμηση της έμφυλης βίας Ρυθμίσεις για την απονομή Ιθαγένειας Διατάξεις σχετικές με τις εκλογές στην Τοπική Αυτοδιοίκηση Λοιπές διατάξεις».

- Νικολακόπουλος, Κ., Κατσάνου, Κ., & Λαμπράκης, Ν.** (2015). *Υδρολογία με χρήση γεωγραφικών συστημάτων πληροφοριών και δεδομένων τηλεπισκόπησης*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.
- Οργανισμός Αντισεισμικού Σχεδιασμού και Προστασία.** (2001). *Ελληνικός Αντισεισμικός Κανονισμός 2000*. Αθήνα: ΟΑΣΠ. Διαθέσιμο στο <http://www.oasp.gr/userfiles/EAK2000.pdf>
- Παπαδόπουλος, Α., Γ.** (2017). Η 'μεταναστευτική κρίση' στην Ελλάδα της οικονομικής ύφεσης: Αναζητώντας ένα νέο πλαίσιο για την προσέγγιση του φαινομένου. Στο Δεμερτζής, Ν. & Μπαλούρδος, Δ., (επιμ), *Το κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδας 2016-2017*. Αθήνα: Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής.
- Παραμένουν υπεράριθμοι οι πρόσφυγες και μετανάστες που διαμένουν στις δομές φιλοξενίας. (2019, 19 Απριλίου). *CNN Greece*. Διαθέσιμο στο <https://www.cnn.gr/news/ellada/story/173632/paramenoy-n-yperarithmoi-oi-prosfyges-kai-metanastes-poy-diamenoy-n-stis-domes-filoxenias> (Ημερομηνία προσπέλασης 19 Απρ 19)
- Προεδρικό Διάταγμα 209/1998** (ΦΕΚ 169/Α/15-7-1998) «Λήψη μέτρων για την ασφάλεια της υπεραστικής συγκοινωνίας».
- Προεδρικό Διάταγμα** (ΦΕΚ 580/Δ/27-7-1999). «Κώδικας βασικής πολεοδομικής νομοθεσίας».
- Υπουργική Απόφαση 24208** (ΦΕΚ 1138/Β/11-06-2009). «Έγκριση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αυτού».
- Φύκαρης, Π.** (2018, 21 Μαρτίου). Αποζημίωση 100.000 ευρώ τον μήνα ζητά ο Δήμος για τη μη απόδοση της ΒΙ.ΑΛ. *Πολίτης Χίος*. Διαθέσιμο στο <https://www.politischios.gr/aytodioikisi/apozemiose-100-000-euro-ton-mena-zeta-o-demos-gia-te-me-apodose-tes-bi-al> (Ημερομηνία Προσπέλασης 15 Μαΐου 19)
- Χαλκιάς, Χ.** (2015). *Γεωγραφική Ανάλυση με την αξιοποίηση της Γεωπληροφορικής*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.
- 12,7 εκατ. ευρώ από την Κομισιόν. (2016, 16 Φεβρουαρίου). *Καθημερινή*. Διαθέσιμο στο <http://www.kathimerini.gr/849540/article/epikairothta/politikh/127-ekat-eyrw-apo-thn-komision> (Ημερομηνία προσπέλασης: 1 Μαρ 18)

Bigo, D. (2002). Security and immigration: Toward a critique of the governmentality of unease. *Alternatives*, 27 (1_suppl), 63-92. doi: [10.1177/03043754020270S105](https://doi.org/10.1177/03043754020270S105)

Castles, S., & Miller, M.,J. (2009). *The age of migration: International population movements in the modern world*. 4^η έκδ. Basingstoke, UK: Palgrave MacMillan

Castles, S. (2013). The forces driving global migration. *Journal of Intercultural Studies*, 34(2), 122-140. doi: [10.1080/07256868.2013.781916](https://doi.org/10.1080/07256868.2013.781916)

Cetinkaya, C., Özceylan, E., Erbaş, M., & Kabak, M. (2016). GIS-based fuzzy MCDA approach for siting refugee camp: A case study for southeastern Turkey. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 18, 218-231. doi: [10.1016/j.ijdrr.2016.07.004](https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2016.07.004)

Cohen, J. H., & Sirkeci, I. (2011). *Cultures of migration: The global nature of contemporary mobility*. Austin: University of Texas Press.

Cotis, J.,P. (2003). Population ageing: facing the challenge. *OECD Observer*, (239), pp.19-21. doi: [10.1787/observer-v2003-4-en](https://doi.org/10.1787/observer-v2003-4-en)

Del Caprio, X., & Wagner, M. (2015). *The impact of Syrian refugees on the Turkish labour market*. Washington: World Bank. doi: [10.1596/1813-9450-7402](https://doi.org/10.1596/1813-9450-7402)

GERMANY: HALT ON DUBLIN PROCEDURES FOR SYRIANS. (2015, August 24). *Asylum in Europe*. Διαθέσιμο στο <http://www.asylumineurope.org/news/24-08-2015/germany-halt-dublin-procedures-syrians> (Ημερομηνία προσπέλασης 2 Απρ 19)

Gimond, M. (2019). *Intro to GIS and Spatial Analysis*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Διαθέσιμο στο <https://mgimond.github.io/Spatial/index.html> (Ημερομηνία προσπέλασης 2 Φεβ 19)

GLOBAL TRENDS FORCED DISPLACEMENT IN 2017. (2018). Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees. Διαθέσιμο στο <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5b27be547/unhcr-global-trends-2017.html>

Gurría, A. (2008). *Helping immigrants integrate better into society must become a priority, says OECD Secretary-General*. Διαθέσιμο στο <http://www.oecd.org/general/helpingimmigrantsintegratebetterintosocietymustbecomeaprioritysaysoecdsecretary-general.htm> (Ημερομηνία προσπέλασης: 18 Μαρ 18)

Handbook for Emergencies. (2015). Geneva: United Nations High Commissioner for Refugees. Διαθέσιμο στο

https://www.ifrc.org/PageFiles/95884/D.01.03.%20Handbook%20for%20Emergencies_U_NHCR.pdf

International Migration Report 2017. (2017). New York: United Nations. Διαθέσιμο στο https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migration_report/docs/MigrationReport2017_Highlights.pdf

Jarup, L., Briggs, D., De Hoogh, C., Morris, S., Hurt, C., Lewin, A., Maitland, I., Richardson, S., Wakefield, J. & Elliott, P. (2002). Cancer risks in populations living near landfill sites in Great Britain. *British journal of cancer*, 86(11), 1732. doi: [10.1038/sj.bjc.6600311](https://doi.org/10.1038/sj.bjc.6600311)

Lawrence, C. (2005). Re-bordering the nation: Neoliberalism and racism in rural Greece. *Dialectical Anthropology*. 29(3-4). 315-334. doi: [10.1007/s10624-005-3564-5](https://doi.org/10.1007/s10624-005-3564-5)

Lazaretou, S. (2016). *The Greek Brain Drain: The new pattern of Greek emigration during the recent crisis*. ECONOMIC BULLETIN 43. Athens: National Bank of Greece. Διαθέσιμο στο <https://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/econbull201607.pdf>

Mavrommatis, G. (2016). A Greek perspective of the European refugee crisis. *Turkish Policy Quarterly*, 15(3), 81-88. Διαθέσιμο στο http://turkishpolicy.com/files/articlepdf/a-greek-perspective-of-the-european-refugee-crisis_en_9210.pdf

Mavrommatis, G. (2017). The rise of a hesitant EU host? Examining the Greek migrant integration policy and its transformation during the crisis. *Southeast European and Black Sea Studies*, 17(1), 1-15. doi: [10.1080/14683857.2016.1239361](https://doi.org/10.1080/14683857.2016.1239361)

Mavrommatis, G. (2018). Grasping the meaning of integration in an era of (forced) mobility: ethnographic insights from an informal refugee camp. *Mobilities*, 13(6), 861-875. doi: [10.1080/17450101.2018.1500098](https://doi.org/10.1080/17450101.2018.1500098)

McNeill, W. (1984). Human Migration in Historical Perspective. *Population and Development Review*, 10(1). doi: [10.2307/1973159](https://doi.org/10.2307/1973159)

Moğulkoç, İ., & Türk, T. (2018). Determination of post-disaster temporary shelter Areas by Geographical Information Systems (GIS), *Türkiye Ulusal Jeodezi Jeofizik Birliği Bilimsel Kongresi*, Izmir, 30 May 18, Izmir. Διαθέσιμο στο <https://bit.ly/2M8ZUHP>

Nancheva, N. (2015). The Common European Asylum System and the failure to protect: Bulgaria's Syrian refugee Crisis. *Southeast European and Black Sea Studies*, 15 (4), 439–455. doi: [10.1080/14683857.2015.1093372](https://doi.org/10.1080/14683857.2015.1093372)

Papastergiadis, N. (2010). Wars of mobility. *European Journal of Social Theory*, 13(3), 343-361. doi: [10.1177/1368431010371756](https://doi.org/10.1177/1368431010371756)

- Pradhan, B., Azeez, O., S., Sameen, M., I., & Ahmed, A., A.** (2017). Application of fuzzy logic and GIS to provide geospatial solutions for displaced people in Al-Anbar province, Iraq. Διαθέσιμο στο <https://bit.ly/2Kx1Uba>
- Sadidi, J., Saeedi, R., Torahi, A., & Firuzabadi, P. Z.** (2014). Determining the Optimal Algorithm to Locate the Best Place for Earthquake Refugee Camps: A Case Study for Tehran, Iran. *Positioning*, 5(04), 97. doi: [10.4236/pos.2014.54012](https://doi.org/10.4236/pos.2014.54012)
- Sassen, S.** (1999). *Guests and aliens*. The New Press. New York.
- Şentürk, E., & Erener, A.** (2017). Determination Of Temporary Shelter Areas In Natural Disasters By Gis A Case Study For Gölcük/Turkey. *International Journal of Engineering and Geosciences*, 2(3), 84-90. doi: [10.26833/ijeg.317314](https://doi.org/10.26833/ijeg.317314)
- Soltani, A., Ardalan, A., Bolorani, A. D., Haghdooost, A., & Hosseinzadeh-Attar, M. J.** (2014). Site selection criteria for sheltering after earthquakes: A systematic review. *PLoS currents*, 6. doi: [10.1371/currents.dis.17ad1f98fb85be80785d0a81ced6a7a6](https://doi.org/10.1371/currents.dis.17ad1f98fb85be80785d0a81ced6a7a6)
- The Sphere Handbook: Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response. (2018). fourth edition, Geneva: Sphere Foundation. Διαθέσιμο στο <https://spherestandards.org/wp-content/uploads/Sphere-Handbook-2018-EN.pdf>
- Triandafyllidou, A.** (2014). Multi-levelling and externalizing migration and asylum: lessons from the southern European islands. *Island Studies Journal*. 9(1). Διαθέσιμο στο <https://core.ac.uk/download/pdf/26835481.pdf>
- Trivedi, A., & Singh, A.** (2017). A hybrid multi-objective decision model for emergency shelter location-relocation projects using fuzzy analytic hierarchy process and goal programming approach. *International Journal of Project Management*, 35(5), 827-840. doi: [10.1016/j.jiproman.2016.12.004](https://doi.org/10.1016/j.jiproman.2016.12.004)
- OECD.** (2014). Is migration good for the economy?. *Migration Policy Debates*. Διαθέσιμο στο <https://www.oecd.org/migration/OECD%20Migration%20Policy%20Debates%20Numero%202.pdf>
- OECD.** (2015). How will the refugee surge affect the European economy?. *Migration Policy Debates*. Διαθέσιμο στο <https://www.oecd.org/migration/How-will-the-refugee-surge-affect-the-European-economy.pdf>
- OECD.** (2017). Assessing the contribution of refugees to the development of their host countries. *OECD Development Centre's Policy Dialogue on Migration and Development*. Διαθέσιμο στο

[http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DEV/DOC\(2017\)1&docLanguage=En](http://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=DEV/DOC(2017)1&docLanguage=En) (Ημερομηνία προσπέλασης: 18 Μαρ 18)

OECD/ILO. (2018). *How Immigrants Contribute to Developing Countries' Economies*. Paris : OECD. doi: [10.1787/9789264288737-en](https://doi.org/10.1787/9789264288737-en) (Ημερομηνία ανάκτησης: 18 Μαρ 18)

OECD. (2018). *International Migration Outlook 2018*. Paris: OECD. Διαθέσιμο στο http://www.oecd-berlin.de/download/IMO201820June_final.pdf

UNHCR. *Aegean Islands 18-24 Μαρτίου 2019*. [Weekly Snapshot]. Διαθέσιμο στο <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/68584> (Ημερομηνία ανάκτησης 2 Απρ 19)

Ιστοσελίδες

Environmental Systems Research Institute <http://desktop.arcgis.com> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 28 Μαρ 19)

Topopedia <https://topopedia.wordpress.com/> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 28 Μαρ 19)

San Bernardino County <http://www.sbcounty.gov/> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 20 Μαρ 19)

Oxfam International. Refugee and migrant crisis <https://oxf.am/2FJJzC1> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 18 Μαρ 19)

Missing Migrants Project by International Organization for Migration (IOM) <https://missingmigrants.iom.int/downloads> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 8 Μαρ 19)

UNHCR Population Statistics 2016, 2017. http://popstats.unhcr.org/en/time_series (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 10 Μαρ 19)

World Population Review <http://worldpopulationreview.com/countries/> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 1 Μαρ 19)

Ελληνική Στατιστική Αρχή. Πληθυσμός και Κοινωνικές Συνθήκες <http://www.statistics.gr/el/statistics/pop> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 5 Απρ 19)

Παρατηρητήριο της Προσφυγικής και Μεταναστευτικής Κρίσης στο Αιγαίο του Πανεπιστημίου Αιγαίου <https://refugeeobservatory.aegean.gr/> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 28 Μαρ 19)

Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης <https://www.firstreception.gov.gr/> (Ημερομηνία τελευταίας επίσκεψης 28 Μαρ 19)

Παράρτημα Α'

Πίνακας πηγών χωρικής βάσης δεδομένων			
Κριτήριο	Τύπος Δεδομένων και Ημερομηνία Δημοσίευσης	Παραπομπή	Σύνδεσμος
Κλίση του Εδάφους και Υψόμετρο	Raster, 20 Απρ 2016 Cell size 25m	European Environment Agency, Copernicus Land Monitoring Service. European Digital Elevation Model (EU-DEM), version 1.1 που προέρχεται από SRTM, ASTER GDEM και ρωσικούς τοπογραφικούς χάρτες. Μέγεθος pixel: 25μ Υψομετρική Ακρίβεια: +/- 7μ	https://land.copernicus.eu/im-agery-in-situ/eu-dem/eu-dem-v1.1/view
Υδρογραφικό Δίκτυο	Vector, 16 Αυγ 2015 Κλίμακας 1: 250.000	Υπουργείο Παραγωγικής Ανασυγκρότησης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Υδρογραφικό Δίκτυο.	http://geodata.gov.gr/el/data-set/udrographiko-diktuo
Σεισμικά Ρήγματα	Vector, 2013 Κλίμακας 1: 250.000	The European Database of Seismogenic Faults (EDSF) που καταρτίστηκε στο πλαίσιο του Project SHARE. doi: 10.6092/INGV.IT-SHARE-EDSF. Basili R., Kastelic V., Demircioglu M. B., Garcia	http://diss.rm.ingv.it/share-edsf/SHARE_WP3.2_Downloads.html

		<p>Moreno D., Nemser E. S., Petricca P., Sboras S. P., Besana-Ostman G. M., Cabral J., Camelbeeck T., Caputo R., Danciu L., Domac H., Fonseca J., García-Mayordomo J., Giardini D., Glavatovic B., Gulen L., Ince Y., Pavlides S., Sesetyan K., Tarabusi G., Tiberti M. M., Utkucu M., Valensise G., Vanneste K., Vilanova S., Wössner J. (2013).</p>	
Περιοχές κατολισθήσεων και	<p>Raster, 12 Φεβ 2018 Cell size 200m</p>	<p>European soil database (distribution version v2.0). European Commission Joint Research Centre, Italy (available after registration from ESDAC Wilde, M., Günther, A., Reichenbach, P., Malet, J.-P., Hervás, J., 2018. Pan-European landslide susceptibility mapping: ELSUS Version 2. Journal of Maps, 14(2): 97-104 and supplemental map. Μέγεθος Pixel: 200μ</p>	<p>https://esdac.jrc.ec.europa.eu/content/european-landslide-susceptibility-map-elsus-v2</p>
Κλιματικές συνθήκες	<p>Vector, 12 Φεβ 2018 Αρκετά</p>	<p>European soil database (distribution version v2.0). European Commission</p>	<p>https://esdac.jrc.ec.europa.eu/content/european-landslide-susceptibility-map-elsus-v2</p>

	γενικευμένο	<p>Joint Research Centre, Italy (available after registration from ESDAC Günther, A., Van Den Eeckhaut, M., Malet, J.-P., Reichenbach, P., Hervás, J., 2014. Climate-physiographically differentiated Pan-European landslide susceptibility assessment using spatial multi-criteria evaluation and transnational landslide information. Geomorphology, 224: 69-85</p>	
Υδροπερατά εδάφη	Raster, 2016 Cell size 1000m	<p>Maps of indicators of soil hydraulic properties for Europe", dataset/maps downloaded from the European Soil Data Centre, esdac.jrc.ec.europa.eu, 2016 European soil database (distribution version v2.0). European Commission Joint Research Centre, Italy (available after registration from ESDAC).</p> <p>Hijmans, R. J., 2015. raster: Geographic data analysis and modeling. R package</p>	<p>https://esdac.jrc.ec.europa.eu/content/maps-indicators-soil-hydraulic-properties-europe</p>

		<p>version 2.3-24. URL http://CRAN.R-project.org/package=raster</p> <p>Jones, R. J. A., Hiederer, R., Rusco, E., Montanarella, L., October 2005. Estimating organic carbon in the soils of Europe for policy support. European Journal of Soil Science 56, 655-671 (available after registration from ESDAC).</p> <p>Toth, B., Weynants, M., Nemes, A., Mako, A., Bilas, G., Toth, G., 2014. New generation of hydraulic pedotransfer functions for Europe. European Journal of Soil Science</p>	
<p>Προστατευόμενες περιοχές Natura 2000</p>	<p>Vector, 16 Αυγ 2015 Κλίμακας 1: 5.000</p>	<p>Υπουργείο Παραγωγικής Ανασυγκρότησης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Δίκτυο Natura 2000 ως μέρος του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου περιοχών</p>	<p>http://geodata.gov.gr/el/dataset/to-diktuo-natura-2000-kai-prostateuomenes-periokhes</p>
<p>Χρήσεις Γης (δομημένο περιβάλλον, βαλτώδεις περιοχές λιμνώδεις</p>	<p>Vector, 21 Δεκ 2018 Κλίμακας 1: 100.000</p>	<p>European Environment Agency, Copernicus Land Monitoring Service. Corine Land Cover (CLC) 2018, Version 20b2 Sentinel-2 και Landsat-8</p>	<p>https://land.copernicus.eu/pan-european/corine-land-cover/clc2018?tab=download</p>

περιοχές, ΧΥΤΑ, ορυχεία, βιομηχανικές περιοχές, λιμάνια και αεροδρόμια		Γεωμετρική Ακρίβεια Δορυφόρου: ≤ 10 m (Sentinel-2) Θεματική Γεωμετρική ακρίβεια: καλύτερη από 100μ Ελάχιστη μονάδα χαρτογράφησης / πλάτος: 25ha/100μ	
Οδικό δίκτυο	Vector Υψηλής Ακρίβειας	Οδικό Δίκτυο το οποίο δημιουργήθηκε από OpenStreetMap δεδομένα τα οποία είναι αδειοδοτημένα υπό το Open Database License (ODbL) v1.0. Map data copyrighted OpenStreetMap contributors and available from https://www.openstreetmap.org	http://download.geofabrik.de/europe/greece.html
Υπηρεσίες: Εκπαίδευσης, Υγειονομικές και Πυροσβεστικής	Vector, 16 Αυγ 2015 Κλίμακας 1: 250.000	Κοινωνία της Πληροφορίας Α.Ε. Θέσεις Δημοσίων Κτηρίων	http://geodata.gov.gr/el/data/set/demosia-kteria
Διεθνή σύνορα	Vector, 16 Αυγ 2015 Κλίμακας 1: 50.000	Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης. Ακτογραμμή της Ελλάδας και οριοθέτηση των	http://geodata.gov.gr/el/data/set/aktogramme

		συνόρων της	
Σιδηρόδρομοι	Vector, 16 Αυγ 2015 Κλίμακας 1: 250.000	Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης. Σιδηροδρομικό δίκτυο Ελλάδας	http://geodata.gov.gr/el/data-set/siderodromiko-diktuo-elladas
Οικισμοί (Θέση, Ονομασία και Πληθυσμός)	Vector, 2011 Κλίμακας 1: 50.000	Ελληνική Στατιστική Αρχή. Οικισμοί (Θέση Ονομασία) Πίνακας αποτελεσμάτων ΜΟΝΙΜΟΥ Πληθυσμού- Απογραφής 2011	http://www.statistics.gr/digital-cartographical-data http://www.statistics.gr/el/2011-census-pop-hous
Δίκτυο Υψηλής Τάσης Ηλεκτρικού Ρεύματος	Vector, 2017 Κλίμακας 1: 250.000	Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΑΔΜΗΕ) Α.Ε. Ελληνικό Διασυνδεδεμένο Σύστημα Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΕΣΜΗΕ) Διεύθυνση Σχεδιασμού Ανάπτυξης Συστήματος (Κατάσταση Απρίλιος 2017)	http://www.admie.gr/to-systima-metaforas-dedomena-stoicheia-systimatos/chartis
Τουριστικές Περιοχές	Vector, 10 Οκτ 2016 Κλίμακας 1: 250.000	Υπουργείο Παραγωγικής Ανασυγκρότησης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας. Εθνικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού & Αειφόρου Ανάπτυξης για τον τουρισμό. ΦΕΚ 1138 Β/11.06.2009	http://www.data.gov.gr/dataset/e8niko-plaisio-xwrota3ikoy-sxediasmoy-and-aeiforoy-anapty3hs-gia-ton-toyrismo
Αρχαιολογικοί	Vector	Δεδομένα Αρχαιολογικών	https://www.ascsa.edu.gr/exc

Χώροι	Κλίμακας 1: 250.000	<p>Μνημείων ανακτημένα από το έργο Pleiades. Το Pleiades είναι μία κοινοπραξία του Ancient World Mapping Center, the Stoa Consortium, και του Institute for the Study of the Ancient World. Τα πνευματικά δικαιώματα σχετικά με το λογισμικό και το περιεχόμενο διατηρούνται από τα συμμετέχοντα ιδρύματα και από τους μεμονωμένους συνεισφέροντες που αναφέρονται παρακάτω. Η χρήση, η κοινή χρήση και η ανανέωση του περιεχομένου επιτρέπονται υπό τους όρους της άδειας Creative Commons Attribution 3.0 License (cc-by).</p> <p>Senior Editors: Roger Bagnall, Richard Talbert Managing Editors: Tom Elliott, Lindsay Holman Associate Editors: Jeffrey Becker, Sarah Bond, Sean Gillies, Ryan Horne, Gabe</p>	<p>avations/ancient-corinth/digital-corinth/maps-gis-data-and-archaeological-data-for-corinth-and-greece</p>
-------	------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

		<p>Moss, Adam Rabinowitz, Elizabeth Robinson, Brian Turner</p> <p>Reviewers: Stefano Costa, Arthur De Graauw, Stuart Dunn, Müge Durusu, Noah Kaye, Gabriel McKee, Charlotte Tupman, Scott Vanderbilt, Valeria Vitale</p>	
--	--	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	--